

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA SOCIOLOGIE, ANDRAGOGIKY A KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

PROSTITUCE JAKO ŽIVNOST

Prostitution as a profession

Magisterská diplomová práce

Bc. Lucie Hrdličková

Vedoucí práce: Mgr. Martin Fafejta, Ph.D.

Olomouc 2016

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem magisterskou diplomovou práci na téma „*Prostituce jako živnost*“ vypracovala samostatně a uvedla v ní veškerou literaturu a ostatní zdroje, které jsem použila.

V Olomouci dne 28. listopadu 2016

.....

Obsah

	Úvod	7
1.	Prostituce	9
1.1.	Definiční vymezení společenského jevu prostituce	10
1.2.	Formy prostituce	11
1.2.1.	Ženská prostituce	11
1.2.2.	Mužská prostituce	12
1.2.3.	Dětská prostituce	13
1.3.	Historické proměny prostituce a s ní souvisejících zákonných opatření	13
1.3.1.	Starověk	14
1.3.2.	Středověk	15
1.3.3.	Novověk	16
1.3.4.	Prostituce v období světových válek	17
1.3.5.	Stručná historie prostituce v Čechách	18
1.3.5.1.	Vývoj a historie prostituce v Českých zemích	18
1.3.5.2.	Prostituce za Rakousko-Uherska a první republiky	19
1.3.5.3.	Prostituce v období ČSSR	20
1.3.5.4.	Prostituce po roce 1989	20
1.4.	Shrnutí	21
2.	Fenomén prostituce v prostoru sociálních deviací	23
2.1.	Normativní pojetí sociální deviace	24

2.2.	Reaktivní pojetí sociální deviace (interpretativní paradigma)	25
2.2.1.	Sexuální asistence	27
2.2.2.	Identita prostituujících osob	29
2.2.3.	Nálepkování ve světě prostituce - důsledky nerovností mezi klienty a osobami v prostituci	32
3.	Přístupy k prostituci	36
3.1.	Přístupy státu k prostituci	36
3.2.	Právní úpravy (typologie dle B. Bellak-Hančilové)	37
3.2.1.	Prohibice (kriminalizace) prostituce	37
3.2.2.	Kriminalizace poptávky po komerčních sexuálních službách.....	37
3.2.3.	Dekriminalizace prostituce s omezujícími opatřeními státu.....	38
3.2.4.	Legalizace a regulace prostituce coby výdělečné aktivity (práce)	38
3.2.5.	Dekriminalizace/legalizace prostituce jako formy práce	39
3.3.	Převládající feministické přístupy k prostituci (v anglosaském světě a západní Evropě).....	39
3.3.1.	Pozice sexuální práce	40
3.3.2.	Pozice proti sexuální dominanci	41
3.3.3.	Shrnutí.....	42
4.	Evropa a regulace sexuálních služeb v praxi	44
4.1.	Přístupy vybraných evropských států k prostituci	44
4.1.1.	Nizozemsko	45
4.1.2.	Rakousko	47

4.1.3.	Spolková republika Německo.....	49
4.1.4.	Dánsko.....	52
4.1.5.	Maďarsko	53
4.1.6.	Švýcarsko.....	54
4.1.7.	Rumunsko.....	55
4.1.8.	Řecko	56
4.1.9.	Švédsko.....	58
4.1.10.	Francie.....	61
4.2.	Co vyplývá ze zkušeností daných států?	63
5.	Regulace prostituce v České republice.....	67
5.1.	Regulace v kontextu právního systému ČR.....	67
5.1.1.	Prostituce a živnostenské právo.....	68
5.2.	Vývoj dění v oblasti legislativy spojené s prostitucí.....	69
5.2.1.	Vyjádření organizací, které se dlouhodobě zabývají danou problematikou	73
5.3.	Současná situace.....	74
	Závěr	77
	Anotace	80
	Seznam literatury	82
	Seznam internetových zdrojů.....	85

Právní předpisy 93

Přílohy 94

Příloha č. 1: Otevřený dopis Rozkoše bez Rizika 94

Úvod

V současné době je na sexualitu nahlíženo jako na přirozenou součást života jedince,¹ ona přirozenost je však historicky proměnlivá, projevy spojené se sexuálním chováním se mění v závislosti na sociálním a kulturním kontextu. Společností jsou prostoupeny názory související s tím, „co se hodí“ a „co se nehodí“, tyto názory jsou často internalizovány tak úspěšně, že je reprodukuje a trváme na nich, aniž bychom se všemi zcela souhlasili. Sexualita je přirozenou lidskou potřebou a v rámci prostituce je s ní zacházeno jako s obchodním artiklem. Třebaže tak někdy bývá prostituce odsouvána do oblasti sociální patologie, je možno na ni nahlížet také jako na specifický druh podnikání, jehož předmětem je nabízení a poskytování sexuálních služeb na komerční úrovni.

Cílem této diplomové práce je popsat a porovnat veřejné politiky vybraných evropských států včetně ČR, které upravují práva a povinnosti osob poskytujících sexuální služby na komerční úrovni, a dopad těchto právních úprav na osoby v prostituci. Řada států Evropy již přistoupila k zákonné regulaci prostituce (v některých státech jsou služby regulovány již více než 10 let), proto se domnívám, že ze zkušeností těchto států lze v mnohém čerpat. V České republice se totiž v různé podobě objevují návrhy na regulaci prostituce již 20 let, žádný z návrhů však dosud neuspěl. V rámci práce chci porovnat, jak je s prostitucí nakládáno v rámci Evropy, podrobněji se zaměřit na státy, které vůči prostituci zaujaly reglementační přístup. Popíšu a porovnáám, co je cílem právních úprav (a jaké jsou k danému cíli voleny prostředky), jak jsou upraveny povinnosti a práva osob v prostituci a jaký je dopad daných právních úprav na tyto osoby.

Diplomová práce je členěna do pěti kapitol. V první kapitole se zaměřím na definiční vymezení společenského jevu prostituce a rozlišení existujících forem prostituce. V rámci dané kapitoly se také zaměřím na to, k jakým proměnám jevu prostituce docházelo v průběhu historie a jak se měnilo postavení prostituujících osob ve společnosti.

V druhé kapitole nahlédnu na jev prostituce v kontextu sociálních deviací, čerpat budu především z interpretativního paradigmatu. Věnovat se budu také tomu, jak dochází

¹Otevřenost v oblasti sexuality a témat s ní spojených se také mění v průběhu historie. V současné době je téma sexu de facto všudypřítomné a téměř ve všem zde platí heslo, že „soukromé je veřejné“, nutno však podotknout, že určité oblasti lidské sexuality jsou však tabuizovány či odsouvány do pozadí i v dnešní době (např. ženská ejakulace) – i ona „otevřenost“ je tedy relativní.

k označování či sebeoznačování ženy za prostitutku, co tato nálepka obvykle zahrnuje a jaký je dopad stereotypů spojených s prostitucí na osoby v prostituci. Součástí kapitoly je také podkapitola věnující se nerovnostem ve vztahu prostituující osoby a jejího klienta.

Předmětem třetí kapitoly jsou teoretické přístupy k prostituci. Zmiňuji tři typologie a u jednotlivých přístupů popisuji, co je cílem právních úprav, jak je jejich optikou na prostituci nahlíženo a jaké jsou povinnosti a práva prostituujících osob (pokud jsou předmětem právní úpravy).

Ve čtvrté kapitole se pak zaměřuji na současnou situaci ve vybraných evropských státech. Popisuji a porovnávám, jak je s prostitucí v těchto státech nakládáno: jaké jednání je v souvislosti s prostitucí legální, nelegální či kriminalizované; jaké cíle jsou deklarovány (co má být účelem právních úprav prostituce) a jak jsou nastaveny prostředky k dosahování těchto cílů. Dále také popisuji, jak jsou v rámci právních úprav řešena práva a povinnosti osob v prostituci a jaký je dopad daných právních úprav na osoby v prostituci. V závěru kapitoly vyhodnocuji, co vyplývá ze zkušeností daných států, jaká hodnocení se v praxi ukázala jako funkční či nefunkční.

V poslední kapitole se již zaměřuji na situaci v ČR. Věnuji si návrhům zákona na regulaci prostituce, které se objevily v průběhu posledních 20 let a popisuji dění okolo dané legislativy.

V rámci své práce čerpám z odborné literatury, českých i zahraničních médií, odborných článků, vydaných právních dokumentů i veřejných diskuzí. Zmiňuji také výsledky sociologických výzkumů souvisejících s daným tématem.

1. Prostituce

Pojem prostituce pochází z latinského výrazu *prostituere*, což znamená *nabízet se, veřejně se vystavovat*.² Řecký výraz *porné* je pak označením pro prostitutku.³ Prostituce patří mezi ve společnosti dlouhodobě se vyskytující jevy, i ve vládních dokumentech a v rámci odborných právních diskuzí probíhajících v ČR bývá prostituce označována jako „nejstarší řemeslo“. Široká paleta možností existující na poli nabídky sexuálních služeb odráží různorodou poptávku ze strany klientů - na prostituci bývá často nahlíženo jako na jev, který s velkou pravděpodobností ze společnosti nelze zcela vymýtit (při zákazech dochází spíše k pouhému přesunutí do ilegality). „*Chápání prostituce jako nevyhnutelného fenoménu však nevede k jejímu skutečnému přijetí a toleranci vůči ní.*“⁴

Trh s komerčními sexuálními službami však zůstává dlouhodobě ve světě i u nás poměrně neprozkoumaný, především díky stigmatizaci prostituujících osob.⁵ Dané osoby se také často setkávají s přímou i nepřímou diskriminací. Veřejné politiky a právní úpravy mají zjevný dopad na postavení osob, které poskytují (případně v minulosti poskytovaly) služby sexuálního charakteru, přičemž ne vždy tyto dopady odpovídají původně zamýšleným cílům právních úprav.⁶ Kriminalizace různých osob zapojených do prostituce způsobuje navíc to, že pro dané osoby je důležité jejich utajení (straní se kontaktu s policií a poskytovateli sociálních služeb), i proto není příliš pravděpodobné, že by s výzkumníky tyto osoby hovořily zcela otevřeně. Lidé zapojení do prostituce tak do jisté míry tvoří skrytou populaci, jejíž charakteristiky jsou z velké části neznámé a shromažďování dat je velmi náročné. Výzkumné snažení také může být ovlivněno hodnotovými filtry výzkumníků.⁷ Weitzer v souvislosti s výzkumy na téma prostituce uvádí, že většina výzkumů i akademických prací věnujících se prostituci, se zaměřuje převážně na pouliční formu prostituce.⁸ Přistupovat k prostituci

² PRAŽÁK, Josef M., NOVOTNÝ, František, SEDLÁČEK, Josef. *Latinsko-český slovník*. Praha: KLP, 1999. s. 1080.

³ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 43.

⁴ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 117.

⁵ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 62.

⁶ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 11–12.

⁷ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 29–30.

⁸ WEITZER, Ronald, *Prostitution as a Form of Work*, Sociology Compass, George Washington university: 2007, s. 144.

jako k homogennímu jevu je však zkreslující - v oblasti výzkumu pak dochází k tomu, že „poznatky o „viditelném“ segmentu trhu prostituce (pouliční prostituci, prostituci ve výkladech či veřejných domech) se zobecňují na celý trh.“⁹ Zvýrazňování pouliční prostituce, která je nejvíce stigmatizována, také přispívá ke stigmatizaci prostituce jakožto celého jevu.

1.1. Definiční vymezení společenského jevu prostituce

Různí autoři zdůrazňují odlišné aspekty prostituce. Definiční vymezení kolísá dle různosti hlediska, nezřídka jsou v definicích obsaženy hodnotové soudy, které prostituci odsouvají až do oblasti sociální patologie; někdy je obsažen i morální apel.

V knize *Dějiny prostituce* Pierre Dufour zmiňuje starší definice - prostituce je zde chápána např. jako „úplné oddání se smilstvu“ (definice uvedena ve francouzském Akademickém slovníku z roku 1835), „zhýralý způsob života“ (autorem P. Richelet) či „fyzická láska pro peníze ze strany ženy“ (definice vídeňského lékaře z 19. století) sám Dufour ji definuje jako „tělesné nemanželské oddání se dívky nebo ženy muži za účelem poskytnutí mu nedovolených požitků“.¹⁰

Lze zmínit i některé příklady náhledů na prostituci z 20. století, např. Bohuslav Brouk¹¹ považoval za přirozený osud ženy být prostitutkou, manželství označoval za formu prostituce (a naopak). V pojetí Brouka je tak žena erotickou loutkou, obživa formou prostituce je pro ženu vlastní, a to proto, že poslání ženy přímo tkví v eroticko-sexuální roli¹² - dle Brouka jsou pak určité ženské sklony přirozené. Charakteristiky, které Brouk ženám přisuzuje, přitom vůbec nehodnotí negativně, v jeho pojetí je to otázka přirozenosti.

Bernsdorf prostituci vymezil jako „řízené, sociálně schválené nebo trpěné zařízení (instituci) v hierarchicky organizovaných společnostech umožňující muži nebo ženě mimo monogamní nebo polygamní formy manželství v historicky proměnné podobě předmanželský nebo mimomanželský pohlavní styk, při němž jeden z partnerů k tomu poskytuje příležitostně

⁹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 31.

¹⁰ DUFOUR, Pierre. *Dějiny prostituce*. Díl I. Praha: Fontána, 2003, s. 8–9.

¹¹ Bohuslav Brouk (1912–1978) byl český spisovatel a sociolog, který se zabýval především psychoanalýzou a sexuologií, jeden z prvních kritických vykladačů díla Sigmunda Freuda a autor mnoha knih. (dostupné zde: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bohuslav_Brouk)

¹² BROUK in FAFEJTA, Martin. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. 2004, s. 125–126.

*nebo živnostensky své tělo, je-li mu poskytnut materiální zisk. Pro podstatu tohoto sociálního jevu je rozhodující fakt úplaty za poskytování sexuálního styku v jakékoliv formě. Jsou to tedy ty druhy sexuálních styků, které jsou poskytovány z materiálně zjištěných důvodů, lhostejno kým a komu.*¹³

V návrhu zákona na regulaci prostituce z roku 2005 byla prostituce definována jako *“úplatné poskytování služeb směřujících bezprostředně k uspokojování sexuálních potřeb, pokud při nich dochází k přímému fyzickému kontaktu mezi osobou, která tyto služby poskytuje a osobou, která je využívá.”*¹⁴ V prozatím posledním návrhu zákona je prostituce vymezena jako *„dobrovolné poskytování sexuálních služeb včetně jejich nabízení za úplatu fyzickou osobou směřujících k uspokojování sexuálních potřeb, pokud splňuje znaky podnikání.“*¹⁵

V rámci své práce budu o prostituci psát jakožto o společenském jevu, který je charakteristický dobrovolným nabízením a poskytováním sexuálních služeb, přičemž tyto služby směřují k uspokojování sexuálních potřeb zákazníka, který za dané služby poskytuje úplatu a vykonávaná činnost je provozována za účelem dosažení zisku.

1.2. Formy prostituce

Prostituci můžeme dělit dle různých kritérií. Může mít podobu veřejnou a legální, nebo skrytou (nejčastěji nelegální). Prostituci také dělíme na mužskou, ženskou a dětskou (další kritéria zahrnu v podrobnějším popisu tohoto členění).

1.2.1. Ženská prostituce

Těžce postihnutelnou formu ženské prostituce provozují luxusní prostitutky, které se věnují početně omezené klientele. Působí jako „ženy na úrovni“, klienty v případě potřeby také doprovázejí ve společnosti. Jejich příjmy jsou vysoké, pohybují se v luxusním prostředí.¹⁶ I hotelové prostitutky mají dobré vystupování, často spolupracují s hotelovým

¹³ GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. s. 311.

¹⁴ Návrh zákona o regulaci prostituce z roku 2005, §1

¹⁵ *Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce a o změně některých zákonů (zákon o regulaci prostituce)*, 2015 [online].

¹⁶ RINGDAL, Nils Johan. *Nejtěžší povolání světa: kapitoly z dějin prostituce*. Brno: Doplněk, 2000. s. 359.

personálem. K této skupině lze přiřadit i dívky z nočních podniků, masážních salónů, erotických podniků a diskoték, které si prostitucí přivydělávají příležitostně.

Přibývá žen, které provozují prostituci ve vlastních bytech, čímž se vystavují většímu riziku - jsou totiž odkázány samy na sebe (chybí jim dozor - v klubech na prostitutky dohlížejí např. vyhazovači, majitelé klubů, vztahoví manažeři atd., pouliční prostitutky jsou zase na očích např. jiným prostitutkám). Nejnižší sociální vrstvu prostitutek tvoří pouliční prostitutky, silniční prostitutky a osoby prostituující v barech a restauracích nízkých cenových skupin.¹⁷

Podmínky, ve kterých prostitutky svou práci vykonávají, se tedy značně liší. Výzkumy dokládají (Chapkins, 2000; Luca, 1998; Vanwesenbeeck, 2001), že pouliční prostitutky jsou mnohem více vystavovány nebezpečí a stresu, přičemž negativní aspekty jejich práce mohou vést k psychologickým problémům. V porovnání s nimi jsou na tom eskort dívky a „call girls“ často znatelně lépe po stránce finanční, emoční i sociální - právě tyto rozdíly vedou mj. k tomu, že dané dívky mají lepší smýšlení o své osobě, mají zdravější sebepojetí.¹⁸

1.2.2. Mužská prostituce

U této skupiny lze použít podobné členění jako u ženské prostituce, ráda bych však zmínila rozdíly v jednotlivých podskupinách. Nejvíce zastoupenou skupinou jsou prostitutí (sami heterosexuálně orientovaní) nabízející své služby homosexuálním mužům – tuto prostituci většinou provozují mladí chlapci/muži, jejich věkový průměr je 17 let a většinou skončí okolo 20. roku života.¹⁹ Homosexuální prostituce je provozována především ve veřejných prostorách, gay klubech; obecně je rozšířenější ve velkých městech.

¹⁷ URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. Sociální deviace. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 180–181.

¹⁸ WEITZER, Ronald, *Prostitution as a Form of Work*, Sociology Compass, George Washington university: 2007, s. 147.

¹⁹ MERKLOVÁ, N. (2009), *Pouliční mužská prostituce a důvody mladíků, které svoje tělo považují za zboží* [online].

Méně početně zastoupenou skupinou jsou gigolové, kteří své služby nabízejí ženám.²⁰ Gigolové v inzerci často kladou důraz na něco zcela jiného než sex; zdůrazňují svou schopnost naslouchat, být pozorní, být okouzlejícím doprovodem do společnosti atd. Ženám se nabízejí spíše jako partneři.²¹

1.2.3. Dětská prostituce

Podle Mezinárodní úmluvy o právech dítěte je dítětem každá osoba mladší 18 let, „pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve.“²² Sexuální zletilost je však definována zákonem a většinou k ní dle zákona dochází již dříve než dovršením osmnácti let, v ČR v patnácti letech. V oblasti trestního práva je vždy rozhodující legislativní úprava dané země.²³ V trestním zákoníku ČR je definováno, že „kdo vykoná soulož s dítětem mladším patnácti let nebo kdo je jiným způsobem pohlavně zneužije, bude potrestán odnětím svobody na jeden rok až osm let.“²⁴ Za dětskou prostitucí, která je jako jediná forma prostituce nezákonná sama o sobě (nejsou trestné jen doprovodné činy s ní spojené), je považováno „zjednání nebo nabízení služeb dítěte k provádění sexuálních aktů za peníze nebo jinou odměnu.“²⁵ V posledních letech dětská prostituce prochází velkými proměnami, stává se méně organizovanou. Jako jeden z významných faktorů podílejících se na novém stavu bývá označován nástup internetu.²⁶

1.3. Historické proměny prostituce a s ní souvisejících zákonných opatření

V rámci této podkapitoly bych se ráda zaměřila na to, jaké přístupy k prostituci se objevovaly ze strany státu a jak se měnilo postavení daných osob ve společnosti v závislosti na místě a čase.

²⁰ URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. Sociální deviace. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 181.

²¹ Dominik – Professional Companion for Women, 2015 [online], Gigolo Martin, 2015 [online],

²² OSN, Úmluva o právech dítěte, čl. 1.

²³ NOVOTNÝ, Petr. Epidemie delikvence. Liberec: Dialog, 2006. s. 10.

²⁴ ČR, Trestní zákoník, § 187.

²⁵ HADJ MOUSSOVÁ in VANÍČKOVÁ; *Sexuální zneužívání dětí*. Praha: Karolinum, 1997, s. 11.

²⁶ VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Praha: Grada. 2005, s. 43.

1.3.1. Starověk

Sotva lze přesně doložit, kdy a kde došlo k první směně sexu za nějakou protihodnotu, zvláště když – jak dokládají evoluční biologové na konkrétních případech – k této směně nedochází jen mezi lidmi, ale přistupují na ni i některá zvířata.²⁷

Ve starém Řecku se prostituci říkalo *Venušina služba*, ve svých nejrůznějších podobách silně ovlivňovala téměř všechny oblasti života. Nevěstince s nízkým vstupným měly mj. zajistit klid a bezpečí slušným ženám.²⁸ Aténám plynuly z prostituce nemalé daně, které sloužily k financování lodí a drahých výzbrojí. Prostitutky byly dokonce tak důležité, že když chtěly překročit hranice města, musely si vyžádat zvláštní povolení a zaručit, že se vrátí.²⁹ Časem se zformovaly tři skupiny Venušinych služebnic: *dikteriady* (otrokyně a nejchudší ženy), *auletridy* (tanečnice a hráčky na létnu) a *hetéry*. Hetéry byly pro svou krásu, vzdělanost a vybrané způsoby chování společnicemi těch nejbohatších a nejvlivnějších mužů – v mnoha případech byly v podstatě jedinými ženami, které mohly takovým mužům intelektuálně a duchovně stačit.³⁰ Bylo běžné, že daná hetéra se stala dlouhodobou společnicí jednoho jediného muže. Pro hetéry také neplatila téměř žádná pravidla,³¹ mnohé se staly prvními svobodnými ženami v dějinách (které se s takovým postavením nenarodily, ale získaly si jej).³²

„V Římě určovalo právo nevěstkám výjimečné postavení a prostitutky často byly u zrodu důležitých státních ustanovení. Veřejná prostituce se objevovala hlavně při zvláštních příležitostech, jako byly slavnosti. Jinak byla prostituce v Římě nenápadná.“³³ Oficiálně byla povolena jen za hradbami města.³⁴ V praxi to fungovalo tak, že žena, která se chtěla stát

²⁷ VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Praha: Grada. 2005. s. 16–17.

²⁸ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 56–57.

²⁹ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 56–57.

³⁰ VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Praha: Grada. 2005. s. 15.

³¹ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 57.

³² RINGDAL, Nils Johan. *Nejtěžší povolání světa: kapitoly z dějin prostituce*. Brno: Doplněk, 2000, s. 59.

³³ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 56–57.

³⁴ VANÍČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Praha: Grada. 2005. s. 16–17.

prostitutkou, zašla na místní úřad a přednesla svou žádost, od úředníků pak dostala licenci.³⁵ Zároveň však bylo běžné, že římské patricijové měli doma své otrokyně, u kterých měli nárok na bezplatný sex – za sex tak platili pouze prostitutkám.³⁶

1.3.2. Středověk

Dominující křesťanství vyzývalo k cudnosti, odříkání a pohlavní zdrženlivosti. Církev sice vyjadřovala nesouhlas a pohoršení nad chování prostituujících žen³⁷, ale za okolností, kdy církvi z trpění tohoto jevu plynuly výhody, prostituci tolerovala. Papežská komora pobírala příjem z domů, které pronajímala správcům nevěstinců.³⁸ Postavení prostitutek však již nebylo takové jako ve Starověkém Řecku a Římě. Ve vrcholném středověku byly zřizovány tzv. *zábavní domy*. Tyto domy spravovalo město, část příjmu však domy odváděly církvi. Ženy odváděly daně a výměnou za to byly chráněny před nekalou konkurencí (tu představovaly zábavní domy, které vznikly bez povolení). Prostitutky v té době sloužily především dvěma skupinám mužů – vojákům a duchovním.³⁹ Prostituce se v očích veřejnosti stala hříchem, byla považována za znak mravního úpadku – centrem tohoto úpadku byla až do počátku 11. století Francie.⁴⁰ Proti nemravnosti se rozhodl bojovat až Ludvík IX. – ten zakládal ve městech domy, kde se nevěstkám ochotným zanechat svého povolání nabízela ochrana, živobytí, bydlení a dokonce i renta. Přibližně o sto let později vymysleli radní opatření, které se využívá i v dnešní době – prostituce byla vytlačena do vybraných čtvrtí a ulic, přičemž prostitutky byly na veřejnosti odlišeny poznávacím znamením. V prostorách vzniknuvší uličky lásky prostitutkám velela abatýše, jednou týdně všechny absolvovaly lékařskou prohlídku.⁴¹ Všeobecně bylo předpisy zakazováno, aby se tyto uličky a městské části vyskytovaly v blízkosti klášterů, hřbitovů a kostelů.

³⁵ ROZEHNAL, I. (24. 3. 2011), *Z historie prostituce* [online].

³⁶ RINGDAL, Nils Johan. *Nejtěžší povolání světa: kapitoly z dějin prostituce*. Brno: Doplněk, 2000, s. 87.

³⁷ Prostitutky často čekaly tvrdé tresty – jako př. mírnějšího trestu lze uvést ostříhání vlasů nakrátko. Nebylo však výjimkou, že jim bylo na tělo vypáleno „znamení“ či odřezány uši – účelem trestu bylo jejich zostuzení a ponížení, které si musely nést všude s sebou.

³⁸ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 57.

³⁹ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 57.

⁴⁰ Nejčastějšími zákazníky pařížských prostitutek byli studenti. Ti dokonce tvrdě bojovali proti potírání prostituce.

⁴¹ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 57–58.

1.3.3. Novověk

Koncem 15. století Evropu zasáhl syfilis – nemoc se přenášela převážně pohlavním stykem a symptomy vedly ve velkém počtu případů k úmrtí. Spojení nemoci s prostitutkami bylo brzy rozpoznáno, vznikl tak nový pojem – pohlavní nemoc. Další, v té době velmi rozšířenou pohlavní nemocí, byla kapavka.⁴² K očerňování prostitutek v souvislosti s těmito nemocemi přispívalo i to, že mnohými Evropany nebyly příjice ani tak považovány za nemoc, jako spíš za formu božího trestu.

V průběhu 16. století se do Říma stěhovalo mnoho lidí, mezi nimi i kurtizány. Prostitutky platily daň a musely být označeny. „V 17. a 18. století měl luxus a velkolepost zařízení vrátit hostům důvěru v prostitutky. Využívaly se k tomu speciálně proškolené prostitutky. Kurtizány vyjížděly na projíždě v kočárech a sjednávaly si schůzky. Za Jiřího III. existoval první dvorní nevěstinec.“⁴³ Sexuální služby stále častěji nabízeli i muži, kteří se prodávali především mužským zákazníkům.⁴⁴ „V Benátkách nechala vláda vyhnat všechny prostitutky z města, ale brzy je musela zvát zpátky, a dokonce obdržely náhrady ušlých zisků a nové byty. Byly totiž nedílnou součástí státní politiky a nejlepšími informátorkami.“⁴⁵ Trh s prostitutkami tak byl ve výsledku téměř neregulovaný, ačkoliv se čas od času objevovaly nové vyhlášky, zákazy a omezení, ve výsledku se většinou dodržovalo jen to pravidlo, že veřejné domy se nenacházely v těsné blízkosti kostelů. V Paříži byly prostitutky evidovány pomocí seznamů, které vedl hlavní inspektor.⁴⁶

To, jak je v daném místě a čase vnímána prostituce souvisí také s tím, jak je v dané době vnímána sexualita. Foucault ve své knize *Dějiny sexuality* popisuje, jak v průběhu 18. století sexualita přestala být soukromou záležitostí (regulace existovala pouze ze strany církve) a racionalistické osvícenství z ní učinilo celospolečenské téma. Byla povzbuzována „zdravá sexualita“, přičemž zdravá znamenalo vedoucí k plození dětí“ Veškeré jiné formy sexuality byly označovány za nezdravé, sexualita sama o sobě neměla vést

⁴² *Syfilis – příjice*, 2016, [online].

⁴³ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 57–58.

⁴⁴ RINGDAL, Nils Johan. *Nejtěžší povolání světa: kapitoly z dějin prostituce*. Brno: Doplněk, 2000, s. 214.

⁴⁵ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 58.

⁴⁶ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 59.

k rozkoši, požitku. Z původně soukromé sexuality se tak stal zcela veřejný *problém* a sexualita se stala podřízenou celospolečenské kontrole.⁴⁷ Využívání služeb prostituujících osob bylo v rozporu se *zdravou sexualitou*.

Od 70. let 18. století se začaly objevovat mužské nevěstince,⁴⁸ prostitute se stávala organizovanější a skrytější. Známostou odpůrkyní prostitute byla např. Marie Terezie, která vydávala nařízení, mravnostní zákony a vytvořila celý aparát strážců mravnosti. Důsledkem však nebylo vymizení prostitute – dívky jen rozmanitými způsoby maskovaly svou činnost a své řemeslo provozovaly dál.⁴⁹ „19. století pak bývá označováno jako „počestné“. *Převládala měšťanská morálka, alespoň navenek zdůrazňující poklidné hodnoty řádu (na sociálně-politické úrovni) a pořádku (v soukromí). Ctěna byla důstojnost, zdrženlivost, střídmost a šetrnost, odsuzovány výstřelky, zahálka a nadměrný luxus spojený s okázalým hýřením.*“⁵⁰

1.3.4. Prostituce v období světových válek

Nadále se rozvíjely diskrétnější formy prostitute, začaly fungovat hodinové hotely. Prostitutky se také využívaly v roli informátorek nasazených na důstojníky (zřejmě nejznámější špiónkou je Mata Hari). Před válkou a během ní se rozvíjel nový názor – *abolitionismus*⁵¹ – jeho stoupcem, kteří si získali podporu právníků a duchovních, navrhovali zákaz prostitute a její trestní stíhání, podařilo se jim prosadit zákaz nevěstinců, čímž došlo k rozšíření pouliční prostitute. V Paříži bylo v roce 1946 uzákoněno uzavření veřejných domů. Nacistické Německo poslalo všechny prostitutky a pasáky do koncentračních táborů. Po válce svět sexu a prostitute přišel se zcela novou podobou – prostitute fungovala především v bytech a apartmánech za pomoci telefonních linek. Nová podoba prostitute se tak stala uzavřenější a mnohem hůře dostupnou.⁵²

⁴⁷ FAFEJTA, Martin. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. 2004, s. 103.

⁴⁸ RINGDAL, Nils Johan. Nejtěžší povolání světa: kapitoly z dějin prostitute. Brno: Doplněk, 2000, s. 214.

⁴⁹ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 58.

⁵⁰ FAFEJTA, Martin. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. 2004, s. 101–102.

⁵¹ Podrobněji viz kapitola č. 3

⁵² CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 59–60.

1.3.5. Stručná historie prostituce v Čechách

Nyní se zaměřím na proměny prostituce v Českých zemích. Zmíním zákonná opatření, která byla v souvislosti s touto činností schválena a uplatňována. Současnou situaci a vývoji dění okolo návrhů zákona na regulaci prostituce se budu věnovat v kapitole 5.

1.3.5.1. Vývoj a historie prostituce v Českých zemích

„Prostituce se ve středověku rozvíjela hlavně ve městech, protože vesnická společenství prostituci prakticky neznala. Prostitutkami se většinou ženy stávaly z touhy po snadnějším životě a výdělku. Chtěly žít v lepším prostředí, než do jakého se narodily. Mnohé dívky a ženy byly ovšem k prostituci donuceny jako zástava nebo úhrada dluhů svých otců nebo manželů. Existovala zde institucionalizovaná prostituce, která byla světskou mocí kontrolovaná a spravovaná. Vedle ní ovšem existovaly nelegální nevěstince vedené kuplířkami.“⁵³ Staročeské právo zakazovalo ubližovat nevěstkám a případné potrestání jejich hříchů mělo být ponecháno až na vyšší moci boží. Kromě oficiálního práva existovaly ve světě prostituce i vnitřní nepsané zvyklosti, které nemají daleko k metodám moderních pasáků. Nevěstince obvykle řídila a většinou i vlastnila žena. Nevěstky si různým způsobem zavazovala, aby její podnik nemohly opustit. Často půjčovala nevěstkám peníze na lichvářský úrok, který nemohly splatit.⁵⁴

Husitské války přinesly těžké časy i prostitutkám – byl zřízen zvláštní úřad pro trestání cizoložství, smilstva a jiných nemravností. *„Jako jeden ze smrtelných hříchů požadovaly vymýcení prostituce Čtyři artikuly pražské. Ještě roku 1435 podmiňovaly pražské obce přijetí císaře Zikmunda za českého krále slibem, že nedopustí návrat nevěstek do města.“⁵⁵ Za dob Zikmunda však začala prostituce znovu pomalu vzkvétat. „Zápas o legalizaci prostituce však trval i ve druhé polovině 15. století. Pro myšlení středověku je charakteristické, že se na stranu českých nevěstek postavila církev. Roku 1462 vytýkal kališníkům papež Pius II. (který jako kardinál Piccolomini české země navštívil a velice dobře je znal), že se snaží prostituci potlačovat. Hlavním argumentem mu bylo tvrzení, že ji římská*

⁵³ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 59–60.

⁵⁴ Když nebyly prostitutky schopny svůj dluh splatit, musely se své paní zavázat, že ji neopustí – trestem za útek mohla být mj. i poprava; např. v roce 1398 na Novém Městě pražském popravili nevěstku jménem Dorota, která měla dluhy a pokusila se z hampejzu uprchnout. (Vondruška, 2014)

⁵⁵ VONDRUŠKA, V. (11. 7. 2014), *Středověká prostituce v českých zemích* [online].

*církev považuje za menší zlo, neboť již svatý Augustin řekl: „Odejmi nevěstky a naplníš všecko cizoložstvem“.*⁵⁶ 16. století přineslo do Čech syfilis a jiné pohlavní nemoci, což nevěstkám komplikovalo jejich práci. Prostituce však přečkala i tyto zlé časy, stejně tak ji nezničila ani třicetiletá válka či morové epidemie v 17. a 18. století. *„V této době byla prostituce tolerována bez výraznějších zásahů. Policie byla ochotna tolerovat veřejné domy, jejichž zaměstnankyně byly evidovány, podrobovaly se pravidelným lékařským prohlídkám a byly ochotné spolupracovat.“*⁵⁷

1.3.5.2. Prostituce za Rakousko-Uherska a první republiky

Rakouská praxe tolerované prostituce vycházela ze zákona z roku 1885, který prostitutkám povoloval provozovat živnost. Legální prostitutky byly vybaveny zdravotními knížkami, podstupovaly lékařské kontroly, dobrovolně podstupovaly i policejní kontroly.⁵⁸ *„Tolerované nevěstince mimo jiné napomáhaly udržovat bojeschopnost armády a chránily prostitutky před kuplíři.“*⁵⁹

Začátkem 20. století prostituce opět trochu změnila podobu – začaly vznikat bary, tabariny, zábavní noční podniky. Svět prostituce byl častým námětem i pro některé spisovatele z 19. století (a počátku 20. století), kteří ve svých dílech líčili dobovou Prahu. Na osudy prostituce a jejich pasáků se zaměřovali například K. L. Kukla, E. E. Kisch či Pavel Eisner. Autoři popisovali prostředí, ve kterém se vyskytovaly prostitutky i jejich životní poměry. Kisch a Eisner popisovali především svět prostituce skrývající se za zdmi luxusních salónů a bytů, Kukla zmiňoval i pouliční prostituci.⁶⁰ Seidl ve své knize⁶¹ zmínil i lokalitu v okolí Prašné brány, kde se nacházel vyhlášený podnik pro homosexuály – *Batex* (fungoval v 20. a 30. letech).⁶²

⁵⁶ VONDRUŠKA, V. (11. 7. 2014), *Středověká prostituce v českých zemích* [online].

⁵⁷ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003, s. 59–60.

⁵⁸ *Zdržet se pohlavního styku nebolí*, 2015 [online].

⁵⁹ *Zdržet se pohlavního styku nebolí*, 2015 [online].

⁶⁰ VRÁNOVÁ, Tereza. *Ze dna české společnosti*. Praha: 2011, s. 34.

⁶¹ Jedná se o knihu *Teplá Praha. Průvodce po queer historii hlavního města 1380–2000*. Seidl jako historik se dlouhodobě zabývá dějinami homosexuality v Českých. (zdroj: NAGY, P. (9. 9. 2014), Seidl, Jan (ed.), *Teplá Praha. Průvodce po queer historii hlavního města 1380–2000*, [online])

⁶² *Zlatá éra nevěstinců* (5. 10. 2013), [online].

Roku 1922 byl vydán zákon „*O potírání pohlavních nemocí*“ – tímto zákonem byly postaveny veřejné domy mimo zákon (jejich provozování bylo považováno za kuplířství). Prostituce se tak přesunula především do hotelů, kabaretů a různých šantánů.⁶³

1.3.5.3. Prostituce v období ČSSR

Toto období našich dějin bylo specifické tím, že se mnoho „sociálních problémů“ vyloženě popíralo, prostituce byla jedním z nich. *Oficiálně* neexistovala. Prostitutky však poskytovaly služby v hotelech, nákladných restauracích a barech; klienty byli především valutoví cizinci, vysoce postavení straníci a osoby profitující na šedé či černé ekonomice. Výdělky prostitutek byly sice mnohonásobně vyšší než průměrné platy, prostitutky však byly velice snadno manipulovatelné policií; lidmi, kteří se pohybovali ve stejném prostředí a StB. Cenově dostupnější prostitutky své služby nabízely na nádražích, v levnějších restauracích a barech.⁶⁴

1.3.5.4. Prostituce po roce 1989

Po roce 1989 se obyvatelům ČR začaly v mnoha ohledech objevovat nové možnosti. Většina autorů uvádí, že nabídka sexuálních služeb po roce 1989 dramaticky stoupla (Poláková, 2008; Hynková, Souralová, 2006), příčiny jsou však zmiňovány jen zřídka. Havelková nárůst připisuje hned několika faktorům: vznik volného trhu, otevření hranic, zapojení ČR do mezinárodního systému otevřených kapitalistických ekonomik, ztráta zaměstnání u některých osob (zejména u žen) po roce 1989, ekonomickou nerovnost mezi ČR a západoevropskými zeměmi (vedoucí k dramatickému nárůstu sexuální turistiky) a zrušení trestného činu příživnictví.⁶⁵ V 90. letech mnoho prostitutek postávalo především na vyhlášených mezinárodních silničních tazích prakticky po celý rok.⁶⁶ V posledních letech však byl zaznamenán určitý pokles pouliční prostituce, a naopak rozmach prostituce klubové. Může to souviset s vyhláškami obcí (ty vystupují razantně proti prostituci zejména od roku

⁶³ Zákon se nesetkal s úspěchem u lékařů – ti namítali, že kriminalizací tak bude komplikována zdravotní kontrola u prostitutek, což v žádném případě nenapomáhá zdravotní prevenci související s pohlavními chorobami.

⁶⁴ MALINOVÁ in LUKEŠ, Jana. *Dluhy - cesta do sexbyznysu?* Brno: 2014.

⁶⁵ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci.* Praha: SLON, 2014, s. 86–87.

⁶⁶ CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita.* Praha: Portál, 2003, s. 62.

2007).⁶⁷ „Zahraniční výzkumy pak uvádějí jako hlavní důvod poklesu pouliční prostituce rozvoj komunikačních technologií, které umožňují prvotní kontakt mezi osobami v prostituci a jejich klienty, aniž by se museli fyzicky setkat.“⁶⁸

1.4. Shrnutí

V průběhu dějin docházelo k proměnám nahlížení jak na lidskou sexualitu, tak na nákup a prodej sexuálních služeb. 20. a 21. století je plné výrazných změn. „Sex je uznán jako zdroj zábavy a rozkoše, pokud se k němu přistupuje zodpovědně. Sociální konstrukce sexuality z přelomu 20. a 21. století spojuje zábavu se zodpovědností – jev poměrně nový. Zapovězenou rozkoš nahrazuje rozkoš zodpovědná: „bezpečný sex“.“⁶⁹

Ve společnosti bývá pojem prostituce (prostitutka) používán často v jeho zúženém významu; lidem vyvstane na paměti jako první (a mnohdy jediná) forma prostituce ta pouliční, zúžení významu pojmu se projevuje i tím, že bývá ve značné míře omezen pouze na ženu, třebaže v odvětví sexuálních služeb se pohybují i muži. Bellak-Hančilová termín prostituce považuje za silně hodnotově zatížený a negativní konotace vzbuzující, také dodává, že „termín prostitutka používá i naprostá většina české odborné veřejnosti, dokonce někdy včetně těch, kdo nechtějí ženy, které se rozhodly poskytovat komerční sexuální služby, stigmatizovat.“⁷⁰ Termín „sexuálně pracující“, který pochází z anglického termínu „sex work“ se však zatím v českém jazyce zatím příliš nezabydlel. Osoby pracující v odvětví sexuálních služeb a organizace, které jsou s těmito osobami v kontaktu, volají po zákonné regulaci prostituce jakožto podnikání i z toho důvodu, aby došlo k jejich destigmatizaci (a destigmatizaci odvětví jako celku).⁷¹ „Cílem současných úprav i návrhů na změny je však většinou zajistit veřejný pořádek, veřejné zdraví, veřejnou morálku, mravní vývoj dětí, zlepšit image měst, usnadnit kontrolu a případně také zdanit zisky z prostituce. Ochrana osob zabývajících se prostitucí a jejich práv cílem těchto úprav není – nehovoří se o destigmatizaci, zlepšení podmínek, za kterých je prostituce vykonávána, ochraně před násilím, programech

⁶⁷ BILEFSKY in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 87.

⁶⁸ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 87.

⁶⁹ FAFEJTA, Martin. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. 2004, s. 121–122.

⁷⁰ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 28.

⁷¹ SEJKORA, J. (19. 6. 2013), *Lidé z praxe chtějí destigmatizaci prostituce* [online]., *Sex bez ochrany pod pokutou 20 tisíc. Poslanec navrhuje legalizovat prostituci* (24. 4. 2013), [online].

umožňujících prostituci opustit, lidských právech, lidské důstojnosti, genderové rovnosti atd. Naopak, návrhy jsou povětšinou vůči osobám zabývajícím se prostitucí represivní.“⁷² Zákonná regulace tak sama o sobě nesměřuje nutně k tomu, že k destigmatizaci daných osob dojde – záleží na konkrétně zvolené úpravě a její vhodnosti, na tom, jak bude nově platná právní úprava v praxi uplatňována a na mnohých dalších faktorech (podrobněji se této oblasti budu věnovat v dalších kapitolách).

⁷² HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 10.

2. Fenomén prostituce v prostoru sociálních deviací

„Deviace značí porušení nebo podstatnou odchylku od některé sociální normy chování nebo od skupiny norem; nerespektování požadavků, které na individuum nebo skupinu klade určitá norma nebo soubor norem; alternativní forma chování k předepsané, popř. všeobecně akceptované normě.“⁷³ Deviace mohou být obecně sociální, kulturní či morální. K sociálním deviacím bývá řazena právě i prostituce.⁷⁴

Sociologie se při popisu prostituce opírá o celou řadu teorií vysvětlujících vznik sociálních deviací. Někteří sociologové kladou značný důraz především na ekonomickou stránku, dle nich je i prostituce určitou formou individuálního, osobnostního kapitálu (sexappealu), od níž vede řada mezistupňů až k manželskému svazku; a které mohou být charakterizovány jako ekonomické zhodnocení sexuality. Jiné ze soudobých teorií prostituci interpretují jako druh sociální směny.⁷⁵

Kliment zmiňuje klasifikaci Kapra a Petruska, kteří hovoří o čtyřech základních typech teorií deviantního jednání. Tyto teorie tvoří základní vztahový rámec, od kterého se odvíjí novodobé sociologické úvahy o sociálně deviantních jevech. Typický je odklon pozornosti od osob, které porušují existující pravidla, a její příklon k osobám, které tato pravidla tvoří a interpretují (od normativních koncepcí k reaktivním). Kapr s Petruskem považují za výchozí teorii kulturního přenosu, strukturálního tlaku a kontrolní teorii. Tyto teorie mají sklon spatřovat příčinu deviantního jednání v lidské přirozenosti. Etiketizační teorie má funkci přechodníku, kdy je poukazováno na kulturní variabilitu vyhodnocení jednání za deviantní. Mezi moderní teorie patří teorie etnometodologické, teorie absurdity a teorie konfliktologické.⁷⁶ Etnometodologické teorie v deviantovi spatřují produkt interpretace právního řádu, jelikož podstatu práva nelze pochopit z existujících zákonů, ale pouze z toho, jak je těmito normami manipulováno a jak jsou vykládány. Dle zastánců teorie absurdity vzniká deviant nechtěně, jelikož jedinec není schopen orientovat se v komplexním

⁷³ MAŘÍKOVÁ, Hana. PETRUSEK, Miloslav. VODÁKOVÁ, Alena a kol. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996, s. 30.

⁷⁴ Z pohledu sociálních patologů je však odklonem od norem natolik závažným, že prostituci řadí právě mezi sociálně patologické jevy - stejně jako alkoholismus, sebevražednost, nebo např. gamblerství, je na poli sociální patologie prostituce jevem společensky nežádoucím a velmi negativně hodnoceným. (URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. *Sociální deviace*, 2012, s. 71.)

⁷⁵ KAPR, Jaroslav a kolektiv in URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. *Sociální deviace*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 179.

⁷⁶ KLIMENTOVIČOVÁ, Eva. KLIMENT, Pavel. *Sociální deviace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 22.

normativním systému. Podle konfliktologů ve společnosti existují rozdílné sociální skupiny s odlišnými zájmy, které si k jejich prosazení vytvářejí vlastní normy, hodnoty a postoje – vládnoucí skupiny pak určují normy, deviantní chování je způsobeno tím, že nižší vrstvy se snaží prosadit na úkor vyšších.⁷⁷

Specifičnost teorií tedy spočívá v tom, že kladou důraz na kontinuitu mezi normálním a nenormálním; řádným a deviantním. Důraz je kladen na sociálně-kulturní podmíněnost všeho, co pochází ze společnosti – tedy i deviací.

2.1. Normativní pojetí sociální deviace

Přístupy postavené na normativní definici se snaží vyřešit dvě základní otázky:

- **Kteří lidé porušují normy?**
- **A proč to dělají?**⁷⁸

Optikou normativních teorií jsou deviantní jevy chápány jako odchylka od existující sociální normy, pojetí se opírá o model objektivní deviace. Stejný jev však může být ve vztahu k jedné normě považován za normální, ve vztahu k druhé normě za deviantní. „Největší potíže při užití normativní koncepce sociální deviace přináší fakt, že značná část existujících norem není vůbec formálně fixovaná, ba mnohé se vůbec verbálně nevyjadřují.“⁷⁹ Problémový je také stav, že za normu může být považováno cokoliv, na čem se shodne většina, která danou věc za normální přijme - a to bez ohledu na obsah normy.

Hodnoty a normy se však vyvíjejí, čím je společnost komplexnější, tím je normativní systém více diferencovaný, důsledkem čehož je právě mj. nejednotnost systému. Redefinice stávajících norem trvá někdy vůči vývoji společnosti dlouho. Pluralita norem navíc znemožňuje lpění na nich. Normativní pojetí se v praxi ukazuje jako nedostačující a příliš statické, zmiňuji je však především pro porovnání s pojetím reaktivním.

⁷⁷ KLIMENTOVI, Eva. KLIMENT, Pavel. *Sociální deviace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 24–25.

⁷⁸ URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. *Sociální deviace*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 78–79.

⁷⁹ KLIMENTOVI, Eva. KLIMENT, Pavel. *Sociální deviace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 13.

2.2. Reaktivní pojetí sociální deviace (interpretativní paradigma)

Reaktivní pojetí se snaží postihnout společnost jako „*dynamicky se rozvíjející mechanismus, ve kterém diverzifikace lidského chování a životních stylů nutí k neustálému přizpůsobování optiky, jejímž prostřednictvím nahlížíme na deviantní chování.*“⁸⁰ V reaktivním pojetí je zdůrazněna relativita norem – za deviantní chování je považováno to chování, které je okolím úspěšně za deviantní označeno – deviace je chápána jako sociálně kulturní konstrukt – obsah je vždy otázkou konkrétního vymezení, které je relativní (v čase, místě i sociální skupině).

Klíčová otázka zde zní:

- „**Jak probíhá proces konstruování deviace a označování za devianty?**“⁸¹

V reaktivním pojetí sociální deviace je při procesu označování určitého jedince a jeho chování za deviantní velmi důležitá sociální reakce okolí. Klíčové je zde totiž úspěšné označení jedince či jeho chování za deviantní. „*Reaktivní koncepce pracuje s normami jako jednou z možných determinant deviantního chování. Pokud dojde k porušení normy, pak Lemert hovoří o primární deviaci, důležitější je však sekundární deviace což je zdvojená reakce sociálního okolí (societární odezva) a odpověď jedince na tuto reakci.*“⁸² Lidská identita se v daném pojetí vytváří v průběhu interakce s ostatními jedinci, stejně tak jsou v průběhu této interakce přidělovány určité deviantní nálepky – z tohoto procesu vyjde jako deviant ten, kterému byla nálepka udělena úspěšně. „*Dostat identitu znamená dostat přidělené určité místo ve světě.*“⁸³ Výstižný příklad uvádí Albert J. Reiss, který říká, že „*krást neznamená být zloděj; nekrást ještě neznamená, že jsme se vyhnuli nebezpečí, že za zloděje budeme pokládáni.*“⁸⁴ V rámci sekundární deviace navíc jedinec označení sebe sama jako devianta rovněž i přijímá, ono přijetí je součástí úspěšného označení. „*Individuum na toto označení nebo na tuto sociální typizaci může reagovat alternací vlastní identity, rekonstrukcí vlastního já a proměnou svého sebepojetí. Sekundární deviace je tedy vlastně zdvojenou reakcí: aktéra*

⁸⁰ MUNKOVÁ, Gabriela. Sociální deviace. Praha: Karolinum, 2001, s. 66.

⁸¹ URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. Sociální deviace. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 80.

⁸² KLIMENTOVÁ, Eva. KLIMENT, Pavel. Sociální deviace. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002, s. 14.

⁸³ FAFEJTA, Martin. Úvod do sociologie pohlaví a sexuality. 2004, s. 16.

⁸⁴ REISS in URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. Sociální deviace. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 62.

na reakci veřejnosti na jeho deviaci primární. Tato „druhá reakce“ se může stabilizovat, stereotypizovat a vést k akceptaci deviantní role.⁸⁵

Hrčka vymezuje faktory ovlivňující podobu sociální reakce na jedincovo jednání těmito determinantami:

- **charakteristika deviantního jednání** – typ, intenzita, trvání, závažnost, frekvence, viditelnost, atd.,
- **charakteristika subjektu** – fyzické, psychické, sociální vlastnosti,
- **charakteristika reagujícího publika** – zda na chování jedince reagují formální/neformální agenti sociální kontroly, vztah publika k danému jednání, vztah publika k pachateli, vztah publika k odchylkám v jednání obecně;
- **charakteristika většinové společnosti** – určující bude typ společnosti (zda je totalitní či demokratická), do jaké míry dané jednání ohrožuje mocenské postavení vládnoucích skupin, jaké jsou cíle společnosti, jaká je dynamika společnosti atd.,
- **charakteristika situace, v níž se jednání projevuje** – do jaké míry se může situace podílet na deviantním jednání, zda je brzdí nebo zda je facilituje.⁸⁶

Výsledkem působení těchto faktorů je, že stejné jednání je u různých osob vnímáno jinak – ve výsledku tak vůbec nemusí být rozhodující, zda je porušována nějaká norma, nebo není; z velké části rozhodují dominantní charakteristiky jedince, právě dominantní charakteristiky žen, které působí jako luxusní prostitutky, mají podíl na tom, že jako „ženám na úrovni“ se jim nálepka prostitutky přisuzuje hůř. Zajímavé také je, že označení (či sebeoznačení) ženy za prostitutku potlačuje ostatní charakteristiky spojované se ženami (žena-matka, žena-pečovatelka, žena-partnerka, žena-emoční bytost); také sexualita je u ženy-prostitutky často pojmána jako prodejná, jednoznačná, neosobní, neemoční, neprožívající (opět v protikladu s pojetím sexuality u ženy obecně).⁸⁷ V souvislosti s postavením prostitutek Bellak-Hančilová a Jahodová zdůrazňují, že postavení prostitutek není nikdy pevně dané, ale utváří se v interakcích s dalšími aktéry v prostituci (zákazníci, zprostředkovatelé, příslušníci policie, veřejnost).⁸⁸ „Trh prostituce je rozmanitý

⁸⁵ URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. Sociální deviace. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012, s. 62.

⁸⁶ HRČKA, Michal. Sociální deviace. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001, s. 46–48.

⁸⁷ NEDBÁLKOVÁ in MATOUŠEK. Šlapeme spolu. InSTITUTE pouliční prostituce. Praha, 2004, s. 10.

⁸⁸ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci. Praha: SLON, 2014, s. 142.

a segmentovaný. Obvykle je nejviditelnější pouliční prostituce, která je zpravidla nejnižším cenovým segmentem trhu s komerčními sexuálními službami a s nejsilnější stigmatizací, prostituce pod střechem pak představuje cenově vyšší segment a nezávislé společnosti tvoří cenově nejvyšší a nejméně stigmatizovaný segment.⁸⁹ Weitzer také uvádí, že napříč jednotlivými segmenty existují značné rozdíly v pracovních podmínkách, za jakých je prostituce vykonávána, liší se také míra pravděpodobnosti, zda se prostituující osoba stane obětí nějakého trestného činu – v případě, že se tak stane, nejčastěji se jedná o krádež, znásilnění či napadení (Church et al. 2001; Lowman and Fraser 1995; Perkins and Lovejoy 1996; Plumridge and Abel 2001; Woodward et al. 2004).⁹⁰ Jedním ze stereotypů o osobách v prostituci, který má na dané osoby zřetelný negativní dopad, je „přítom představa, že „prostitutku nelze znásilnit“, případně s dovětkem, že „s trochou násilí přece musí počítat, když něco takového dělá“. Fakt, že se tyto ženy staly obětí trestné činnosti, byl podobně jako u osob, které se staly obětí trestného činu obchodování s lidmi v jiných ekonomických sektorech, potlačen na úkor perspektivy, ze které je obětem přisuzována minimálně spoluúčast na situaci, kterou prožily.“⁹¹ U prostituujících žen je však častým následkem této perspektivy právě jejich nedůvěra v policii – svou přímou zkušenost s napadením či znásilněním často ani neohlašují. Dle průzkumu mezi prostitutkami, který realizovala organizace Rozkoš bez Rizika (R-R), nedůvěra prostitutek vychází většinou ze zkušenosti vlastní, případně ze zkušenosti jiných žen, jako častý důvod, proč postižené násilí na policii neohlásily, byl ten, že „to nemá smysl“.⁹²

2.2.1. Sexuální asistence

Profesí, která rovněž reaguje na sexuální potřeby potenciálních zákazníků, není však přiřazována k prostituci, je profesí nesoucí název „sexuální asistent“ (někdy nazýváno také intimní asistent), což je označení pro osobu, která nabízí podpůrné aktivity v oblasti sexuality pro osoby s handicapem či seniorům.⁹³ Asistence jako taková může být pasivní

⁸⁹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 30.

⁹⁰ WEITZER, Ronald, *Prostitution as a Form of Work*, Sociology Compass, George Washington University: 2007, s. 145.

⁹¹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 227.

⁹² HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 240.

⁹³ MALINOVÁ, Hana; POLÁKOVÁ, Jana; ŠÍDOVÁ, Lucie. *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno. 2014. s. 122–126.

(např. obstarání intimních pomůcek či sexuální poradenství) a aktivní (asistent je přímo zapojen do aktivit vedoucích k sexuálnímu uspokojení klienta).⁹⁴ Sexuální asistenti se vůči srovnávání s prostitutí často vymezují. Jak je definovaná hranice mezi sexuální asistencí a prostitutí? *“Sexuální asistence nemusí být pouze jednorázovým sexuálním uspokojením, ke kterému někdy ani nedochází, ale postupným seznamováním se sexualitou, nastavováním hranic, domlouvání pravidel, nácviku a poznávání doteků a především jde o porozumění mezi člověkem s hendikepem a sexuální asistentkou/tem. Ti si s klientem povídají, a to mnohdy nesnadným způsobem. Naslouchají mu, mají trpělivost a nic jim nepřijde nenormální. Sexuální asistentky a asistenti pracují na získání dovedností, které může člověk s hendikepem v budoucnu využít, jde např. o navazování kontaktů, zabývají se nepřiměřeným sexuálním chováním, důsledky sexuálních aktivit, schopnost říci ne.”*⁹⁵ Sexuální asistenti jsou většinou držiteli nějakého certifikátu, který dokládá, že absolvovali kurz/výcvik, které je činí způsobilými k práci s handicapovanými lidmi, jejich činnost je ze značné části terapeutická.

Sexuální asistence je v rámci Evropy legální např. v Německu či Dánsku, ve Švýcarsku lze dokonce studovat tříletý pomaturitní obor pro sexuální asistenty, který zahrnuje i psychoterapii.⁹⁶ V ČR začalo prvních pět žen vykonávat práci sexuální asistentky v listopadu 2015.⁹⁷ Asistentky podepsaly etický kodex, školení týkající se práce s osobami s handicapem jim poskytla organizace R-R, která ženám zprostředkovala také kurzy *Intimní a sexuální asistence* od partnerské organizace InSeBe a školení „Od srdce k tělu“ s lektorkou C. A. Diserens ze Švýcarska. Poskytovat sexuální služby za úplatu je v ČR povoleno, zprostředkovávání osob, které tyto služby poskytují, je však mimo zákon. „Požádali jsme ministerstvo vnitra o vypracování právního posudku a postupujeme podle něj,“ upřesňuje ředitelka R-R, „pokud by prý existoval zákon o legalizaci prostituce, celá situace by byla pro organizaci, sexuální asistentky i hendikepované jednodušší. Sexuální asistentky můžeme školit, ale nemůžeme je dále zprostředkovávat. Můžeme také nabídnout jejich seznam, ale to je také trošku kontroverzní,“ dodává Lucie Šídová. Potenciální klienti tedy oslovují asistentky

⁹⁴ Sexuální asistent, 2015, [online].

⁹⁵ Sexuální asistence, 2015 [online].

⁹⁶ PELCOVÁ, M. (21. 11. 2014), *Dočkají se hendikepovaní sexuální asistence i u nás?* [online].

⁹⁷ PETRÁŠEK, R. (3. 11. 2015), *Česko má první sexuální asistentky pro lidi s postižením* [online].

samy.⁹⁸ V zemích, kde sexuální asistence jako profese již není čerstvou záležitostí, je většinou nějakým způsobem legislativně regulována i prostituce,⁹⁹ sexuální asistence a její zprostředkování se tak nenachází v šedé zóně.¹⁰⁰

2.2.2. Identita prostituujících osob

Napříč historií se mění postoje společnosti vůči osobám věnujícím se prostituci, přičemž postava prostituující osoby bývá silně stereotypizovaná (např. právě i z hlediska genderu – téměř výlučně se jedná o ženu),¹⁰¹ nutno však dodat, že s typizacemi nejrůznějšího druhu náš zdravý rozum operuje dnes a denně. Kirsi využívá pojem *kulturně dominantní kategorizace* – dávání věcí a lidí do skupin/kategorií je součástí běžných mezilidských interakcí, přičemž bez onoho kategorizování by nebylo možné se orientovat v různých situacích či koordinovat společné jednání. Kategorizace udržuje a produkuje sociální a morální řád.¹⁰² „Kategorizace lidí má dva různé aspekty: chrání harmonii ve společnosti, umožňuje orientaci a setkávání lidí v různých situacích, nebo naopak snadno umožňuje diskriminaci produkováním „vězení identity“ spojené s negativními charakteristikami některých lidí (Kirsi, 2004).“¹⁰³

Berger s Luckmannem ve svém díle *Sociální konstrukce reality* uvádějí mj. to, jak v průběhu dějiny vznikají typy identit: „Určité historické sociální struktury dávají vzniknout typům identit, které jsou v každém jednotlivém dobře rozpoznatelné. V tomto smyslu můžeme tvrdit, že Američan má jinou identitu než Francouz, obyvatel New Yorku jinou než obyvatel středozápadu Spojených států, úředník jinou než potulný dělník, a tak dále. Jak jsme si ukázali, na těchto typizacích závisí orientace a chování v každodenním životě.“¹⁰⁴ Zatímco lidská identita se tak vytváří v průběhu interakce s ostatními jedinci (je sociální konstrukcí),¹⁰⁵ je určitou „výslednicí dialektiky vztahu jedince a společnosti, typy identit jsou výhradně

⁹⁸ TRACHTOVÁ, Z. (3. 11. 2015), *Česko má první sexuální asistentky. S pohlavním životem pomůžou postiženým* [online].

⁹⁹ *100 Countries and Their Prostitution Policies*, 2015 [online].

¹⁰⁰ PELCOVÁ, M. (21. 11. 2014), *Dočkají se hendikepování sexuální asistence i u nás?* [online].

¹⁰¹ *Historie prostituce*, [online].

¹⁰² KIRSI in HALTMANOVÁ, HUTAROVÁ, KEPRT, VÁCLAV, *Odhalování striptérek (sociální identita striptérek)*, Praha: Univerzita Karlova, 2009, s. 5.

¹⁰³ KIRSI in HALTMANOVÁ, HUTAROVÁ, KEPRT, VÁCLAV, *Odhalování striptérek (sociální identita striptérek)*, Praha: Univerzita Karlova, 2009, s. 5.

¹⁰⁴ BERGER, Peter, LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění*. Praha: CDK, 1999. s. 171.

¹⁰⁵ MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální deviace*. Praha: Karolinum, 2001, s. 76.

*sociálními produkty a představují relativně stabilní prvky objektivní sociální reality (míra jejich stability je samozřejmě opět dána sociálně).*¹⁰⁶ Jak jsem již zmínila výše, postava prostitutky patří k těm silně stereotypizovaným, což v kombinaci s tím, že identita prostituujících osob je často zatížena stigmatem, může mít za následek zřetelný negativní dopad na dané osoby.¹⁰⁷ Berger s Luckmannem také uvádějí, co všechno ovlivňuje průběh vyjednávání jednotlivých typizací (a míru jejich anonymity) – mezi faktory patří také míra blízkosti a míra zájmu. Čím je míra blízkosti a zájmu nižší, tím více daná typizace v naší mysli podléhá anonymitě a my dále reprodukuje vykonstruovanou typizaci (v tomto případě obraz prostitutky). Výsledkem toho mají mnozí lidé zcela „jasnou“ představu o tom, jak se taková prostitutka chová (a také jak vypadá, jaké je její osobnost a povahové rysy atd.), a to přesto, že prostitutku nikdy ani neviděli.

Obvyklé charakteristiky prostituujících osob se však liší např. dle segmentu, ve kterém se dané osoby vyskytují. Zajímavá je také skutečnost, že ne všechny prostituující osoby samy sebe jako prostituující osoby skutečně vnímají – dané osoby identitu prostitutky/prostituta nepřijímají. Hančilová s Jahodovou v této souvislosti zmiňují kritérium profesionalizace prostituujících osob, dle tohoto kritéria dělí prostituující osoby na *profesionálky*, *poloprofesionálky* a *amatérky*. Míra profesionalizace se v jejich pojetí odvíjí od míry, v jakou se ženy poskytující sexuální služby identifikují s činností, kterou vykonávají, jak jsou schopné si udržovat hranice ve vztahu k zákazníkům a jak dodržují pravidla bezpečného sexu. Profesionálky bez problému pojmenovávají odvětví, ve kterém pracují, na nabízení a poskytování sexuálních služeb nahlížejí jako na práci (mají stanovena svá pravidla, často i pracovní dobu, to, co dělají, dělají pro peníze – poskytování sexuálních služeb je pro ně zdrojem obživy). Poloprofesionálky k poskytování sexuálních služeb přistupují spíše jako k dočasnému způsobu vydělávání peněz, s prací v daném odvětví se neidentifikují a nemají zájem na svém zviditelnění (tudíž se veřejně nezasazují o práva prostituujících osob). Amatérky jsou ve většině případů ženy, které si prodejem sexuálních služeb občasně přivydělávají (často i při jiné práci), někdy vlivem obtížné situace – drogová závislost, finanční tíseň aj. Amatérky se za prostitutky ani nepovažují, i okolí jejich chování považuje spíše

¹⁰⁶ BERGER, Peter, LUCKMANN, Thomas. Sociální konstrukce reality: pojednání o sociologii vědění. Praha: CDK, 1999. s. 171.

¹⁰⁷ CLINARD, Marshall B., ROBERT F. MEIER. Sociology of Deviant Behavior. Wadsworth: WADSWORTH CENGAGE Learning, 2011. s. 52.

za promiskuitní než prostitutivní.¹⁰⁸ Stereotypní nálepce prostitutky tak z výše zmíněných skupin nejvíce odpovídá skupina poloprofesionálek, což může reálně škodit profesionálkám - poloprofesionálky se totiž neztotožňují s odvětvím, ve kterém pracují; nezapojují se do veřejných diskuzí o legislativní podobě regulačních opatření spojených s prostitucí a nezasazují se o práva osob pracujících v odvětví sexuálních služeb.

Havelková prostituující osoby rozlišuje jiným způsobem a hovoří o třech segmentech prostituce: *zelený, oranžový a červený*. V červeném segmentu se pohybují osoby, které prostituci vykonávají z donucení, nedobrovolně. Oranžový segment zahrnuje osoby, které jsou určitým způsobem zranitelné (např. z důvodu etnické příslušnosti, věku, pohlaví či genderu, socioekonomického statusu, závislosti aj.) a svoboda jejich volby vstoupit či zůstat v prostituci je tak zpochybnitelná. V zeleném segmentu se pohybují osoby, pro něž je volba prostituce jakožto způsobu obživy svobodnou volbou (mají i jiné a pro ně dosažitelné možnosti, čím se žít) – právě tyto osoby nejvíce volají po legitimizaci prostituce jakožto práce a usilují o destigmatizaci celého odvětví sexuálních služeb.¹⁰⁹ Poměr mezi jednotlivými sektory je těžko odhadnutelný. Prostituce spadající do červeného sektoru je nelegální sama o sobě, ve většině zemí je kriminalizována jako obchod s lidmi. V případě zeleného segmentu, kdy prostituující osoba není dítětem a své služby poskytuje dobrovolně, bývá na prostituci někdy nahlíženo jako na „zločin bez oběti“ – ani na prostituující osobu, ani na klienta, není důvod nahlížet jako na oběť (nabídka se setkala s poptávkou, transakce proběhla za smluvených podmínek, nikomu nevznikla žádná škoda), přesto je ze strany společnosti dané jednání vnímané jako porušení normy, určitý zločin¹¹⁰ (resp. jednání, které je v rozporu s *dobrymi mravy* a je hodnoceno negativně bez ohledu na to, že není v rozporu se zákonem).

„Prostituce je v naší společnosti silně stigmatizována, což se promítá do postojů vůči lidem, kteří ji provozují. Většina lidí, kteří se v „prostoru trasy“ se ženami ze sex-byznysu setkávají, se k nim nechová jako k sobě rovným, nerespektují jejich rozhodnutí ani jejich chování.“¹¹¹ Gibson uvádí, že „proces stigmatizace zahrnuje rozpoznání odlišnosti a následné

¹⁰⁸ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 142–143.

¹⁰⁹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 34–36.

¹¹⁰ WEITZER, Ronald, *Moral Crusade Against Prostitution*, Society, 2006, s. 24.

¹¹¹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 241.

znehodnocení jedince či skupiny na základě této charakteristiky“ (Gibson, 2008).¹¹² Respondenti zapojení do několika výzkumů R-R se často vymezovali vůči prostituujícím osobám a považovali je za „jiné“, zejména tím, že je označovali za: *promiskuitní, sociálně vyloučené, ženy s „nenormálním“ hodnotovým žebříčkem, které se živí nedůstojnou činností*.¹¹³ U prostituujících osob je pak ve vztahu k vlastní osobě velmi důležité, zda toto stigma přijmou. „*Internalizace stigmatu vede u daného člověka k pocitu hanby, nenávisti k sobě samému a k sebeponižování* (Goffman, 2003).“¹¹⁴

2.2.3. Nálepkování ve světě prostituce - důsledky nerovností mezi klienty a osobami v prostituci

Osoby nižšího sociálního postavení si společnost často vybere jako „obětní beránky“ – jejich determinanty snáze vzbuzují negativní sociální reakci. Přisuzování deviantních nálepek osobám pracujícím v odvětví sexuálních služeb zmiňuje řada autorů (Bradley, 2007; Weitzer; Forsyth, Deshotels, 1998), zmiňováno bývá také prožívání stigmatu ve spojitosti s tím, čím se dané osoby živí (Barton, 2002; Egan, 2006; Forsyth, Deshotels, 1996).¹¹⁵ Z výzkumu R-R realizovaného mezi prostitutkami vyplynulo, že jednou z cest k oslabení internalizovaného stigmatu může být právě posilování sebevědomí žen poskytujících sexuální služby tím, že to, co dělají, bude uznáno jako legitimní práce.¹¹⁶

Postava prostitutky v naší mysli také podléhá značné anonymitě typizace. Typizace je v každodenním životě „vyjednávána“ podle typických zvyklostí. S ohledem na již zmiňovanou rozmanitost trhu se sexuálními službami, lze přitom sotva posoudit, kdo jsou

¹¹² GIBSON in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 146.

¹¹³ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 145.

¹¹⁴ GOFFMAN in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 147.

¹¹⁵ HALTMANOVÁ, HUTAROVÁ, KEPRT, VÁCLAV, *Odhalování striptérek (sociální identita striptérek)*, Praha: Univerzita Karlova, 2009, s. 4.

¹¹⁶ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 147.

„typické“ osoby v prostituci – většina průzkumů, které jsou v ČR dostupné, není reprezentativních, i podle mnohých zahraničních autorů je trh se sexuálními službami natolik heterogenní, že o typičnosti nelze ani zdaleka hovořit.¹¹⁷

„Co se týká klientů, výzkum R-R provedený v Praze ukázal, že typický klient je asi 35 let starý (40 % klientů je věkově mezi 25 a 40 lety) a ženatý (v 80 % případů),“¹¹⁸ výzkum „Kdo chodí za holkama aneb zákazníci sexuálních pracovníků“ provedla v roce 2008 Hana Malinová. „Její zjištění o normalitě klientů jsou shodná se zahraničními výzkumy, které identifikují klienty jako běžné občany, kteří mají práci a jsou ve dlouhodobých vztazích.“¹¹⁹ Polský sociolog Martin A. Monto do svého výzkumu zaměřeného na chování zákazníků prostitutek realizovaném v roce 2000 zahrnul více než 700 osob. V rámci daného výzkumu ho zajímala např. motivace mužů k návštěvě prostitutky. Nejčastěji se objevovaly následující důvody:

- vzrušovala je představa sexu s prostitutkou (47 %)
- chtěli vyzkoušet jiné sexuální praktiky než ty, které prožívají s partnerem (43 %)
- jsou stydliví a situace, kdy mají oslovit ženu, je pro ně nepříjemná (42 %)
- uvedli, že nemají čas na vztah (33 %)¹²⁰

Charakteristiky klientů se odrážejí na obvyklých požadavcích, které tito klienti mají, podle výzkumu Ivany Karáskové by kromě fyzické atraktivity měla žena pracující v sexbyznysu umět také vyslechnout partnerské nebo pracovní problémy svého klienta, být milá nevypadat znuděně. U žen v sexbyznysu je tak velmi žádaná sociální inteligence.¹²¹

Negativní nálepka se v prostředí trhu sexuálních služeb příliš neuděluje klientům. Mezi osobami v prostituci a klienty existují značné nerovnosti, a to z hlediska třídy, věku, rasy či etnicity, pohlaví či genderu, národnosti, imigračního a socioekonomického

¹¹⁷ WEITZER in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 88.

¹¹⁸ MALINOVÁ in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 93.

¹¹⁹ MALINOVÁ in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 93.

¹²⁰ WEITZER, Ronald, *New directions in research of Prostitution, Crime, Law & Social Change*: 2005, s. 223.

¹²¹ KARÁSKOVÁ in ČECHOVÁ, Veronika. *Prostituce z pohledu poptávky (analýza webových stránek klientů prostitutek)*. České Budějovice: 2013, s. 65.

statusu. Na tom, jaká je primární osa těchto znevýhodnění, se teoretikové neshodují, většina se ale shodne na tom, že osoby v prostituci jsou v jistém ohledu zranitelné a práce těchto osob obnáší jisté riziko.¹²² Vztah mezi klientem a osobou v prostituci je značně asymetrický i co se týče toho, jak „snadné“ je tyto osoby „nálepkovat“. Prostitutka je prostitutkou neustále (co se týče její dominantní charakteristiky, která upozaduje ty ostatní), zákazníci využívající sexuálních služeb na komerční úrovni zůstávají v anonymitě. U osob, které z anonymity vystoupí, pak o případném udělení negativní nálepky rozhodují jejich další sociální charakteristiky. *„Panují zde asymetrické vztahy. Prostitující ženy jsou v podstatě občany druhé kategorie. Jsou vytlačovány z veřejného prostoru, ale zároveň pro mnohé fungují jako jakýsi veřejný majetek, se kterým si každý může dělat, co chce. Je možné je dehonestovat či stigmatizovat, a to vše bez obav z jakéhokoliv postihu.“*¹²³

Nerovnost mezi zákazníky a osobami v prostituci se odráží také ve většině dosud předložených návrhů na regulaci sexuálních služeb v ČR. Zákony jsou zpravidla represivní výhradně vůči osobám v prostituci. V parlamentních diskuzích k návrhu o odstoupení od Úmluvy byla prostitutce dokonce přirovnána k drogám.¹²⁴ *„Zajímavé je, že oblast patologie není spojována s poptávkou a klienty. Vládní a pražské návrhy na regulaci prostituce, stejně jako Živnostenský zákon, definují prostituci jako ‚uspokojování sexuálních služeb směřujících bezprostředně k uspokojování sexuálních potřeb‘. Použití pojmu ‚sexuální potřeby‘ v právním dokumentu je zarážející. Takový jazyk nejen legalizuje, ale také legitimizuje poptávku po prostituci.“*¹²⁵ Právě skutečnost, že zatímco poptávka po sexuálních službách je mnohdy považována za „normální“, kdežto nabídka daných služeb za patologickou, vnímá Havelková jako další projev asymetrického vztahu mezi prostituujícími osobami a jejich klienty.¹²⁶ Weitzer však v této souvislosti zmiňuje názory prezentované aktivisty vystupujícími proti prostituci, kteří se vyjadřují proti legalizaci a dekriminálnímu prostutce i z toho důvodu, že považují za nepřijatelné „znormální“ toho způsobu obživy (příčemž dekriminálizace či legalizace podle nich může vést právě k tomu, že na prostituci bude nahlíženo jako na normální práci, což považují především z morálního

¹²² HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 78.

¹²³ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 241.

¹²⁴ Přirovnání použil poslanec Petr Janeček (29. března 2005)

¹²⁵ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 118.

¹²⁶ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 118.

hlediska za nepřípustné).¹²⁷ Nerovnosti mezi prostituujícími osobami a jejich klienty tak mají hluboký základ, přičemž jejich potlačení či odstranění je prakticky nemožné za okolnosti, že zatímco nabídka sexuálních služeb je vnímána (a označována) často jako nemorální, poptávka po těchto službách je společností tolerována.

¹²⁷ WEITZER, Ronald, *Moral Crusade Against Prostitution, Society*, 2006, s. 34.

3. Přístupy k prostituci

V této kapitole zmíním několik druhů dělení přístupů k prostituci, jednotlivé přístupy popíšu a porovnáám. Zaměřím se především na to, jak v rámci nich stát přistupuje k prostituci, jak na prostituci nahlíží právo (co je účelem právních úprav) a jak (pokud vůbec) jsou řešena práva a povinnosti osob v prostituci.

3.1. Přístupy státu k prostituci

Dlouhodobě je zmiňována typologie přístupu státu k prostituci, která rozlišuje následující 3 přístupy: *represivní, aboliční a reglementační*.

Optikou represivního přístupu je prostituce společensky ryze nežádoucí jev, který je zakázán – prostituce je trestnou činností. Trestnou činnost páchají i osoby, které prostituci organizují nebo z ní těží.¹²⁸ Oficiálním zákazem se však žádnému státu dosud prostituci vymýtit nepodařilo, její zákaz vedl vždy jen k odsunu do ilegality.

U aboličního přístupu se státní instituce zaměřují na doprovodné jevy související s prostitucí (obchodování s lidmi, kuplířství), prostituce samotná řešena není. „*Tento přístup byl v České republice zaveden zákonem č. 241/1922 Sb. o potírání pohlavních nemocí, postupně byl nahrazen represivním přístupem, který přetrval až do roku 1990 a v současnosti opět v České republice přetrvává.*“¹²⁹

Při aplikování reglementačního přístupu je „*prostituce podřízena státnímu dozoru, vzniká průhlednější prostředí, které omezuje aktivity struktur organizovaného zločinu v této oblasti.*“¹³⁰ Prostituce je tak legální, ale pouze při dodržování stanovených pravidel – je tedy regulovaná. Prostituce ve své nelegální podobě je nadále stíhána, stejně tak trestná činnosti, která prostituci doprovází. Reglementační přístup může v praxi nabývat různých podob, podrobněji se na ně zaměřím v kapitole věnující se podobám zákonných opatření ve vybraných státech Evropy.

¹²⁸ ROZUMOVÁ, Petra. *O prostituci a doprovodných souvisejících jevech*. České Budějovice: 2010, s. 35.

¹²⁹ ROZUMOVÁ, Petra. *O prostituci a doprovodných souvisejících jevech*. České Budějovice: 2010, s. 35.

¹³⁰ Prostituce, [online].

3.2. Právní úpravy (typologie dle B. Bellak-Hančilové)

Následující typologie představuje určité ideální typy¹³¹, které reflektují především literu zákona. Autorka zohledňuje např. to, co je účelem daných právních úprav a jak právní úprava nakládá s různými aktéry trhu sexuálních služeb (poskytovatelé sexuálních služeb, klienti, prostředníci, kuplíři). Bellak-Hančilová reflektuje i terminologii typickou pro dané pohledy na prostituci, v popisu právních úprav ji tedy zohledním i já.

3.2.1. Prohibice (kriminalizace) prostituce

Na prostituci je z morálních a náboženských přesvědčení nahlíženo jako na něco škodlivého a nepřijatelného. Prostituce jakožto nemorální a společensky nežádoucí by měla být vymýcena, což je také účelem právních úprav. Prostitující osoby páchají trestnou činnost, jsou vůči nim nastavena represivní opatření (proti prostředníkům a klientele také, ale již v menší míře). Příjmy prostituujících osob danit nelze, protože pocházejí z kriminální činnosti.¹³²

3.2.2. Kriminalizace poptávky po komerčních sexuálních službách

Z hlediska tohoto přístupu neexistuje dobrovolná prostituce, přičemž prostituce přímo souvisí s obchodováním s lidmi.¹³³ Přístup vychází především z radikálního feminismu, na prostituci je nahlíženo jako na projev patriarchální dominance mužů nad ženami. Prostituce představuje mužské násilí páchané na ženách a je společensky nežádoucí. Účelem právních úprav je zcela vymýtit prostituci. Právní úprava usiluje o snížení poptávky (nákup sexuálních služeb by měl být něčím nepřijatelným), zákon také v podstatě vítá stigmatizaci osob v prostituci, což má rovněž napomáhat vymýcení prostituce (příklad této praxe můžeme vidět ve Švédsku, podrobněji popisují v kapitole 4.1.9.). Veřejné politiky usilují o to, aby ubývalo osob, které se prostituci vůbec věnovat začnou, zároveň usilují o podporu osob, které chtějí svět prostituce opustit. Co se týče přístupu k osobám poskytujícím sexuální služby, tak

¹³¹ Při jejich sestavování autorka čerpá z přehledu právních úprav prostituce v 17 členských státech EU.

¹³² HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 46–49.

¹³³ KUTÁLKOVÁ, Petra, MALINOVÁ, Hana, POLÁKOVÁ, Jana, ŠÍDOVÁ, Lucie, LOSENICKÝ, Jan. *Tak tohle ne: analýza násilí v sexbyznysu a jeho řešení*. Brno, 2016. s. 23.

ženy jakožto oběti genderového násilí, potřebují ochranu státu, aby měly šanci svět prostituce opustit. Klientela je kriminalizována (páchá násilí).

3.2.3. Dekriminalizace prostituce s omezujícími opatřeními státu

Prostituce je považována za nepřijatelnou, patologickou a škodlivou, kriminalizace této činnosti však není vnímána jako efektivní řešení, protože prostituce je zároveň vnímána také jako něco neodstranitelného. Na prostituci není nahlíženo jako na práci. Účelem právních úprav je bez kriminalizace osob poskytujících sexuální služby omezit jev prostituce a další jevy s ní spojené, cílem úprav není zlepšení postavení prostituujících osob (dané osoby přitom mohou být vnímány jak jako oběti, tak jako osoby jednající z vlastní vůle). Opatření mohou také zahrnovat konkrétní omezující opatření (např. v souvislosti s prostorem či časem). Třebaže dané osoby nejsou kriminalizovány za poskytování svých služeb, bývají často kriminalizovány nepřímo (např. za rušení veřejného pořádku).¹³⁴ „V praxi někdy také dochází k zaměňování a směřování pojmů „obchodování s lidmi“ a „prostituce“. Pod rouškou boje proti obchodování s lidmi se v některých zemích (např. Norsko) uplatňují represivní opatření, která však mají dopad na osoby, jež poskytují sexuální služby se souhlasem.“¹³⁵

3.2.4. Legalizace a regulace prostituce coby výdělečné aktivity (práce)

Přístup vychází z pragmatismu – prostituce je neodstranitelná a je považována za specifickou výdělečnou činnost, na kterou se ve větší či menší míře váže řada negativních jevů. Účelem je prostituci regulovat a kontrolovat, má být zabezpečen veřejný pořádek a bezpečnost. Prostituce vykonávaná v souladu s právním řádem je legální výdělečnou činností (zdanění je povinné), nadále však zůstává stigmatizovaným odvětvím. „Hlavním cílem úpravy je prohlásit prostituci za legální, včetně souvisejících doprovodných činností (provozování sexpodniků), a oddělit ji tak od prostituce nucené, která má být nadále stíhána.“¹³⁶

¹³⁴ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 46–49.

¹³⁵ KUTÁLKOVÁ, Petra, MALINOVÁ, Hana, POLÁKOVÁ, Jana, ŠÍDOVÁ, Lucie, LOSENICKÝ, Jan. *Tak tohle ne: analýza násilí v sexbyznysu a jeho řešení*. Brno, 2016. s. 25.

¹³⁶ MALINOVÁ, Hana; POLÁKOVÁ, Jana; ŠÍDOVÁ, Lucie. *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno. 2014. s. 66.

3.2.5. Dekriminalizace/legalizace prostituce jako formy práce

Na poskytování sexuálních služeb na komerční úrovni je nahlíženo jako na práci (přístup čerpá z liberálního feminismu a pragmatismu). Vůbec není užíván termín prostituce, ten je nahrazen pojmem „sex work“, tzn. sexuální práce. Pouze u těchto právních úprav je kromě stanovení jasných podmínek pro provozování legálního nabízení a poskytování sexuálních služeb, účelem také zlepšení postavení sexuálně pracujících a destigmatizace těchto osob. Činnost sexuálních pracovníků a pracovníc podléhá daňové povinnosti, sexuální práci se osoby věnují jako zaměstnanci či jako osoby samostatně výdělečně činné. Legální je také práce zprostředkovatelů prostituce a nákup sexuálních služeb (pokud vše probíhá v souladu s právním řádem).¹³⁷

3.3. Převládající feministické přístupy k prostituci (v anglosaském světě a západní Evropě)

„V anglosaském světě a západní Evropě se vyskytují zejména dva pohledy na prostituci a naprostá většina západních teoretiků a teoretiček prostituce i aktivistů a aktivistek zabývajících se prostitucí se v té či oné míře přiklání k jednomu z těchto dvou pohledů.“¹³⁸ Jedná se o tyto teoretické pozice: pozice sexuální práce a pozice proti sexuální dominanci.

Přístupy se rozcházejí v odpovědích např. na následující otázky:

- **Proč se lidé rozhodují pro prostituci? Je to volba svobodná, nebo důsledek donucení?**
- **Co se prodává – služba, nebo osoba?**
- **Co škodí – represivní zákony, nebo prostituce jako taková?**
- **Mělo by se rozlišovat mezi dobrovolnou a nedobrovolnou prostitucí?**

¹³⁷ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 46–49.

¹³⁸ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 12.

- **Který právní režim je vhodnější volbou – dekriminalizace, nebo abolice?**
- **Z čí zkušenosti vycházet? (osoby poskytující sexuální služby mají různé zkušenosti)¹³⁹**

3.3.1. Pozice sexuální práce

„Termín „sexuální práce“ zavedla na konci 70. let 20. století americká aktivistka a bojovnice za práva sexuálních pracovníků a pracovníků Carol Leigh (Leigh, 1997). Z něj byl pak odvozen termín „sexuální pracovníce/pracovník“ (sex worker), který je užíván i řadou mezinárodních organizací (např. Světová zdravotnická organizace, UNAIDS, Amnesty International).“¹⁴⁰ Zastánci pozice sexuální práce zdůrazňují autonomii a sebeurčení prostitutek. Je zdůrazňována volba těchto osob, přičemž právní řád by měl osobám, které se pro dobrovolné poskytování sexuálních služeb za úplatu rozhodnou, tuto volbu umožnit. Na prostituci je nahlíženo jako na práci a o osobách poskytujících sexuální služby se hovoří jako o sexuálních pracovnících a pracovnících.

Zastánci této pozice podporují dekriminalizaci a legalizaci prostituce jako formy práce,¹⁴¹ přičemž sexuální pracovníce a pracovníci by měli mít svá práva (nejen povinnosti) a mělo by dojít k destigmatizaci těchto osob (právě i prostřednictvím dekriminalizace a legalizace). „Co se týče charakteru práce, je sexuální práce normální emocionální prací jako péče o děti, masérství, psychoterapie, herectví či další služby.“¹⁴² V ČR je příklon k této pozici zřejmě nejvíce viditelný u organizace Rozkoš bez Rizika, která funguje od roku 1992 a své poslání definuje takto: „Posláním R-R je především zmenšit sociální a zdravotní rizika nejen u žen pracujících v sexbyznysu, ale následně i u širší populace.“¹⁴³

Přístup bývá kritizován za to, že zdůrazňování segmentu prostituce, ve kterém se pohybují osoby, pro které je daná volba způsobu obživy dobrovolná, může mít za následek to, že prostituce bude obecně vnímána jako dobrovolná a bezproblémová, a segment nucené

¹³⁹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 20.

¹⁴⁰ KUTÁLKOVÁ, Petra, MALINOVÁ, Hana, POLÁKOVÁ, Jana, ŠÍDOVÁ, Lucie, LOSENICKÝ, Jan. *Tak tohle ne: analýza násilí v sexbyznysu a jeho řešení*. Brno, 2016. s. 24.

¹⁴¹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 13.

¹⁴² CHAPKIS in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 21.

¹⁴³ Dostupné zde: <http://www.rozkosbezrizika.cz/o-nas/rozkos-bez-rizika> (citováno 3. 10. 2016)

prostituce se tak může dostat do pozadí jako neřešený problém. Vytýkána bývá také „kulturní normalizace prostituce“, tedy přijetí poptávky po prostituci jako normální součástí společenské kultury.¹⁴⁴

3.3.2. Pozice proti sexuální dominanci

Z pohledu této pozice je prostituce jedním z důsledků genderové hierarchie a sexuální dominance v současných společnostech, přičemž prostitutce je mj. udržovacím mechanismem této dominance. Pateman tvrdí, „že prostituce je integrální součástí patriarchálního kapitalismu“.¹⁴⁵ Zdůrazňována je zranitelnost prostituujících osob, na tyto osoby je zpravidla nahlíženo jako na oběti, které v důsledku svého sociálního znevýhodnění volí prostituci jako zdroj obživy přesto, že vykonávání této činnosti jejich znevýhodnění ve výsledku ještě znásobí. Zastánci této pozice často poukazují na vysokou míru násilí, ke kterému na trhu s prostitucí dochází. Prostituce je doslova považována za formu násilí páchaného na ženách. Preferovanou právní úpravou je pak kriminalizace klientů za účelem eliminace poptávky.¹⁴⁶ „Odstranění prostituce je v tomto smyslu součástí projektu odstranění patriarchální podřízenosti žen. Tyto patriarchální cíle jsou natolik klíčové, že vylučují pragmatismus – tolerování prostituce nepřichází v úvahu, a to ani krátkodobě, protože by vytvořilo kulturu přijímající prostituci, a tudíž podřízenost žen.“¹⁴⁷ Zastánci této pozice zpochybňují možnost rozlišovat mezi dobrovolnou a nedobrovolnou prostitucí, téměř vylučují, že volba prostituce jakožto způsobu obživy,¹⁴⁸ by mohla být volnou svobodnou.¹⁴⁹

¹⁴⁴ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 37.

¹⁴⁵ PATEMAN (2000) in JUNGOVÁ, Daniela. *Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě*. Brno, 2010, s. 7.

¹⁴⁶ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 12.

¹⁴⁷ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 23.

¹⁴⁸ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 23.

¹⁴⁹ Klinické psycholožky Melissa Farley a Vanessa Kelly mají výhrady i k pojmenování osob v prostituci – ty nesouhlasí ani s užíváním termínu prostitutka, ani s pojmem sexuální pracovnice. Pojem prostitutka dle jejich názoru definuje ženu pomocí situace, která na ni byla uvalena. Pojem sexuální pracovnice pak podle nich odkazuje k prodeji sexuálních služeb jako dobrovolné ekonomické aktivitě, a nereflktuje situaci, kdy jsou ženy k prodeji nuceny. Psycholožky navrhují termíny „prostituující se“, „prostituovaná osoba“, či „osoba, která přežila prostituci“. (JUNGOVÁ, Daniela. *Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě*. Brno, 2010, s. 7.)

Z premisy, že prostituce je akt násilí páchaného na ženách (souvisí s nerovným mocenským vztahem mezi mužem-klientem a prostitutkou), vychází zejména švédská právní úprava prostituce, která kriminalizuje zákazníky.¹⁵⁰ „*Na adresu organizací, potažmo státních orgánů, které prosazují pojetí prostituce jako aktu násilí páchaného na ženách a na základě toho jednají, však zaznívá také kritika. Agustín (1988) i Alexander (1997) jim vytýkají, že nedobrovolnost a násilnou povahu prostituce předpokládají z definice u všech případů žen, které nabízejí sexuální služby. Přestože velká část z nich nepochybně pracuje v podmínkách, které si nevybraly a kterým chtějí uniknout, zapomíná se přitom na existenci žen, které si prostituci svobodně zvolily jako prostředek obživy.*“¹⁵¹ Alexander dále argumentuje, že ženy v prostituci nemusejí být vždy oběťmi, vstup do světa prostituce může být stejně tak i promyšlenou strategií přežití, přičemž boj proti prostituci na legislativní úrovni mohou vnímat jako omezování ženské zaměstnanosti.¹⁵² Např. v Nizozemí, kde je poskytování sexuálních služeb legální prací, tak na svou situaci nahlízejí i mnohé sexuální pracovnice – poskytování těchto služeb je pro ně způsob, jak si vydělat peníze. Nutno dodat, že v Nizozemí jsou v rámci právní úpravy prostituce řešena i práva (nejen povinnosti) sexuálních pracovnic, přičemž tyto osoby se o svá práva často hlásí, veřejně o nich diskutují a samy diskuzi nezřídka iniciují.¹⁵³

3.3.3. Shrnutí

V této kapitole jsem zmínila tři typologie přístupů k prostituci, jednotlivé přístupy k prostituci se v praxi ne vždy vyskytují v „čisté“ podobě. Současně dochází také k tomu, že cíle právních úprav a prostředky, jež mají k jejich dosažení vést, nejsou vždy v souladu. „*Pohled na povahu prostituce / sexuální práce je předmětem hodnotových i politických sporů. V současné době se diskutuje o dvou základních protikladných pohledech, od nichž se odvíjí legislativní uchopení prostituce i užívané termíny: „prostituce jako násilí na ženách“ a „prostituce jako sexuální práce*“.¹⁵⁴ Tyto dva již výše popsané modely evropských legislativních úprav poskytování sexuálních služeb bývají též někdy

¹⁵⁰ FARLEY a KELLY (200) in JUNGOVÁ, Daniela. *Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě*. Brno, 2010, s. 5.

¹⁵¹ JUNGOVÁ, Daniela. *Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě*. Brno, 2010, s. 13.

¹⁵² ALEXANDER in JUNGOVÁ, Daniela. *Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě*. Brno, 2010, s. 15.

¹⁵³ MALINOVÁ, Hana; POLÁKOVÁ, Jana; ŠÍDOVÁ, Lucie. *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno. 2014. s. 27.

¹⁵⁴ KUTÁLKOVÁ, Petra, MALINOVÁ, Hana, POLÁKOVÁ, Jana, ŠÍDOVÁ, Lucie, LOSENICKÝ, Jan. *Tak tohle ne: analýza násilí v sexbyznysu a jeho řešení*. Brno, 2016. s. 23.

nazývány „švédský model“ a „holandský model“. Tato dichotomie je zdatelná v domácích i zahraničních debatách na téma prostituce (ne vždy některou z daných pozic diskutující obhajuje vědomě), zároveň má dopad i na terminologii, která je v souvislosti s prostitucí používána.

4. Evropa a regulace sexuálních služeb v praxi

V této kapitole popíšu a porovnám, jak je s prostitucí nakládáno v současné Evropě. V mnohém budu čerpat z kapitoly předchozí. Podrobněji se budu věnovat situaci států, které se rozhodly k prostituci zaujmout reglementační přístup, přičemž se budu zabývat tím, jakou konkrétní podobu právní úprava prostituce v dané zemi má a jaké jsou dopady této úpravy na osoby v prostituci.

4.1. Přístupy vybraných evropských států k prostituci

Na úrovni Evropské unie (EU) není prostituce nijak jednotně regulována, úprava je ponechána členským státům. Jednotlivé státy Evropy tak bez ohledu na členství v EU různě nakládají s prostitucí samotnou, případně také s tím, zda je zavedena věková hranice pro vykonávání prostituce a zda je legální provozování nevěstinců a organizování prostituce.¹⁵⁵ „Legislativní přístup evropských států je v otázce prostituce velmi různorodý. Některé země jako Německo či Nizozemsko ji legalizovaly jako živnost, v jiných zemích je postavena mimo zákon. Skandinávské státy například nepostihují prostituci jako takovou, ale nelegální je za službu této povahy platit. Ve většině západoevropských zemí pak prodávání sexuálních služeb není kriminalizováno, vlády těchto států ji však každá po svém omezují. V České republice se tato otázka řeší již řadu let, naposledy jde do sněmovny zákon, který připravilo hlavní město Praha.“¹⁵⁶ ČR patří ke státům, kde prostituce samotná je legální, ale z hlediska zákona zcela neregulovaná (obdobná situace platí i pro mnohé další evropské státy).

Nyní bych se již ráda podrobněji věnovala státům, kde je prostituce z hlediska zákona legální profesí – v některých je tomu tak už více než 10 let. Právní úprava prostituce v každém státě ovlivňuje, do jaké míry je prostituce kulturně a společensky přijatelným jevem a jak právní prostředí samo o sobě dovoluje a podporuje kolektivní vyjednávání. To nicméně neznamena, že sama právní úprava může zabránit stigmatizaci osob, které poskytují sexuální služby (či jinak pracujících v daném odvětví) či zlepšit pracovní podmínky pro dané osoby.¹⁵⁷ U států, jejichž přístup k prostituci budu popisovat, se proto zaměřím se na to, jakou konkrétní podobu mají právní úpravy prostituce, co je cílem těchto úprav, jak je nahlíženo

¹⁵⁵ *Prostitution in Europe* (2016), [online].

¹⁵⁶ *Evropa je k prostituci otevřená, ilegální je v USA* (30. 4. 2014), [online].

¹⁵⁷ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 44.

na prostituci a osoby v prostituci a jak jsou řešeny povinnosti a práva osob (včetně jejich postavení ve společnosti – zda je řešena otázka destigmatizace).

4.1.1. Nizozemsko

V Nizozemsku je přes 1000 evidovaných nevěstinců, z toho více než 400 je přímo v Amsterdamu.¹⁵⁸ Studie z roku 2011 odhaduje, že ve městě je přibližně 8000 prostitutek a přes 3000 jich pracuje za výlohami.¹⁵⁹ Ročně přináší prostituce nizozemské ekonomice přibližně 2,5 miliardy eur (0,4 % jejího výkonu).¹⁶⁰ Do 80. let minulého století přistupovalo Nizozemsko k prostituci jako k jevu, jenž lidstvo provází odjakživa, vymýtít jej nelze, takže je praktičtější tolerovat ho - samozřejmě jen tehdy, pokud se nedějí žádné kriminální činy (prostituce jako taková byla legalizována již v roce 1830). Pragmatický přístup k prostituci, na kterou bylo nahlíženo jako na možný druh obživy, začali v Nizozemsku přehodnocovat v 80. letech – tato dekáda přinesla boom prostituce: ta se stala organizovanější a z okraje města se přenesla do centra. Úřady měly za to, že je potřeba lepší legislativa pro kontrolu podnikání v prostituci – prvotním impulsem tak byla právě potřeba kontroly.

Stále častěji se také začaly ozývat hlasy, podle kterých by se prostituce legálním povoláním stát měla. V roce 1985 vznikla organizace De Rode Draad, která usilovala legalizaci prostituce jako práce. Organizace mj. také iniciovala diskuzi o stigmatu prostituce jako zdroje obživy – zdůrazňováno bylo např. to, že třebaže se navrhuje úpravy na regulaci prostituce, na prostituci jako na práci nahlíženo není, přičemž osoby, které se nabízením a poskytováním sexuálních služeb živí, nejsou brány vážně ze strany úřadů, policie a zdravotníků. V 2. polovině 80. let už organizace spolupracovala s Vládou a podílela se na přípravě programů, jejichž cílem bylo především snížení stigmatu spojeného s prostitucí, šíření informací o obchodování s lidmi, bezpečném sexu a zdravotních rizicích spojených se sexem.¹⁶¹ Vývoj dění okolo legislativy byl ovšem v 90. letech silně ovlivněn nástupem HIV/AIDS (osvěta ze strany De Rode Draad se však stala o to důležitější),¹⁶² a legální profesí (byla uznána kategorie „zvláštní povolání“) se tak prostituce v Nizozemsku nakonec stala až v roce 2000.¹⁶³ „Mezi

¹⁵⁸ *Amsterdam Red Light District Tours* (2016), [online].

¹⁵⁹ *Evropa je k prostituci otevřená, ilegální je v USA* (30. 4. 2014), [online].

¹⁶⁰ *Prostituce a drogy vynášejí Nizozemsku stejně jako chleba* (13. 3. 2016), [online].

¹⁶¹ De Rode Draad (2016), [online].

¹⁶² ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 17.

¹⁶³ *Prostitution in Netherlands* (2016), [online].

*zamýšlenými přínosy nové právní úpravy prostituce bylo snížit trestnou činnost související s prostitucí, jako je nucená prostituce, prostituce migrantek a migrantů bez legálního pobytového statusu, organizovaného zločinu dětské prostituce a obchodování s lidmi. Cílem zákona byla také účinnější kontrola konsenzuální prostituce se záměrem zlepšit ochranu lidských práv, zdraví, bezpečnosti a pracovních podmínek pro osoby, které poskytují sexuální služby.*¹⁶⁴ Od té doby je tak za nelegální považována pouze nucená prostituce.¹⁶⁵ Minimální věk prostitutek byl stanoven na 18 let (výjimkou je Amsterdam, kde to je 21 let), minimální věk klientů 16 let.¹⁶⁶ Dále bylo stanoveno, že prostituci může provozovat pouze osoba s licenci, přičemž je možno činnost provozovat jako OSVČ či jako zaměstnanec. Je povolena také organizace prostituce.

Zmíním-li práva a povinnosti prostituujících osob, tak prostituti a prostitutky jsou povinni navštěvovat pravidelné lékařské prohlídky, v rámci klubů je pak povinná zdravotní osvěta a distribuce osvětových materiálů v různých jazycích. Ředitelé erotických klubů jsou také povinni dodržovat určitá práva v zájmu zdraví a ochrany prostituujících osob – ty např. smí kteréhokoliv klienta odmítnout, nemohou být nuceny k sexu bez kondomu, ani k užívání alkoholických nápojů či drog.¹⁶⁷ Co se týče státu a jeho spolupráce s organizací De Rode Draad, tak fungovala více než 20 let, v roce 2012 ovšem organizace ukončila svou činnost, a to především z důvodu nedostačujících finančních prostředků.¹⁶⁸

Od roku 2000 bylo dopady zavedené legislativy několikrát hodnoceny – jednotlivá hodnocení jsou však často v rozporu a to především v otázce snížení či nesnížení stigmatu spojeného s prostitucí. K závěru, že k významným změnám zatím nedošlo, dospěl např. výzkum z roku 2006 (Dekker, Tap, Homburg). Výzkumu se účastnilo 354 osob pracujících v oblasti sexuálních služeb – většina z nich nezaregistrovala změnu ve svém společenském postavení, stejně tak většina nadále neplatí daně, ani nepobírá sociální dávky (přičemž podíl má vnímání prostituce ze strany úředníků).¹⁶⁹ Ukazuje se, že zástupci institucí i firem (např. banky, zdravotní pojišťovny) mají problém sami sebe konfrontovat s lidmi

¹⁶⁴ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 58.

¹⁶⁵ ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 17.

¹⁶⁶ HORÁKOVÁ, M. (18. 4. 2010), *Prostituce bude v Holandsku legální až od 21 let* [online].

¹⁶⁷ ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 32–35.

¹⁶⁸ De Rode Draad (2016), [online].

¹⁶⁹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 57–59.

ze sexbyznysu, stejně tak mají sexuální pracovnice problém získat podnikatelský úvěr (a někdy si i založit účet).¹⁷⁰ Problémová je nadále také situace nelegálních migrantů a migrantek poskytujících sexuální služby. Stát byl zároveň opakovaně kritizován za to, že nedošlo k navýšení kapacit policie za účelem vyšetřování a předcházení případů nucené prostituce.¹⁷¹ Přestože k hlavním cílům právních úprav bylo řazeno snižování stigmatu spojeného s prostitucí a rozlišování dobrovolné a nucené prostituci, v praxi v Nizozemsku nedocházelo k účinnému zavádění opatření, které by vedly k těmto cílům. Verze zákona z roku 2000 se již ukazuje jako zastaralá (i v Nizozemsku došlo k proměnám prostituce jako takové, např. zmiňovaným vlivem komunikačních technologií), nízká míra rozlišování legální a nelegální prostituce v praxi ponechala v tomto odvětví značnou míru netransparentnosti, vlivem čehož je prostituce o to více skrytá (přestože je Nizozemsko známe červenými uličkami, s ohledem na rozmanitost jevu prostituce je toto jen jeden segment, dle kterého nelze generalizovat).¹⁷²

4.1.2. Rakousko

V Rakousku je prostituce legální činností, přičemž zákony vztahující se k prostituci se napříč Rakouskem mírně liší, některé ze zákonů jsou však platné v rámci celého Rakouska (např. Zákon o pohlavních chorobách).¹⁷³ „Pravidla pro prostituci si stanovují jednotlivé spolkové země. Ve Vídni se musí prostituující nechat zaregistrovat a chodit na lékařské prohlídky. Nesmí pracovat v takzvané chráněné zóně, tedy v okruhu 150 metrů od škol, školek, hřišť či kostelů.“¹⁷⁴ Konkrétně z Vídně se prostituci snažily úřady dlouhá léta vymýtit. „Dokud budou zákazníci, do té doby bude prostituce. Na tom nějaký zákaz nic nezmění,“ uvedla vídeňská radní Sandra Frauenberger. V červnu 2010 se tak město rozhodlo prostituci vyhradit 2 ulice v centru města.¹⁷⁵ Pokus však skončil nezdarem. „Po půlroce se zjistilo, že přeložení pouliční prostituce není komunálněpolitickými prostředky možné,“ uvedla vídeňská radní pro ženy Sandra Frauenberger. Prostituce byla nadále provozována i v jiných částech města, prostituující osoby se pouze pohotově skrývaly před policií. „Naše

¹⁷⁰ ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 38.

¹⁷¹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 57–59.

¹⁷² ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 42–44.

¹⁷³ HÝSEK, Václav. *Srovnávací studie legislativy a dopadů sociálně ekonomických faktorů v problematice prostituce v České republice a Rakousku*, České Budějovice: 2010. s. 40.

¹⁷⁴ *Vídeň s vyklizením prostituce neuspěla, chce nový přístup* (6. 12. 2010), [online].

¹⁷⁵ *Vídeň věnuje dvě ulice prostitutkám. Razie ani sankce nepomohly* (28. 10. 2010), [online].

početné rozhovory s obyvateli, s prostitutkami a prostitutky i s vedením hodinových hotelů ukázaly, že omezení prostituce na dva uliční tahy problém neřeší, jen ho přesune," uvedla mluvčí strany Zelených Birgit Hebein. Frauenberger se i po neúspěchu tohoto opatření nechala slyšet, že je třeba prostituci právně regulovat.¹⁷⁶ Zatímco v Amsterdamu má prostituce své místo i ve výlohách, v Rakousku je o něco lépe vnímána prostituce, která se zcela odehrává za zdmi nevěstinců a není vidět. Oslovování a lákání zákazníků přímo na ulici vzbuzuje v poměrně konzervativních Rakušanech smíšené až negativní reakce.¹⁷⁷

Jedním z cílů legislativních právních úprav má být rozlišení legální a nelegální prostituce – pravidelnými kontrolami převážně ze strany policejních úředníků mělo být dosaženo toho, že se nelegálně prostituující osoby přihlásí příslušným úřadům a zažádají si o úřední oprávnění k jejich činnosti. Od roku 2005 meziročně stoupá počet legálně prostituujících osob min. o 5 %.¹⁷⁸ Konkrétně ve Vídni bylo ke konci roku 2013 registrováno celkem 3457 prostituujících osob (3390 žen a 67 mužů), i přes vzrůstající tendenci počtu registrovaných osob je však toto číslo nízké v porovnání s údajem z roku 1874, kdy bylo ve městě evidováno 6424 osob.¹⁷⁹ Současný meziroční posun může být z velké části zapříčiněn právě častými kontrolami. Zároveň, pokud např. právě na straně policejních úředníků vznikne podezření, že na určitém místě dochází k obchodování s lidmi, podezření prověřuje Zemský kriminální úřad.¹⁸⁰

Rakouská prostituční scéna je specifická tím, že se na ní pohybují převážně osoby zahraničního původu – ty rakouského původu mají v posledních letech jen cca 30% podíl na celkovém počtu registrovaných osob, ve velkém počtu jsou zastoupeny prostitutky s Maďarska a Bulharska.¹⁸¹ Podle studie rakouské socioložky Helgy Amesberger je podíl přistěhovalců (převážně ze zemí východní Evropy) na rakouské prostituční scéně dokonce až 90 %.¹⁸² I z tohoto důvodu je činnost NNO zaměřených svou činností na otázku prostituce

¹⁷⁶ *Vídeň s vyklizením prostituce neuspěla, chce nový přístup* (6. 12. 2010), [online].

¹⁷⁷ *Rakousko do dvou let otevře největší nevěstinec v Evropě* (6. 11. 2012), [online].

¹⁷⁸ HÝSEK, Václav. *Srovnávací studie legislativy a dopadů sociálně ekonomických faktorů v problematice prostituce v České republice a Rakousku*, České Budějovice: 2010. s. 42.

¹⁷⁹ *Prostitution in Austria*, [online].

¹⁸⁰ HÝSEK, Václav. *Srovnávací studie legislativy a dopadů sociálně ekonomických faktorů v problematice prostituce v České republice a Rakousku*, České Budějovice: 2010. s. 42.

¹⁸¹ *Prostitution in Austria*, [online].

¹⁸² *Austria May Build 'Drive-In Brothels' for Street Prostitutes* (11. 9. 2014), [online].

věnována především problémům žen cizinek, do popředí se dostávají problémy spojené s nelegálním pobytem v zemi a zvýšené riziko zavlčení do obchodu s lidmi.¹⁸³

Co se týče veřejných diskuzí v Rakousku, přestože je prostituce legalizována, není vnímána jako možný způsob obživy, práce – spíše převládá vnímání prostituce jako problému, který má být řešen, odsunut do okrajových částí měst mimo zorné pole „slušných lidí“. V legislativě není zmíněna potřeba zlepšení podmínek práce v tomto odvětví z hlediska ochrany zdraví a bezpečnosti, nehledají se prostředky k tomuto zlepšení. V porovnání s velkým výčtem povinností nejsou v Rakousku příliš řešena ani práva těchto osob, což kritizuje právě i Amesberger, která spatřuje největší problém v asymetrickém vztahu prostituující osoby a zákazníka.¹⁸⁴ Až do roku 2012 neměla prostituující osoba možnost uplatnit právní postih vůči zákazníkovi, který odmítal zaplatit za využití služeb - z původního znění zákona z roku 1989 byla vyjmuta část textu, která obsahovala hodnotové soudy vztahující se k prostituci.¹⁸⁵ Pomocná ruka ze strany státu je však podávána výše zmiňovaným obětem obchodování s lidmi – pro ty jsou ve spolupráci s příslušnými NNO vybudovány podpůrné programy, které v zemi fungují od roku 2008. Zaměřením se pouze na oběti obchodování s lidmi (těch bylo např. v roce 2008 evidováno 203)¹⁸⁶ však dle mého také odsouvá do pozadí možnost nahlížet na prostituci jakožto práci ve smyslu názorové pozice sexuální práce.

4.1.3. Spolková republika Německo

Legálním zaměstnáním je prostituce z pohledu německého práva od roku 2002. *„Přijetím zákona bylo vysloveno, že prostituce nemá být dále považována za nemorální jev, což je zahrnuto i ve zdůvodnění zákona. Snahou bylo mimo jiné posílit postavení osob pracujících v sexbyznysu, odstranit tak jejich právní znevýhodnění, zlepšit jejich pracovní podmínky, začlenit je do systému sociálního zabezpečení a v neposlední řadě i vzít kriminálním průvodním jevům půdu pod nohama.“*¹⁸⁷ Na rozdíl od Nizozemska, v Německu nejsou pro evidované prostitutky povinné zdravotní prohlídky, a to na základě Infekčního zákona

¹⁸³ *Prostitution in Austria*, [online].

¹⁸⁴ *Austria May Build 'Drive-In Brothels' for Street Prostitutes* (11. 9. 2014), [online].

¹⁸⁵ *Prostitution in Austria*, [online].

¹⁸⁶ *Prostitution in Austria*, [online].

¹⁸⁷ LEOPOLD in ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 12., rovněž dostupné zde: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Germany

přijátého v roce 2001. „Do té doby platil zákon z roku 1953 „O pohlavních chorobách“, který určoval, že „osoby, u kterých je vážné podezření, že mohou být nakaženy pohlavní chorobou a mohou tuto chorobu dále přenášet, jsou povinny pravidelně dokazovat, že tomu tak není“ (Reichelt, 2013). Tento zákon byl uplatňován téměř výhradně u prostitutek, u kterých se paušálně předpokládalo, že mohou být nakažené pohlavní nemocí. V 90. letech 20. století různé studie potvrdily, že tento předpoklad je mylný (Heinz Trossen, 1993; Pöhn, Rasch, 1993; Jäger, Pätzelt, Schmacke, 1993).“¹⁸⁸

Ačkoliv je ze strany státu deklarováno, že osoby věnující se prostituci získaly v Německu všechna práva i povinnosti zaměstnanců, jen málo jich má uzavřenou pracovní smlouvu, hovoří se řádově o několika málo procentech¹⁸⁹ (a to přesto, že v celém Německu je 3000 až 3500 nevěstinců).¹⁹⁰ Na důsledek legislativních změn z roku 2002 se zaměřil výzkum realizovaný na Katedře genderových studií fungující při Universität Freiburg. V rámci výzkumu realizovaného v roce 2005 bylo osloveno více než 300 osob pracujících v sexbyznysu – z těchto oslovených bylo registrovaných jen 13 prostitutek. Dle výpovědí respondentek legislativa zavádí změny jen ve velmi omezené míře, navíc respondentky podotýkají, že třebaže v preambuli již nyní není prostituce uváděna jako nemorální, tak stále existují v rámci Spolkových republik zákony, kde tak prostituce ukotvena je (stále tak v určitých oblastech existují zákazy propagace a provozování jejich činnosti). Přesto zákonnou regulaci prostituce většina dotazovaných osob vítá (85 % prostitutek, 91 % osob provozujících nevěstinec) – přijetí zákona bylo vnímáno spíše jako první krok k uznání odvětví průmyslu ze strany společnosti.¹⁹¹ V roce 2005 byla rovněž provedená hloubková Analýza dopadů Zákona o prostituci, do které se zapojilo celkem 1295 respondentů a respondentek. Studie sledovala dopady vzhledem k předem stanoveným cílům Zákona o prostituci:

- odstranění právního znevýhodnění osob v prostituci
- zlepšení sociální situace osob v prostituci díky možnosti využít státního sociálního pojištění, usnadnění odchodu z prostituce

¹⁸⁸ ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 15.

¹⁸⁹ BARTOŠ, L. (27. 9. 2014), *Legalizace prostitutek v Německu podpořila násilí na ženách*. *Expertka varuje politiky od dalších pokusů* [online].

¹⁹⁰ *Evropa je k prostituci otevřená, ilegální je v USA* (30. 4. 2014), [online].

¹⁹¹ *Horizontales Gewerbe noch lange nicht legal* (21. 10. 2006), [online].

- zlepšení pracovních podmínek

Také tato studie potvrdila, že jen minimum prostituujících osob vstupuje do zaměstnaneckého poměru, jedním z často uváděných důvodů byla ovšem např. vysoká mobilita, což je dáno odvětvím. Velká část dotazovaných si však platila pojištění sama (v době zavedení Zákona o prostituci pro to v Německu neexistovala povinnost, ta byla zavedena až v roce 2009) – využívání této možnosti potvrdilo 87 % dotazovaných. Dotazované osoby nepotvrdily, že by podle jejich názoru schválení Zákona o prostituce usnadnilo osobám pracujícím v sexbyznysu odchod z tohoto odvětví, nicméně po schválení zákona 3 programy na podporu takových osob vznikly¹⁹² a jelikož studie jako respondenty oslovila především osoby pracující v daném čase v sexbyznysu, je možné, že ve studii zkrátka nebyly zastoupeny osoby, které se programů účastnily či v blízké době odchod plánovaly. Co se týče zlepšení práv osob v prostituci, svou situaci hodnotilo po schválení Zákona o prostituci lépe 43 % dotazovaných. Mezi doporučení studie patřilo především sjednocení Živnostenského zákona, vyjasnění právních otázek včetně daňové diskriminace, vypracování norem v oblasti BOZP a povinná povolení pro nevěstince ve smyslu kontroly kvality.¹⁹³ Nadále totiž Německo řeší problém obchodování s lidmi – a právě tato oblast prostituce v její nelegální podobě je veřejností vnímána nejhůře. K vyšetřování ve veřejných domech dochází, avšak pouze za okolnosti, že vzniklo důvodné podezření, že za zdmi daného veřejného domu dochází k obchodování s lidmi.¹⁹⁴

K tomu, že implementace zákona je v praxi nedostatečná, dospěl i výzkum realizovaný u příležitosti 10. výročí Zákona o prostituci. Tisková zpráva s názvem „Poloviční krok“ shrnuje hlavní příčiny takto:

- nejasné kompetence – Zákon spadá do gesce Ministerstva pro rodinu, seniory, ženy a mládež, nikoliv Ministerstva práce, ačkoliv se jedná o oblast pracovního práva
- šedé oblasti Živnostenského zákona – přestože z pohledu legislativy byla nemorálnost prostituce odstraněna přijetím Zákona o prostituci, v Živnostenském

¹⁹² ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 20.

¹⁹³ ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 21.

¹⁹⁴ STEJSKALOVÁ, K. (12. 3. 2013), *Legalizace prostituce udělala z Německa 'bordel Evropy', zisky přinesla městům i podsvětí* [online].

zákoně některých spolkových zemí tak nadále figuruje (viz výše) – v některých oblastech se tak k prostituci nelze přihlásit

- daňová diskriminace – osoby přihlášené k prostituci odvádí daně dle zvláštních daňových pravidel
- předpisy ohledně vyloučených lokalit – stále existují lokality, kde jsou zakázány veškeré formy prostituce (tedy nejen pouliční, ale např. i klubové či hotelové)¹⁹⁵

Studie, které byly zveřejněny v posledních letech, se ve velké míře ve svých doporučeních shodují, další vývoj legislativy a jejích dopadů pro praxi je však otázkou. V současné době německá vláda projednává zákon, dle kterého by pro zákazníky nevěstinců bylo povinné používat kondomy, pokud se zákon podaří prosadit, měl by začít platit v červenci 2017.¹⁹⁶

4.1.4. Dánsko

V Dánsku je prostituce zcela dekriminlizována od roku 1999¹⁹⁷. Je legální sex za úplatu nabízet, stejně tak zákazníci nákupem sexuálních služeb nejednají v rozporu se zákonem. Sexuální pracovníci odvádí daně, stále však na jejich práci není nahlíženo jako na zákonem uznávanou profesi, nevztahuje se na ně tak žádná ochrana zakotvená v pracovních právních předpisech, také nemají nárok na nemocenské dávky či podporu v nezaměstnanosti.¹⁹⁸

V roce 2009 Ministerstvo spravedlnosti iniciovalo přezkoumání legislativy spojené s prostitucí, objevila se možnost, že prostituce bude znova odsunuta do ilegality, dle vyjádření dánské vlády ze srpna 2012 by však došlo spíše ke kriminalizaci zákazníků, čímž by se Dánsko přiblížilo švédskému modelu¹⁹⁹. Zákonomádkyně Pernille Vigsø Bagge označila

¹⁹⁵ ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013, s. 18.

¹⁹⁶ UČŇOVÁ, M. (3. 2. 2016), *V německých nevěstincích už jen s kondomem. Vláda chystá změnu zákona* [online].

¹⁹⁷ Před rokem 1999 bylo legální pracovat v sex byznysu jen za předpokladu, že to pro danou osobu nebyl hlavní zdroj příjmu. (dostupné zde: http://www.worldlibrary.org/articles/prostitution_in_denmark)

¹⁹⁸ *Prostitution in Denmark*, 2016, [online].

¹⁹⁹ švédský model popíšu podrobněji v podkapitole věnující se situaci ve Švédsku

situaci v Dánsku za nadále netolerovatelnou, Dánsko se však podle jejího názoru stalo Mekkou sexu především z toho důvodu, jak je s prostitucí nakládáno v okolních státech – ve Švédsku, Norsku a Litvě je totiž za nákup sexuálních služeb trestán zákazník, což podporuje sexuální turistiku v Dánsku.²⁰⁰ Návrh podpořilo jen 20 % dánské populace, zatímco proti bylo 67 % Dánů.²⁰¹ V rámci výzkumu veřejného mínění, který byl proveden v roce 2011, také většina Dánů (61 %) souhlasí s tím, že by prostituce měla být uznána jako legitimní profese²⁰² a osoby věnující se prostituci by tak měly mít více práv.²⁰³ Za legitimní profesi je však v Dánsku uznávána pouze práce sexuálních asistentů - k této profesi se lze i řádně školit.²⁰⁴

Dánská vláda při projednávání návrhů zákona v roce 2010 čelila kritice, že diskuze o prostituci se z velké části zakládá na mýtech a stereotypech o prostituci. Bylo přiděleno 4.000.000 DKK za národní průzkumu *Det Nationale Forskningscenter pro Velfærd*, závěrečná zpráva z výzkumu byla zveřejněna koncem roku 2011 - ve zprávě bylo zdůrazněno, že s prostitucí nemůže být zacházeno jako s homogenním jevem, protože prostituce je různorodá, což je třeba zohlednit, zároveň je třeba přijmout skutečnost, že mnoho sexuálních pracovníků se k prostituci neuchyluje z nutnosti, ale jedná se o jejich volbu povolání.²⁰⁵

4.1.5. Maďarsko

Do léta 1999 byla prostituce v Maďarsku zcela zakázána. V praxi to však znamenalo, že policisté přimhuřovali oči, a vláda i zákonodárci dlouhodobě zvažovali, jak prostituci legislativně uchopit, aby se ocitla alespoň pod nějakou úřední kontrolou a aby se zamezilo doprovodným kriminálním jevům. V polovině roku 2000 maďarský parlament přijal zákon, „podle kterého jsou místní samosprávy ve městech nad padesát tisíc obyvatel povinné do půl roku vymezit speciální zóny, ve kterých bude prostituce v budoucnu úředně

²⁰⁰ JOHNSON, C. (30. 8. 2012), *Denmark: Government Proposes Outlawing Prostitution* [online].

²⁰¹ *Danes overwhelmingly oppose prostitution ban* (27. 8. 2012), [online].

²⁰² Otázka zněla takto: „V Dánsku je prostituce legální a prostitutky odvádí daně. Prostituce není uznávána jako profese, a prostitutky nejsou schopny vstoupit do odborů, pobírat dávky nebo mít nárok na pojištění zaměstnanosti. Jste pro, nebo proti tomu, aby prostitutkám bylo dovoleno vstoupit do odborů za účelem získání výhod a pojištění pro případ nezaměstnanosti?

²⁰³ *Prostitution in Denmark*, 2016, [online].

²⁰⁴ *Sexuální asistent* (2016), [online].

²⁰⁵ *Prostitution in Denmark*, 2016, [online].

trpěna. Tam působícím prostitutkám pak zákon předepisuje pravidelné lékařské kontroly, a dokonce danění svých příjmů.²⁰⁶

Od roku 2000 také v zemi funguje Maďarské sdružení pro ochranu prostitutek, jež si klade za cíl pomáhat v adaptaci osobám, které se rozhodnou opustit své řemeslo. Sdružení poskytuje také poradenství, je aktivní na poli terénních programů. Mezi členy organizace jsou také prostituující osoby (nejen heterosexuální, ale i homosexuální a transsexuální), které se snaží aktivně ovlivňovat svou situaci a podílejí se na spolupráci se státními orgány.²⁰⁷

Osm let po legalizaci se Maďarsko odhodlalo k dalšímu kroku, prostitutkám začalo být vydáváno speciální povolení k vykonávání činnosti, které je obdobou živnostenského listu, jedním z účelů tohoto kroku bylo zvýšení příjmů státní pokladny²⁰⁸ - ke znatelnému navýšení HDP skutečně došlo již v následujícím roce 2008.²⁰⁹ *"Prostitutky budou platit daně, přispívat na sociální a důchodové pojištění. Určitě jde o pozitivní krok,"* okomentovala situaci Agnes Foldi, ředitelka Asociace na ochranu zájmů prostitutek, k tomu dodala: *„Naší snahou je, aby veřejnost toto zaměstnání začala akceptovat. Prostitutky většinou pochází z těch nejhorších sociálních podmínek a je pro ně velmi těžké získat například půjčku.“*²¹⁰ Její slova potvrzují i maďarské prostitutky - Rebeka byla jednou z prvních, které o povolení požádaly: *„Teď už nemusím nikomu vysvětlovat, kde jsem vzala peníze na dům nebo auto. Budu platit daně, stanu se tak součástí společnosti,"* tvrdí.²¹¹

4.1.6. Švýcarsko

Ve Švýcarsku byla prostituce legalizována již v roce 1942, legální je i zřizování a provozování licencovaných nevěstinců. Co se týče pouliční prostituce, ta je legální ve vyhrazených čtvrtích a ulicích větších měst. Švýcarské prostitutky jsou evidovány a odvádí daně. Do roku 2013 se mohly prostituci věnovat osoby starší 16 let, v roce 2013 byla věková hranice zvýšena na 18 let.²¹² V roce 2013 došlo ještě k jedné změně – zavedly se povolenky

²⁰⁶ MORVAY, P. (6. 11. 2000), *Maďaři chtějí prostitutky zdaňovat* [online].

²⁰⁷ Prostitution in Hungary, 2016, [online].

²⁰⁸ *Maďarské prostitutky si pořizují živnostenský list* (26. 9. 2007), [online].

²⁰⁹ *Prostituce a drogy přidaly Maďarsku procento HDP* (1. 10. 2009), [online].

²¹⁰ *Maďarské prostitutky si pořizují živnostenský list* (26. 9. 2007), [online].

²¹¹ *Maďarské prostitutky si pořizují živnostenský list* (26. 9. 2007), [online].

²¹² *Prostitution in Europe* (2016), [online].

pro prostitutky pracující na ulici. „Povolenky v podobě lístků si prostitutky obstarají vhozením pěti švýcarských franků (asi 105 Kč) do zařízení podobného parkovacímu automatu.“²¹³

Curych nepopírá existenci prostituce, ani se nesnaží o její vymýcení, objevují se však snahy, aby byla „méně na očích“ – pouze 10 % prostitutek ve městě tak patří k těm pouličním, většina pracuje za zdmi nevěstinců.²¹⁴ Před několika lety byla také ve městě zavedena sexuální parkoviště (jednotlivá místa jsou oddělena vysokou zástěnou). Lidé v autech mohou souložit, aniž by obtěžovali blízké okolí.²¹⁵ Švýcarské úřady si od tohoto kroku slibují větší klid a bezpečnost kolem prostituce – jednotlivé boxy jsou vybaveny tlačítkem, kterým prostitutky (v případě, že se ocitnou v nebezpečí) mohou spustit alarm.²¹⁶ Švýcarské úřady však chtějí eliminovat nebezpečí i na straně zákazníků – vzrušující zážitky v nevěstincích jsou pro starší klienty zdravotně nebezpečné, nevěstince jsou tak od roku 2010 vybaveny defibrilátory, prostitutky pracující v nevěstincích povinně absolvují školení.²¹⁷ V roce 2015 byly v Curychu zřízeny sexuální boxy na kraji města (ve 3 oblastech), kam mohou zákazníci zajet autem a využít služeb prostitutek mimo ruch města. Jsou zavedeny také časté kontroly policejních hlídek, které ověřují, zda mají prostitutky povolení ke své činnosti.²¹⁸

4.1.7. Rumunsko

Podle OSN patří Rumunsko k 11 státům, ve kterých dochází nevíce k obchodu s lidmi (na základě hlášení o počtech obětí). Každým rokem jsou tisíce žen a dívek, z nichž některým je méně než 13 let, uneseny či zláhány na sliby dobře placené práce nebo manželství a následně prodány gangům či nevěstincům.²¹⁹ V rámci Evropy pochází mnoho prostitutek právě z Rumunska – v jednotlivých zemích tvoří velký podíl mezi prostitutkami cizinky, často se jedná o ženy z Východu (a i mezi nimi Rumunky vyčnívají).²²⁰ Značný počet žen se v Rumunsku uchyluje k prostituci z důvodu hmotné nouze, následně migrují do jiných zemí – zvláště matky samoživitelky nedosahují na trhu práce dobře placených míst a jsou nuceny přijmout nelegální práci. I tyto ženy se následně snadno stávají obětmi obchodování

²¹³ *Prostitutky, pozor. V Curychu si musíte kupovat "sexenku"* (3. 1. 2013), [online].

²¹⁴ *Prostitutky, pozor. V Curychu si musíte kupovat "sexenku"* (3. 1. 2013), [online].

²¹⁵ *Ve Švýcarsku zbudují kvůli prostitutkám sexuální parkoviště* (30. 8. 2010), [online].

²¹⁶ *Sex & ride: více soukromí pro prostitutky* (6. 9. 2010), [online].

²¹⁷ *Švýcarské prostitutky dostanou kvůli starším klientům defibrilátory* (18. 2. 2010), [online].

²¹⁸ *Zurich prostitutes make move to 'sex boxes'* (20. 8. 2015), [online].

²¹⁹ *Prostitution in Romania* (2016), [online].

²²⁰ *Prostituci zajišťují v Evropě ženy z Východu, nejvíce Rumunky* (28. 1. 2010), [online].

s lidmi, jsou vystavovány týrání, manipulaci a násilí. Jsou v nevýhodě, pokud legislativu země, ve které pracují, neznají; pokud legislativu znají a jejich práce je v rozporu s ní, nejsou chráněny pracovními a občanskými zákony.²²¹

Dlouhou dobu bylo v Rumunsku poskytování sexuálních služeb za úplatu trestným činem, za který byly ukládány pokuty či tresty odnětí svobody až do výše 3 let.²²² Vláda v Rumunsku začala zvažovat legalizaci a regulaci prostituce v roce 2007, úřady jejímu legalizování vyjádřily podporu. Prvním krokem byla dekriminlizace prostituce, ke které došlo v lednu 2010, kdy vešel v platnost Nový trestní zákoník – v něm už nebyla prostituce klasifikována jako trestný čin, ale jako pouhý přestupek.²²³ K legalizaci prostituce došlo až v průběhu roku 2014.²²⁴

4.1.8. Řecko

Řecko patřilo k prvním státům, které se namísto pokusů o vymýcení prostituce naučily z ní těžit,²²⁵ prostituce je v zemi legální profesí od roku 1999, vykonávat ji mohou osoby starší 18 let. Všechny osoby vydělávající si prostitucí mají povinnost být evidovány na místním úřadě a nosit u sebe zdravotní kartu, ve které mají potvrzení o tom, že netrpí přenosnými nemocemi. Legální je v Řecku také provozování nevěstinců (také mají povinnost hlásit se místním úřadům) a organizace prostituce.²²⁶

Přestože je z pohledu zákona prostituce v Řecku legální již poměrně dlouhou dobu, přetrvává situace, kdy většina prostitutek je neregistrovaných – na začátku tisíciletí to bylo především z toho důvodu, že většinu prostitutek tvořily cizinky (od počátku 90. let totiž do země proudí davy nelegálních migrantů, a to zejména z ex-komunistických zemí východní Evropy),²²⁷ nyní má na situaci značný podíl přetrvávající ekonomická krize, která postihla celou zemi. Od roku 2009 v Řecku prudce vzrostla nezaměstnanost, jedním z důsledků celé situace je i narůstající počet žen, které se za daných okolností živí prostitucí. Podle Národního centra pro sociální výzkum (EKKE) vzrostl v porovnání s rokem 2009 počet osob vydělávajících

²²¹ KOUKALOVÁ, Marta. Vliv prostituce na psychiku a sexualitu ženy, Olomouc. 2014, s. 13.

²²² FILIPOVÁ, Hana. *Legalizace prostituce v České republice*, Brno. 2007, str. 34.

²²³ *Zlegalizovat prostituci není tak snadné* (29. 10. 2009), [online].

²²⁴ *Prostitution in Romania* (2016), [online].

²²⁵ *Historie prostituce* (2016), [online].

²²⁶ *Prostitution in Greece* (2016), [online].

²²⁷ *Greece* (2016), [online].

si prostitucí v roce 2011 o 150 %.²²⁸ V listopadu 2015 EKKE odhadlo počet prostituujících osob v Řecku na 20 000 (registrovaných je přitom pouze cca 1000), neobvyklá konkurence má však mj. za vliv i extrémní snížení cen v tomto odvětví – ženy jsou ochotné nabízet sex i za 2–3 € či za jídlo; prostitutky také častěji poskytují nechráněný sex.²²⁹

Téměř 80 % z celého počtu prostituujících osob jsou Řekyně ve věku 17–20 let,²³⁰ právě nezaměstnanost osob mladších 25 je nejvyšší, během celé krize se pohybuje okolo 50 % (v některých oblastech dosáhla až 75 %), k říjnu 2015 to je 48,1 %.²³¹ *"Nouze a nutnost představují faktor v rostoucím počtu dívek, které trvale nebo příležitostně využívají sex k výdělkům a řecké ženy nyní představují 80 procent všech, kdo se v zemi živí prodejem vlastního těla,"* vyjádřil se k situaci Gregory Lazos.²³² Od roku 2011 zaznamenalo Řecko také více než 200% nárůst pacientů s HIV, řecké úřady již od roku 2012 zveřejňují fotografie osob žijících se prostitucí, u které je zjištěna HIV pozitivita – chtějí varovat zákazníky i samotné prostitutky.²³³

I před ekonomickou krizí byl počet evidovaných prostitutek proti jejich reálnému počtu nízký – cizinky se schovávaly před úřady kvůli svému nelegálnímu pobytu v zemi (za takových podmínek mohou získat jen práci „načerno“). Jedním z důvodů, proč se jen málo prostituujících osob řeckého původu registruje u příslušných úřadů, tak může být i ten, že velká část daných osob se za prostitutky či prostitutky vůbec nepovažuje (viz kapitola 2. 2.). *„Identita prostitutky nezačíná první chvílí, kdy žena poprvé nabídne své tělo. Je to proces, který se pohybuje na škále od utajení toho, co dělám, až k přijetí toho, že jsem prostitutka a každý to ví.“*²³⁴ Mnohé osoby, které se v současné době v Řecku živí či si přivydělávají prostitucí, tak totiž řeší dočasnou situaci (a tak je to prezentováno i v médiích - je kladen důraz na pohnutky, na základě kterých určité osoby volí prostituci jako zdroj příjmu).

²²⁸ *Prostituce v Řecku kvůli vysoké nezaměstnanosti vzrostla o 150 %* (28. 5. 2013), [online].

²²⁹ REID, R. (13. 11. 2013), *Prostitution: The hidden cost of Greece's economic crisis*. [online].

²³⁰ *The Times claims "Greek students sell sex for a cheese pie, because they're hungry"* (2015), [online].

²³¹ *Greece Youth Unemployment Rate* (2016), [online].

²³² *Prostituce jako ukazatel změn ve světě* (6. 12. 2015), [online].

²³³ *Prostitution: The hidden cost of Greece's economic crisis* (13. 11. 2015). [online].

²³⁴ PHOENIX (1999) in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 216.

Prostituci zde lze považovat za indikátor sociálních a ekonomických změn ve společnosti. Pokud se v Řecku zvýší zaměstnanost, lze předpokládat i úbytek osob vydělávajících si prostitucí.

4.1.9. Švédsko

Švédský model je od výše popsaných odlišný, nejedná se o reglementační přístup v obvyklé podobě. V roce 1999 se Švédsko stalo první zemí na světě, kde je legální sexuální služby nabízet, není však legální za ně platit.²³⁵ V zákoně je uvedeno, že „*kdo si opatří příležitostný sexuální styk za úplatu, bude za koupi sexuální služby odsouzen k pokutě nebo k vězení v maximální délce šest měsíců*“.²³⁶ „*Prostituce je vykořisťování lidí a my jsme to chtěli vyjádřit v zákoně,*“ vysvětlil německému týdeníku Focus tehdejší ministr spravedlnosti Thomas Bodström záměr zákonodárců.²³⁷ Jedním z hlavních předpokladů, ze kterých zákon vychází, je pojetí prostituce jako mužského násilí na ženách, přičemž za klíčovou příčinu existence prostituce je považována poptávka. Zákon je považován za krok v boji proti prostituci – přičemž boj proti prostituci je ztotožňován se snahou o dosažení rovnosti mužů a žen.²³⁸ „*Hlavním cílem švédského zákona o nákupu sexuálních služeb bylo odstranit poptávku po prostituci, považovanou za jev, který je v rozporu s genderovou rovností. Osoby v prostituci nejsou kriminalizovány, protože právě tyto osoby jsou ve valné většině případů tou nejslabší stranou vykořisťovanou těmi, kdo chtějí uspokojit své sexuální touhy.*“²³⁹

Právě pro své teoretické ukotvení v radikálním feminismu však bývá zákon kritizován – na prostituci je nahlíženo jako na homogenní jev, který je sociálním problémem, prostituující osoby jsou považovány za oběti. Švédská legislativa je navíc sice formulována genderově neutrálně, přesto vychází z přesvědčení, že sexuální služby poskytují výhradně ženy mužům a jedná se o „genderově specifický jev“.²⁴⁰ Navíc není rozlišována dobrovolná

²³⁵ JUNGOVÁ, Daniela. Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě, 2010, s. 19.

²³⁶ BŘEZINOVÁ, Helena (6. 10. 2007), [online]., pozn.: nyní je trest již zvýšen na 1 rok

²³⁷ Ve Švédsku dokázali vyhnat prostitutky z ulic (31. 1. 2005), [online].

²³⁸ JUNGOVÁ, Daniela. Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě, 2010, s. 19.

²³⁹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 50–51.

²⁴⁰ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 50–51.

a nucená prostituce.²⁴¹ „Všechny osoby, které poskytují sex za peníze, jsou považovány za oběti genderového násilí.“²⁴² Prostitutky, které toto povolání volí dobrovolně, jsou tak v podstatě degradovány na problémové sociální případy. A ty prostitutky, které jsou do své práce skutečně nuceny, mají nižší šanci na vyřešení své situace – u zákazníků, kteří při využívání jejich služeb jednají v rozporu se zákonem, je velmi nepravděpodobné, že upozorní na případ nucené prostituce policii.

Hodnocení prospěšnosti změn legislativy a dopady těchto změn byly od roku 1999 hodnoceny hned několikrát – bezesporu nejlépe jsou však dopady hodnoceny švédskou vládou. Národní rada pro zdraví a sociální péči již v roce 2004 uvedla, že pouliční prostituce je rozšířena mnohem méně než před přijetím zákona²⁴³ – to lze ovšem považovat za logický důsledek zavedení kriminalizace zákazníků, kteří by při navazování kontaktu s prostituující osobou přímo na ulici, byli přistiženi přímo při činu. Prostituce však nezmizela, jen se přizpůsobila.

Zdaleka ne všichni zástupci švédské policie zavedení kriminalizace klientů hodnotí kladně. Registrují, že se prostituce přesunula do klubů a soukromých bytů, stala se o to méně přehlednou. Zároveň upozorňují na to, že ačkoliv bylo cílem právní úpravy potlačit násilí páchané na ženách, kriminalizací klientů je mnohdy dosahováno právě opačně.²⁴⁴ K názoru, že současná právní úprava prostituce poškozuje prostituující osoby (přestože je právě pomoc těmto osobám jedním z hlavních cílů právní úpravy) se přiklání např. i švédská politička Hanna Wagenius, která v roce 2009 představila návrh na zrušení zákona v jeho tehdejší podobě. Návrh nebyl podpořen. Podpora švédské vlády týkající se kriminalizace klientů je skutečně silná, o tom svědčí např. to, že v roce 2015 bylo navrženo a následně schváleno zvýšení trestů za nákup sexuálních služeb bylo, přičemž poměr hlasujících „pro“ a „proti“ byl 282 ku 1.²⁴⁵ V roce 2007 švédská vláda uvedla, že došlo k výraznému snížení počtu prostituujících osob i zákazníků.

²⁴¹ JUNGOVÁ, Daniela. Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě, 2010, s. 25.

²⁴² HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 52.

²⁴³ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 53.

²⁴⁴ ZVĚŘINA, J. Sexuolog Jaroslav Zvěřina: Recept na prostituci se hledá těžko (20. 8. 2016), [online].

²⁴⁵ Prostitution in Sweden (2016), [online].

Při hodnocení dopadu kriminalizace klientů provedeném v roce 2010 švédská vláda dospěla k závěru, že zákon zamýšlený účinek měl a je důležitým nástrojem v předcházení prostituci i boji s ní. Součástí hodnocení bylo také doporučení založit Národní centrum boje proti prostituci a obchodování s lidmi.²⁴⁶ Ve Švédsku je tedy nadále prostituce vnímána jen z pozice proti sexuální dominance, nikde se nehovoří o variantě, že povolání prostitutky či prostituta může být osobní volbou. „*Mnoho nezávislých expertů však kritizovalo již samotné zadání hodnocení, které vycházelo z toho, že nákup sexuálních služeb by měl být nadále kriminalizován.*“²⁴⁷ Tento postoj je citelný i v rámci interpretace dat a uvedených doporučení. Do hodnocení sice byly zapojeny i osoby poskytující sexuální služby, přičemž tyto osoby uváděly často např. to, že považují za nutné rozlišovat mezi dobrovolnou a nucenou prostitucí, že jejich činnost je tolerována, ale jejich přání a volby nejsou respektovány; zákon výrazně přispěl k zesílení jejich společenské stigmatizace; závěry odvozené z těchto výpovědí však pro prostituující osoby ani nenaznačují, že by se legislativa měla změnit způsobem, který by zohlednil jejich požadavky a přání. V rámci hodnocení bylo zmíněno, že prostituujícími osobami výše zmíněné negativní účinky zákazu nákupu sexuálních služeb je nutno vnímat jako pozitivní, protože záměrem zákona je skutečně s prostitucí bojovat. Tento přístup však podle mnohých expertů vede k tomu, že prostituce stále nemizí a k tomu navíc se situace prostituujících osob zhoršuje.²⁴⁸ Přístup je kritizován i ze strany různých organizací, jednou z reakcí na zde popisované hodnocení byla např. i zpráva zveřejněná ze strany „Program on Human Trafficking and Forced Labor issued“ - v ní bylo zdůrazněno, že zákon ve svých záměrech zcela selhává. Stejně tak OSN, které ve zprávě z července 2012 nabádalo státy k dekriminálníci prostituce a rozlišování dobrovolné a nucené prostituce, zmiňovaly dopadu legislativy na osoby v prostituci ve Švédsku (přestože se v zemi hovoří o úspěchu, dopady na osoby v prostituci jsou jasně negativní).²⁴⁹ „*Podle některých expertů také kriminalizace poptávky zahání prostituci do podzemí, do soukromých prostor. To ztěžuje vyšetřování případů kuplířství a obchodování s lidmi.*“²⁵⁰ Švédský model bývá často diskutován i v zahraničí. V roce 2013, když v Německu znovu probíhaly diskuze o právní úpravě prostituce, se na adresu švédského modelu vyjádřila tehdejší ministryně spravedlnosti Sabine

²⁴⁶ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 53.

²⁴⁷ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 53.

²⁴⁸ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 54

²⁴⁹ Prostitution in Sweden (2016), [online].

²⁵⁰ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 57.

Leutheusser-Schnarrenberger takto: „*Německý zákon vyvedl ženy z ilegality, švédský je tlačí do temnot.*“²⁵¹ Zákon má však i jiné nezamýšlené důsledky, jedním z nich je, že ve Švédsku vznikla zcela nová forma trestné činnosti. Některé ženy se vydávají za prostitutky, aby následně okradly klienta, který kvůli hrozící žalobě za nákup sexuálních služeb většinou loupež nenahlásí.²⁵² I přes státem zdůrazňovaná pozitiva legislativy, která je v zemi uplatňována již více než 15 let, je legislativa dlouhodobě kritizována experty na danou problematiku a švédskými i zahraničními organizacemi; legislativa má v praxi také spoustu negativních dopadů, a to jak na klienty, tak na osoby poskytující sexuální služby.

4.1.10. Francie

Objevují se země následující švédský příklad přístupu k prostituci. Velmi čerstvě je zavedena kriminalizace klientů prostitutek (i přes legálnost poskytování sexuálních služeb) ve Francii, kde je daná legislativa v platnosti od dubna 2016, a je tak brzy hodnotit dopady zavedených opatření.²⁵³ Mezi hlavní cíle nových právních úprav patří vymýcení prostituce a zvýšení bezpečnosti,²⁵⁴ zákon je i vyjádřením nesouhlasu s většinovým přístupem evropských zemí, které prostituci tolerují a považují ji za běžný jev provázející společnost v jakékoliv době.²⁵⁵ Dle odhadů se aktuálně ve Francii žije prostitucí 30 až 40 tisíc osob.²⁵⁶ Nikde se ale nehovoří např. o zavádění programů na podporu osob opouštějících odvětví sexuálního průmyslu, ani o jiné podpoře prostituujících osob a jejich práv. Není zmiňována potřeba rozlišovat dobrovolnou a nucenou prostituci, zločinnost ve sféře organizování nucené prostituce. Předpokládá se, že prostituce vymizí pouhým omezením na straně poptávky.

Národní shromáždění návrh zákona schválila na konci roku 2015, schválení předcházelo zamítnutí několika předchozích verzí zákona. Osoby, které pracují v odvětví sexuálních služeb, nebyly osloveny ke spolupráci na přípravách zákona, ani nebyly vyslyšeny jejich názory.²⁵⁷ V průběhu několika let projednávání zákona však pořádaly prostituující

²⁵¹ *Legalizace prostituce se v Německu mění v obchod s lidmi, píše Spiegel* (19. 6. 2013), [online].

²⁵² HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 57.

²⁵³ *Prostitution in France*, [online].

²⁵⁴ *Tvrký francouzský zákon dělá z prostitutek oběti – ty se ale bojí rizik* (7. 4. 2016), [online].

²⁵⁵ *Francie vyhlašuje boj prostituci* (7. 12. 2016), [online].

²⁵⁶ *Tvrký francouzský zákon dělá z prostitutek oběti – ty se ale bojí rizik* (7. 4. 2016), [online].

²⁵⁷ *Prostitution in France*, [online].

osoby demonstrační akce, aby vyjádřily nesouhlas s navrhovanou legislativou. Demonstrující prostitutky zdůrazňovaly, že zavedením legislativy budou o to více stigmatizovány; jako problém, na který by se stát měl zaměřit spíše, označily rozlišování dobrovolné a nucené prostituce (a její organizování). Prostitutky také považují za své výhradní právo nakládat s vlastním tělem podle svého uvážení - nesouhlasí s tím, že prodej těla je vždy sám o sobě degradující.²⁵⁸ Socialistická poslankyně Maud Olivier, která návrh iniciovala, se k tématu prodeje těla vyjádřila takto: „*Tento zákon je nezbytný proto, aby nebylo možné pokládat za normální nákup něčího těla.*“²⁵⁹ Olivier také vyjádřila názor na to, kam putují zisky z prodeje sexuálních služeb: „*Jestli se domnívá (zákazník), že platí přímo prostitutce, měl by se trochu zamyslet, protože všechno končí v rukou zločineckých gangů a pasáků.*“²⁶⁰ Toto kategorické vyjádření však reprezentuje pouze její osobní názor, který nemá čím podložit a zakládá se z velké části na jejích hodnotových postojích.

Francouzské prostitutky se bojí i jiných dopadů než narůstající stigmatizace v jejich odvětví. „*S tímhle zákonem zalezeme ještě hlouběji do lesa, budeme se víc skrývat. A to znamená větší riziko, bezpečnostní i zdravotní, protože klienti budou vyžadovat třeba služby bez prezervativu,*“ prohlásila jedna z demonstrujících prostitutek. Aktivistka Mezinárodní unie sexuálních pracovníků Catherine Stephens také upozornila, že kriminalizace klientů bude s největší pravděpodobností znamenat i to, že ženy budou muset přijímat zákazníky, kteří jim neprozradí svou identitu, což nahrává násilníkům.²⁶¹ I Odborová organizace sexuální práce ve svých prohlášeních zdůraznila, že nová legislativa jen posílí ilegalitu a zločinnosti v daném odvětví.²⁶² Mezi stoupence zákona naopak patří prezidentka Nadace žen ve Francii Anne-Cecile Mailfertová, která věří v to, že prostituující osoby budou pracovat v bezpečnějších podmínkách, protože „*v případě, že se klient chová násilně nebo se stane něco jiného špatného, právo je teď na jejich straně.*“²⁶³

Jaké budou reálné dopady nově platné legislativy, ukáže až čas, lze ale předpokládat, že pro osoby, které se živí prodejem sexuálních služeb, se zhorší pracovní podmínky, dané osoby budou více stigmatizovány. Vysoce pravděpodobné je také to, že

²⁵⁸ Prostitutky v Paříži demonstrovaly proti pokutám pro své klienty (28. 3. 2015), [online].

²⁵⁹ Francie zavádí tresty pro klienty prostitutek (6. 4. 2016), [online].

²⁶⁰ Tvrdý francouzský zákon dělá z prostitutek oběti – ty se ale bojí rizik (7. 4. 2016), [online].

²⁶¹ Tvrdý francouzský zákon dělá z prostitutek oběti – ty se ale bojí rizik (7. 4. 2016), [online].

²⁶² Tvrdý francouzský zákon dělá z prostitutek oběti – ty se ale bojí rizik (7. 4. 2016), [online].

²⁶³ Tvrdý francouzský zákon dělá z prostitutek oběti – ty se ale bojí rizik (7. 4. 2016), [online].

hlavního cíle – vymýcení prostituce z Francie, dosaženo nebude, jev se dosud nikde vymýtit nepodařilo. Prostituce byla nanejvýš odsunuta do ilegality, případně se část prostituujících osob přesunula do blízkého zahraničí.

4.2. Co vyplývá ze zkušeností daných států?

Žádný ze států, kde byla prostituce legalizována a došlo k její zákonné regulaci, ji znovu do ilegality neodsunul – došlo-li jen k takovým návrhům, velmi rychle se objevily protinázory, které zdůrazňovaly především to, že odsunutí prostituce do ilegality z ní učiní zcela nekontrolovatelnou činnost. Zkušenosti vybraných států dokládají, že vhodná podoba regulace této činnosti může skutečně zvýšit kontrolu nad prostitutí. Důležité je to, aby byla zřetelně odlišena legální a nelegální prostituce – stejně tak odlišovat (pokud je legální i provozování nevěstinců) nevěstince s licencí a bez licence, přičemž podmínky pro udržení licence by měly mít jasně stanoveny zákonem.

Obchodování s lidmi je nadále problémem, o jehož podchycení se státy snaží - je-li prostituce v šedé zóně, či přímo v ilegalitě, boj s obchodováním s lidmi je o to těžší, protože problém se stává skrytějším (jeho samotná existence však rozhodně nemizí). V zemích, ve kterých se vyskytuje problém s obchodováním s lidmi v hojnější míře, se pak tato odvrácená strana nelegální prostituce dostává do popředí jako problém hodný řešení, přičemž otázka práv osob v (legální) prostituci a zlepšení pracovních podmínek těchto osob status problému hodného řešení často nemá. Kromě obchodování s lidmi napříč Evropou však dochází i k dobrovolné migraci prostituujících osob. Ve většině států se tak v odvětví prostituce pohybuje pestrý mix národností – pokud však osoby, které se prostituci věnují v pro ně cizí zemi, jejíž jazyk zcela neovládají, existuje reálné riziko, že tyto osoby nejsou plně obeznámeny se zákony dané země – neznalost zákona však neomlouvá. Vhodně s tímto rizikem naložily nevěstince v Nizozemsku – v nevěstincích jsou informační letáčky hned v několika jazycích.

Při veřejných diskuzích na téma změn v legislativě, která má dopad na osoby v prostituci, bývají často zmiňovány motivy k přehodnocení stávající legislativy a cíle nově navrhovaných právních úprav. Ne vždy jsou ovšem ruku v ruce cíle a prostředky, které k vytyčeným cílům mají vést. Jako problémová se často ukazuje neznalost prostituční scény, nahlížení na prostituci jako na homogenní jev a zároveň neochota na tento jev v jeho

rozmanitosti nahlížet. Jako pozitivní se však ukazuje spolupráce s různými neziskovými organizacemi, jejichž činnost je orientována na osoby pohybující se v odvětví sexuálních služeb (ať už v současnosti či minulosti). Jejich názory a podněty k legislativě, která se připravuje či redefinuje, vycházejí z praxe, pracovníci těchto organizací se tak mohou spolupodílet na tom, aby legislativa byla nastavena efektivně a nezpůsobovala přesun prostituujících osob do ilegality, případně nedocházelo k jiným negativním dopadům na osoby v prostituci. Pracovníci NNO také mohou svými podněty přispět k nastavení vhodných opatření vedoucích k postupné destigmatizaci osob pracujících v daném odvětví. Na častý nepoměr mezi výčtem povinností pro prostituující osoby a jejich právy většinou kromě zástupců NNO, jejichž činnost se zaměřuje na prostituci, upozorňují i samotné osoby živící se prostitucí.

Mnohé prostitutky vítají, že za okolnosti, kdy provozují legální živnost, nemusejí již složitě (a lživě) vysvětlovat původ svých příjmů a majetků, mohou si bez problému např. požádat o půjčku a k formuláři doložit potřebné dokumenty. Dle vývoje událostí ve státech, kde k regulaci došlo, se také živnost/podnikatelská činnost (v souvislosti s prostitucí) jeví jako vhodnější než práce v zaměstnaneckém poměru, a to i z toho důvodu že prostituující osoby při vykonávání své činnosti často cestují a uzavírat pro ně pracovní smlouvu se zaměstnavatelem nemá často smysl.

Za účelem objasnění sociálních příčin prostituce byla provedena již řada výzkumů, při hledání příčin se však nelze přiklánět pouze k sociálním či pouze ekonomickým příčinám²⁶⁴ – faktorů je více.²⁶⁵ Pro část prostituujících osob také prostituce skutečně představuje v dané životní etapě volbu jejich povolání – nejedná se nutně o nouzový zdroj opatření příjmů v těžké situaci – i tak tomu však (třeba i přechodně) může být. V posledních letech lze v Řecku pozorovat, že jedním z důsledků ekonomické krize a extrémní nezaměstnanosti, může být právě vysoký nárůst počtu osob přivydělávajících si prostitucí (dané osoby se přitom za prostitutky/prostituty ani nepovažují, prostituce je pro ně dočasným řešením tíživé situace a identitu prostituující osoby proto nepřijímají). V zemích,

²⁶⁴ To, že jsou pro danou osobu důvody ekonomické, také neznamená, že se nutně nachází na hranici chudoby – pro řadu prostituujících osob je prostituce zkrátka rychlým a efektivním způsobem výdělků, kterým navýší svůj životní standard.

²⁶⁵ ZATLOUKAL, Petr. *Prostituce – příčiny a prevence*. Olomouc: 2011, s. 15.

kde je však nezaměstnanost nízká, prostituce přetrvává také - míra nezaměstnanosti v Rakousku je k dubnu 2015 5,7 %, ²⁶⁶ ve Švýcarsku dokonce 3,3 %. ²⁶⁷

Nejednotná legislativa v rámci Evropy činí z prostituce dlouhodobě téma veřejné diskuze – diskuze na poli médií jednotlivých zemí je o to bouřlivější, je-li legislativa dané země výrazně odlišná od legislativy sousedního státu (či států) - děje se tomu tak např. v Dánsku a Německu. Skutečně platí, že mezi názorovými pozicemi převládají dvě hlavní – „pozice sexuální práce“ a „pozice proti sexuální dominanci“, diskutující strany se většinou přiklánějí k jedné z těchto pozic, přičemž pro diametrálně odlišné vnímání prostituce z hlediska těchto pozic je pro účastníky diskuze často obtížné navázat dialog.

Výzkumy provedené ve státech, kde již k legalizaci a následné regulaci prostituce došlo, ukazují, že lidé jsou na legalizaci prostituce připraveni (nebo přinejmenším s ní smířeni), nijak existenci prostituce nepopírají – považují ji za jev, který provází lidskou společnost po celou dobu, měl by podléhat určité kontrole státu; osoby pracující v tomto odvětví by měly platit daně – s tím často souhlasí i samotné prostitutky. ²⁶⁸ Forma prostituce, která se občas setkává s negativní odezvou, je pouliční prostituce. Svůj podíl na tom však může mít i to, že tento segment prostituce bývá nezřídka oproti jiným zviditelňován, a pro mnohé může být zároveň jediným segmentem sexuálních služeb, který si v souvislosti s prostitutí vybaví.

Při rozhodování se, jak naložit s prostitutí, se alespoň částečně můžeme opřít o mnohaleté zkušenosti jiných evropských států. Bellak-Hančilová doporučuje především zavádění politik sociálního začleňování, podporu sociálně slabých skupin a především podporu nevládních a neziskových organizací, které s osobami v prostituci denně pracují v terénu. ²⁶⁹ Funkčnost či nefunkčnost zavedených legislativních opatření v jednotlivých státech má své důvody (zpravidla se skutečně bude jednat o souhrn příčin, nikoliv o příčinu jedinou), a právě proto, že při případném budoucím zavádění regulace v oblasti sexuálních služeb nebudeme žádnými průkopníky, můžeme vzít v úvahu právě i vývoj událostí v okolních

²⁶⁶ Zdroj: Eurostat (2016), [online].: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>

²⁶⁷ *Míra nezaměstnanosti ve Švýcarsku v dubnu klesla o desetinu procentního bodu na 3,3 %* (8. 5. 2015), [online].

²⁶⁸ *Should the Government Collect Taxes from Prostitution?* (2016). [online].

²⁶⁹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitutí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 41.

státech a vyvarovat se některým chybám a nefunkčním opatřením. Především z toho důvodu, že prostituce je jev rozmanitý, bylo by také krokem vpřed, kdyby diskuze o cílech případné právní úpravy méně stavěla na hodnotových východiscích diskutujících a ve větší míře vycházela z empirických výzkumů zaměřených na prostituci – nestávalo by se tak např. to, že osoby veřejně se vyjadřující na adresu prostituce a otázku její regulace, hovoří pouze o pouliční formě prostituce a nutnosti jejího vymýcení, které považují za cíl relativně snadno dosažitelný právní úpravou.

5. Regulace prostituce v České republice

Na to, jak se vyvíjela podoba právních opatření v souvislosti s prostitucí, a jak se v průběhu času měnilo postavení prostituujících osob, jsem se zaměřila již v kapitole 1. V rámci této kapitoly se zaměřím na současnou situaci.

5.1. Regulace v kontextu právního systému ČR

„V současné době není prostituce v českých právních předpisech téměř nikde zmíněna a rozhodně není nikde definována.“²⁷⁰ V rámci českého právního řádu není trestná, ale zároveň v něm není ani komplexně řešena. V rozporu s právem jsou pouze některé jevy, které bývají přímo či nepřímo s prostitucí spojovány.²⁷¹ V současnosti je, také díky stálé platnosti „Úmluvy o potlačování a zrušení obchodu s lidmi a využívání prostituce druhých osob“, která vešla v platnost r. 1951, v ČR uplatňován aboliční přístup.²⁷² „Samotné osoby, které poskytují placené sexuální služby, nemohou být za takové jednání trestně postiženy, pokud ovšem neprovozují prostituci v blízkosti škol, školských zařízení či míst, které jsou určeny pro pobyt nebo návštěvu dětí. Od 1. 1. 2010 platí nový trestný čin „prostituce ohrožující mravní vývoj dětí“ (§ 190), který kriminalizuje jak osoby poskytující placené sexuální služby (trest odnětí svobody až na dvě léta), tak provozovatele, resp. kuplíře.“²⁷³

Dosud je také platný zákon č. 241/1922 Sb., o potírání pohlavních nemocí (vešel v platnost r. 1922), na základě kterého byly zrušeny nevěstince a bylo zakázáno jejich další zřizování.²⁷⁴ Trestným činem je šíření nakažlivé nemoci – konkrétně bezprostřední ohrožení; za reálné ohrožení se považuje právě pohlavní styk s nakaženou osobou. Tento trestný čin může být spáchán také z nedbalosti.²⁷⁵

Osoby, které sexuální služby organizují, k jejich provozování opatřují jiné osoby a z této činnosti profitují, naplňují skutkovou podstatu § 204 Trestního zákona

²⁷⁰ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 94.

²⁷¹ BLÁHA, Roman. *Trestněprávní aspekty prostituce v České republice*. Brno: 2011, s. 32.

²⁷² BOHATOVÁ, Lucie. *Prostituce z psychologického, sociologického a právního pohledu*. Brno: 2010, s. 30.

²⁷³ § 190 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb.

²⁷⁴ *Prostituce a obecně závazné vyhlášky obcí* (2016), [online].

²⁷⁵ Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)

(„Kuplířství“).²⁷⁶ „Provozovatelé podniků s nabídkou sexuálních služeb se snaží ustanovení o kuplířství obcházet různými opatřeními, jako je například pronajímání pokojů sexuálním pracovním, jejich zaměstnáváním na pozici barmanky, tanečnice, masérky apod. Majitel či majitelka takového zařízení většinou vlastní živnostenský list vztahující se např. na ubytovací činnost a svůj zisk vykazuje z pronájmu.“²⁷⁷

Dle stávající právní úpravy není zakázáno veřejné nabízení sexuálních služeb, na úrovni obcí však lze nepřímo prostituci regulovat tím, že lze stanovit, že určité činnosti narušující veřejný pořádek či dobré mravy, lze vykonávat pouze na vyhláškou stanoveném prostoru (je možné stanovit i čas, kdy může být činnost vykonávána). Prostitující osoby tak za případné nabízení svých služeb (či za jejich poskytování) mohou obdržet pokutu až ve výši 30 000 Kč.²⁷⁸

Do souvislosti s prostitucí bývají dávány také tyto trestné činy: znásilnění a sexuální nátlak, pohlavní zneužití, svádění k pohlavnímu styku (především v souvislosti s dětskou prostitucí), komerční sexuální zneužívání dětí, vydírání. Této problematice se ve své práci nebudu podrobněji věnovat.

5.1.1. Prostituce a živnostenské právo

„Živnostenské právo lze charakterizovat jako souhrn právních norem upravující druhy živností, vztahy se živnostenským právem související, podmínky tohoto podnikání a formy kontroly nad jejich kontrolováním.“²⁷⁹ Prostituce je z režimu živnostenského podnikání vyloučena, konkrétně je v zákoně uvedeno, že živností není „nabízení nebo poskytování služeb směřujících bezprostředně k uspokojování sexuálních potřeb.“²⁸⁰ Živnost je v daném zákoně definována jako „soustavná činnost provozovaná samostatně, vlastním jménem, na vlastní odpovědnost, za účelem dosažení zisku a za podmínek stanovených tímto zákonem.“²⁸¹ Pokud jsou takto definovány základní znaky živnosti, domnívám se, že prostituce dané podmínky splňuje. K ukotvení prostituce v Živnostenském zákoně však dosud

²⁷⁶ Prostituce a obecně závazné vyhlášky obcí (2016), [online].

²⁷⁷ MALINOVÁ, Hana; POLÁKOVÁ, Jana; Šídová Lucie. Ze sexbyznysu na trh práce. Brno. 2014., s. 50.

²⁷⁸ Prostituce a obecně závazné vyhlášky obcí (2016), [online].

²⁷⁹ Živnostenské právo, [online].

²⁸⁰ Předpis č. 455/1991 Sb. Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

²⁸¹ Předpis č. 455/1991 Sb. Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

nedošlo. Řada prostituujících osob, které chtějí legalizovat svou činnost a svůj příjem, tak v současné době simuluje výkon jiných aktivit (tanečnice, masérky, modelky aj.). Také Poláková (2008) na základě výzkumu v pražských sex-klubech dospěla k závěru, že mnoho osob v prostituci svůj status „formalizuje“, 45 % dotazovaných osob uvedlo, že má uzavřenou smlouvu se sex-klubem (ve smlouvě uvedeny výše zmíněné pozice tanečnic aj.), ve většině případu byly dané osoby také zdravotně pojištěné (téměř dvě třetiny žen byly samoplátkyně).²⁸²

Co se týče dělení živností, rozlišujeme živnosti ohlašovací a koncesované. Ohlašovací živnosti mohou být provozovány na základě splňování všeobecných podmínek definovaných zákonem. Koncesované živnosti smějí být provozovány v případě, že byla udělena koncese. Koncese je udělována v rámci správního řízení, kde je prokázáno, že žadatel splňuje všeobecné i zvláštní podmínky.²⁸³ Právě v souvislosti s koncesí se však objevuje výtka, že stát by sice možná měl prostituci registrovat a regulovat, ne však ji vyloženě povolovat.²⁸⁴

Na prostituci tak z pohledu zákona nelze nahlížet ani jako na podnikání, neboť prostituující osoba není z pohledu práva podnikatelem (ve smyslu § 2 odst. 2. písm. c) obchodního zákoníku); není zapsána v obchodním rejstříku, nepodniká na základě živnostenského oprávnění, ani na základě jiného než živnostenského oprávnění podle zvláštních předpisů.²⁸⁵

5.2. Vývoj dění v oblasti legislativy spojené s prostitucí

První návrh, jehož předmětem bylo přijetí jistých regulačních opatření týkajících se prostituce, vzešel od Ministerstva vnitra v roce 1994. Dle návrhu měly prostitutky mít osvědčení vydané okresním úřadem, přičemž osvědčení by mělo platnost po dobu 1 měsíce a prodlužováno by bylo na základě lékařského vyšetření. Vláda však návrh odmítla a apelovala na ministerstvo, aby ve spolupráci s dalšími příslušnými orgány vypracovalo návrh novely zákona 367/1990 Sb. o obcích – cílem bylo oprávnit obce k tomu, aby mohly na svém území

²⁸² HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 89–92.

²⁸³ *Předpis č. 455/1991 Sb. Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)*

²⁸⁴ CHARVÁTOVÁ, L. *Prostituce a správně právní aspekty*. Brno: 2005, s. 54.

²⁸⁵ Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník

povolovat či zakazovat provozování prostituce, vyhrazovat k ní místa.²⁸⁶ Po dlouhodobé neexistenci definované národní politiky a právních úprav spojených s prostitucí se tak do situace vložily obce, a to především v příhraničních regionech, kde se prostituce po roce 1989 rozmohla. Některé obce začaly vydávat obecní vyhlášky (často diskutovaná obec Dubí vydala první vyhlášku v červenci 1992),²⁸⁷ protože od roku 1995 již obecní zákon určil, že „K zabezpečení místních záležitostí veřejného pořádku může obec závaznou přihláškou vydanou v samostatné působnosti stanovit, které činnosti, jež by mohly narušit veřejný pořádek v obci, lze vykonávat pouze na místech a v čase vyhláškou určených, nebo stanovit, že na některých veřejně přístupných místech v obci jsou takové činnosti zakázány.“²⁸⁸ Ačkoliv nebyla zmíněna prostituce konkrétně, i na webových stránkách Ministerstva vnitra se člověk dočte, že „zákonodárci tak vyřešili to, že stávající právní úprava nikterak nezakazuje veřejné nabízení sexuálních služeb“. Obcím je na stránkách MVČR zároveň doporučeno, „aby vedle OZV obec na komunikacích ve smyslu zákona č. 13/1997 Sb., o pozemních komunikacích upravila (ve spolupráci s dotčenými orgány) nebo iniciovala úpravu provozu na pozemních komunikacích tak, aby „zákazníci“ na inkriminovaných místech nemohli zastavit a padlé ženy a dívky naložit a odvést na patřičné místo.“²⁸⁹ I v důvodové zprávě vydané k novele obecního zákona z roku 1995 je uvedeno toto: „Cílem navrhované právní úpravy je umožnit obcím, aby v rámci své samostatné působnosti mohly formou obecně závazné vyhlášky podle místních podmínek negativním důsledkům provozování prostituce účelně čelit.“²⁹⁰

Návrh zákona, dle kterého by se z prostituce stalo legální povolání, se k Vládě ČR dostal v roce 2004. Dle daného návrhu by každá prostituující osoba měla platit daně, k provozování prostituce by musela pravidelně podstupovat zdravotní prohlídky. Nadále by prostituující osoby mohly svou práci vykonávat jen na povolených místech.²⁹¹ Práva prostituujících osob v návrhu nebyla nijak řešena. Represivní prvky navrhovaných opatření se vztahovaly pouze na osoby v prostituci, v žádné míře se nevztahovaly na klienty těchto osob. Vláda následně předložila návrh Poslanecké sněmovně v roce 2006. „Předmětem návrhu byla regulace prostituce a návrh na výpověď Úmluvy o potlačování a zrušení obchodu

²⁸⁶ BAIEROVÁ, Jana. *Etické a právní aspekty prostituce*. České Budějovice: 2011, s. 52.

²⁸⁷ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 94–95.

²⁸⁸ § 17 zákona č. 367/1990 Sb. o obcích ve znění zákona č. 279/1995 sb.

²⁸⁹ oficiální dokument MVČR „Prostituce a obecně závazné vyhlášky obcí“ zařazen v sekci „Dokumenty – kriminalita“ (zde: <http://www.mvcr.cz/clanek/prostituce-a-obecne-zavazne-vyhlascky-obci.aspx>)

²⁹⁰ Vláda ČR (1995) in HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 95.

²⁹¹ KEDROŇ, R. *Návrh na legalizaci prostituce jde do vlády* (20. 4. 2004), [online].

s lidmi a využívání prostituce druhých osob. Sněmovna zamítla návrh na vypovězení Úmluvy²⁹² a na regulační návrh již nereagovala.²⁹³ Při projednávání výpovědi Úmluvy však byla přece jen řešena spíše otázka prostituce. Poslanec Marek Benda se vyjádřil, že zrušením Úmluvy se v podstatě legalizuje trestný čin kuplířství, a stát tím, že ji bude danit, bude z prostituce kořistit (a to se přece vždy považovalo za nemravné). Poslanec Jiří Karas řešil otázku, komu nový zákon nejvíce prospěje a dle jeho názoru bude nejužitečnější pro zákazníky, kteří budou mít jistotu, že dostanou „zdravé zboží“. V případě, že bude prostituující osoba nakažena, přijde o licenci a přejde do ilegality. Dle Karase regulace prostituce poškodí nejvíce ženy, které budou muset složitě prokazovat, že byly k prostituci nuceny, zatímco dnes (dle jeho názoru) dostanou okamžitou pomoc.

Na návrh Ministerstva vnitra ČR následně navázala Rada hl. města Prahy (právě na území Prahy však platí plošný zákaz poskytování sexuálních služeb)²⁹⁴ v roce 2008. *„Vycházeli jsme z předpokladu, že není reálné prostituci jako určitý sociálně patologický jev právním předpisem účinně zakázat. Možné je jen stanovit určitá pravidla tak, aby prostituce nebyla veřejností pocíťována jako výrazný problém veřejného pořádku, a aby také nepředstavovala vážné zdravotní ohrožení,“* řekl první náměstek primátora Rudolf Blažek, který připomněl, že Rada hl. m. Prahy se ve svém Programovém prohlášení pro volební období 2006–2010 zavázala předložit návrh zákona o regulaci prostituce.²⁹⁵ Představitelé hlavního města Prahy navrhli legalizaci prostituce poslancům podle plánu v září 2010. Dle návrhu by prostitutky měly být vybaveny průkazem.²⁹⁶ Zastupitelům se nelíbilo, že prostituce, kterou si v ČR vydělává více než 10 000 lidí, právně neexistuje. *„Není možné před prostitucí, která tady byla před tisíci lety, je a bude, zavírat oči. Je potřeba tomu dát a řád a pravidla.“*, vyjádřil se Jiří Šulc (tehdejší poslanec ODS). Cílem navrhované právní úpravy bylo také rozlišování legální a nelegální prostituce, provozování prostituce bez patřičného oprávnění mělo být podle návrhu považováno za trestný čin. Plány udělat z prostituce legální živnost však byly opět odloženy, magistrátu tento návrh poslanci vrátili zpátky v srpnu 2011.²⁹⁷ Od roku 2008 tak k žádnému posunu nedošlo. V daném roce ovšem jiná skupina poslanců navrhla prostituci kriminalizovat. *„Tento neúspěšný prohibicionistický návrh chtěl*

²⁹² Výpovědní doba Úmluvy je 1 rok.

²⁹³ BAIEROVÁ, Jana. *Etické a právní aspekty prostituce*. České Budějovice: 2011, s. 53.

²⁹⁴ SCHREIB, P., *I práce v sexbyznysu může mít svoje pozitivní stránky* (12. 10. 2015), [online].

²⁹⁵ *Praha připravila návrh zákona o regulaci prostituce* (9. 9. 2010), [online].

²⁹⁶ BERNÝ, A. *Zlegalizujeme prostituci, navrhuje Praha. Taxikáře chce trestat zabavením auta* (9. 9. 2010), [online].

²⁹⁷ JIŘIČKA, J. *Politici váhají s legalizací prostituce. Chtějí daně, ne roli pasáka* (4. 8. 2011), [online].

kriminalizovat jak osoby v prostituci, tak klienty. Nicméně u osoby v prostituci bylo dostačující pouhé „nabízení se“, u klienta to bylo až „přijímání sexuálního uspokojení ze úplatu.“²⁹⁸ Třebaže tento návrh jediný neopomněl klienty, kteří stojí na straně poptávky, charakter vztahu mezi osobou v prostituci a klientem byl opět definován značně asymetricky. Oba návrhy z roku 2008 ilustrují, že „vnímání osoby v prostituci jako legitimního předmětu trestní represe, přísného dohledu a kontroly je prominentní alespoň v části politického spektra.“²⁹⁹

V červnu 2013 předložil konkurenční Návrh zákona o „toleranci poskytování sexuálních služeb“ poslanec Viktor Paggio. Návrh kladl důraz na rozlišování dobrovolné a nedobrovolné prostituce, na pravomoc samospráv si vlastní tvorbou norem regulovat prostituci v rámci daného území. Živnost měla být vedena pod názvem „výkonná umělkyně“. Dle tohoto návrhu by nevznikl žádný registr prostituujících osob (jako by tomu bylo u návrhu zastupitelů hl. města Prahy). Paggio chtěl posílit práva žen vydělávajících si na sexuálních službách. *„Celý ten zákon je postaven na empowerment, posílení jejich práv, abychom je nenaháněli, necejchovali a nedávali na seznamy nebo jim rozdávali kartičky. Je to přesně naopak. Nechme je být a dejme jim právní jistotu,“* popsal.³⁰⁰ Podle Havelkové návrh ukazuje větší pochopení pro realitu prostituce – např. v tom, že *„odmítá povinné zdravotní prohlídky a není pouhou snahou o kontrolu, potlačení a vytlačení prostituce z veřejného prostoru“*.³⁰¹ Při zdůvodňování svého návrhu Paggio také zdůrazňoval, že řada osob se prostituci věnuje dobrovolně, jejich rozhodnutí vykonávat tuto činnost bylo svobodné a prostituce by se neměla nadále vyskytovat v šedé zóně. Návrh zákona povoloval také reklamu na sex a v rámci ochrany osob v prostituci navrhoval pokuty ve výši až 20 000 Kč pro klienty vymáhající si nechráněný sex. Prostitutky by se dle návrhu mohly také obracet na soud v případě, že jim klient neuhradí smlouvenou částku za poskytnuté služby.³⁰² Návrh Paggia byl jediným, který měl za cíl právně ukotvit i práva prostituujících osob a jehož cílem mělo být i snížení stigmatizace spojené s prostitucí u daných osob. *„Zákon nepřímě stanoví, že dohoda o sexuálním aktu za úplatu není proti dobrým mravům“*, uvedl Paggio.³⁰³ To, že návrh vycházel z jiných názorových pozic, je patrné již při zběžném pročtení. Jedna z mála výtek Havelkové

²⁹⁸ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 103.

²⁹⁹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 103–104.

³⁰⁰ *Berme prostitutky jako výkonné umělkyně, říká vážně poslanec od Peake* (31. 7. 2013), [online].

³⁰¹ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 113.

³⁰² *Berme prostitutky jako výkonné umělkyně, říká vážně poslanec od Peake* (31. 7. 2013), [online].

³⁰³ *Sex bez ochrany pod pokutou 20 tisíc. Poslanec navrhuje legalizovat prostituci* (24. 4. 2013), [online].

vůči návrhu Paggia byla směřována na stručnost návrhu, dále vytkla nedostatečné zaměření na dekriminální osoby v prostituci a odstranění jiných současných represivních aspektů právní úpravy.³⁰⁴ Vláda danému návrhu vyslovila nesouhlas v srpnu 2013.³⁰⁵

Co se týče pražského návrhu zákona, k dalšímu projednání mělo dojít v květnu 2014, tento bod byl však z programu nakonec vyřazen. Kromě výhrad spojených s již výše zmiňovanou mezinárodní úmluvou Vláda ČR vznesla i další výhrady. Pochybovala např. o požadovaném potvrzení o zdravotní způsobilosti. Podle kabinetních úředníků se nemůže lékařský posudek stát klíčovým pro povolení prostituce, protože stát by tak garantoval, že jeho vydáním se zdravotní stav dané osoby nezmění. Výhrady k návrhu měly i neziskové organizace, podle nichž by se při jeho přípravě měl brát ohled nejen na potřeby státu a obcí, ale i na ochranu sexuálních pracovníků a pracovníků. Represe považují za krok zpět.³⁰⁶ „*Nesouhlasíme s průkazkami pro sexuální pracovníky, vznikem registru, tříměsíčními lékařskými prohlídkami a s plošným zákazem pouliční prostituce. To by v reálných podmínkách nikdy nefungovalo. Bojujeme za to, aby se zákonodárci podívali, jak to vyřešili například v Německu nebo Nizozemsku, kde to funguje,*“ řekla Právu Jana Poláková z organizace R-R.³⁰⁷ Po další odmlce na návrh zákona naposledy v prosinci 2015 znova upozornila právě organizace R-R, která v Praze uspořádala happening, který měl vzbudit diskusi ohledně podoby návrhu zákona.³⁰⁸

5.2.1. Vyjádření organizací, které se dlouhodobě zabývají danou problematikou

Lucie Šídová, výkonná ředitelka organizace R-R, zaslala před plánovaným druhým čtením návrhu zákona v poslanecké sněmovně, jménem organizace otevřený dopis poslancům. K dopisu, který vyzýval k tomu, aby přítomní hlasovali proti návrhu, se připojily další organizace zabývající se prostitucí (Centrum Jana, Ulice – Agentura sociální práce) či obchodováním s lidmi (La Strada, o. p. s.). Současný návrh zákona byl v dopise označen za

³⁰⁴ HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 114.

³⁰⁵ *Vláda odmítla pražský návrh na regulaci prostituce* (9. 8. 2013), [online].

³⁰⁶ *Sněmovna shodila pod stůl plán na regulaci prostituce* (13. 5. 2014), [online].

³⁰⁷ SEĎOVÁ, S. *Sexem se v ČR živí 11 tisíc žen a mužů. Žádají zákon, který by je ochránil* (18. 12. 2015), [online].

³⁰⁸ SCHREIB, P. *Sdružení Rozkoš bez rizika upozornilo na zákon o regulaci prostituce* (18. 12. 2015), [online].

přísně regulační a represivní, důsledkem čehož by mohl být odsun prostituujících osob do ilegality. Kritizován byl např. vznik registru, který by vedl ke stigmatizaci osob; nastavení povinnosti absolvovat lékařské prohlídky (ve státech, kde tomu tak je, klienti častěji vyžadují sex bez kondomu) a především fakt, že v navrhované úpravě zákona nejsou vůbec řešena práva prostituujících osob, pouze jejich povinnosti.

Celkový počet sexuálních pracovníků v ČR bývá odhadován na 10 až 13 tisíc, R-R přitom ročně otestuje přes 3 tisíce z nich na HIV. Přijetí a uplatňování zákona o regulaci prostituce by tento pozitivní trend velmi pravděpodobně zvrátilo.³⁰⁹

5.3. Současná situace

Třebaže je otázka regulace prostituce živá již dlouhou dobu, není významně nakročeno k tomu, aby byla prostituce regulována zákonem. Stále jsme nevypověděli ani mezinárodní Úmluvy, jejichž vypovězení je k uzákonění regulace nutné.

Zatím poslední návrh, který byl předložen k projednání, nezohlednil potřeby osob pracujících v daném odvětví, zohledněny nebyly ani dlouholeté zkušenosti z jiných států, které mohou napovědět ohledně funkčnosti konkrétních opatření; stejně tak nebyly do návrhu zapracovány podněty organizací, které jsou dlouhodobě v kontaktu se skupinou, které se zákon týká.

Cílem většiny dosud předložených návrhů zákona (až na návrh V. Paggia), které by se vztahovaly na prostituci, bylo tedy především omezení prostituce a negativních jevů s ní spojených (často je však patrná určitá předpojatost, např. u rizika nakažení pohlavními chorobami), odsunutí prostituce z viditelných míst. Prostituce není vnímána a prezentována jako práce. V návrzích jsou řešeny především povinnosti osob v prostituci, byla navržena opatření, která by prostituující osoby musely dodržovat a jejichž případné porušení by pro mnohé z nich mohlo být až likvidační. Cílem navrhovaných právních úprav nebývá zlepšení postavení osob, které poskytují sexuální služby na komerční úrovni. Přestože osoby v prostituci by neměly být dle navrhovaných úprav kriminalizovány, v návrzích není nijak

³⁰⁹ *Otevřený dopis ROZKOŠE bez RIZIKA k návrhu zákona o regulaci prostituce* (21. 10. 2014). [online]. Dopis v plném znění je součástí přílohy.

řešena otázka jejich nepřímé kriminalizace a diskriminace, ke které nezdědka dochází v současnosti. Vztah mezi osobami v prostituci a zákazníky je i v návrzích zachováván jako značně asymetrický ve prospěch klientů. Otázka destigmatizace není ani řešena.

U veřejných diskuzí na téma případné regulace prostituce účastníci těchto diskuzí často v nezvyklé míře (ve vztahu k projednávání návrhu zákona) prezentují svá hodnotová stanoviska, morální přesvědčení. Prostituce je přitom jevem, který se ve společnosti dlouhodobě vyskytuje a není důvod se domnívat, že vymizí. Jde o to, jak s tímto jevem naložit. Jak jsem již zmínila, bývají s prostitucí spojovány negativní jevy, často však dochází k přílišnému zobecňování, zároveň je nejvíce zviditelňována pouliční forma prostituce, která tvoří jen část trhu se sexuálními službami. Jedním z negativních jevů spojovaných s prostitucí je obchodování s lidmi. Vhodný způsob regulace prostituce by přitom dost možná napomohl k rozlišování dobrovolné a nucené prostituce, zároveň legální a nelegální prostituce. Právo reprezentované zákonem nebo konečným výrokem soudu má být z povahy věci vynutitelné a jeho respektování tedy neposkytuje prostor pro volbu, kdežto mravnost často vynucovaná autoritami a veřejným míněním není vynutitelná.³¹⁰ Skutečnost, že se jev nachází v právním vakuu, je z dlouhodobého hlediska problematická pro všechny zapojené aktéry. Kabele (1998) navíc zdůrazňuje, že právní vakuum bývá obvykle nahrazováno etikou a mravností právě z toho důvodu, že „vzniká extrémní pokušení nahradit právní perspektivu pohledu na problémy a střety zájmu mravností, přitom se však jedná o mravnost mnohdy průhledně účelovou a politicky zmanipulovanou.“³¹¹

V malé míře jsou zmiňovány možné přínosy regulace prostituce, vyzdvihována je především ze zákona plynoucí povinnost odvádět daně z příjmů, která by se nově na osoby v prostituci vztahovala (není však zmiňováno např. to, že i mnohé osoby v prostituci svůj status legalizovat chtějí). „Feministická perspektiva téměř zcela absentuje. To v českém prostředí až tak nepřekvapí, feminismus je výsostně nepopulární a čeští veřejní činitelé a činitelky se od něj většinou distancují (viz též Havelková, 2010). Zdánlivě by zde mohla být, s ohledem na preferenci regulačních návrhů, přijatelnější pozice sexuální práce. Skutečná pozice sexuální práce, které jde o práva sexuálně pracujících, je ale zastoupena jen v nevládních organizacích, jako je ROZKOŠ bez RIZIKA. Pro normotvůrce i většinu právní komunity jsou důvody pro regulaci prostituce jiné než zajištění bezpečnosti a práv osob

³¹⁰ KABELE, Jiří. Přerody. Principy sociálního konstruování. Praha, Karolinum: 1998. s. 268.

³¹¹ KABELE, Jiří. Přerody. Principy sociálního konstruování. Praha, Karolinum: 1998. s. 268.

v prostituci.³¹² Z dosud předložených a diskutovaných návrhů zákona je tak patrná neznalost reality prostituce a neochota se heterogenním jevem prostituce zabývat (o tom svědčí i nedostatek empirických dat o prostituci, výzkumy v ČR v posledních letech realizovala především organizace R-R). I z důvodu absence výzkumu, který by mapoval prostituci v ČR, lze stěží odhadovat, kolik osob v prostituci stojí o formalizaci svého statusu – jak jsem již zmínila výše, takové osoby v současné době řeší svou situaci často tím, že simuluje jiné aktivity.

Přijetí prostituce je v posledních letech otevřena řada států Evropy. Legální a regulovaná či jen legální (ale neregulovaná) je prostituce ve většině států jižní, střední a západní Evropy; nelegální pak převážně ve státech východní a severní Evropy.³¹³ Jako stát v srdci Evropy bychom tedy mezi svými sousedy nebyli žádnou výjimkou. Na otázku prostituce a její případné regulace je však potřeba nahlížet v širších souvislostech než je tomu u dosud předložených návrhů. Domnívám se, že krokem vpřed by byla realizace výzkumu prostituce po vzoru Dánska, u přípravy případných dalších návrhů na regulaci prostituce vnímám jako potenciálně velmi prospěšnou také spolupráci s neziskovými organizacemi (zejména organizace R-R), které se dlouhodobě zabývají danou problematikou a mohou tak do diskuze vnést mnoho podnětů z praxe.

³¹² HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014, s. 122.

³¹³ *History of Prostitution from 2400 BC to the Present* (2016), [online].

Závěr

V této diplomové práci jsem se věnovala problematice prostituce. Cílem práce bylo popsat a porovnat veřejné politiky vybraných evropských států včetně ČR ve vztahu k prostituci. U daných států mě zajímalo, co je cílem zvolených právních úprav (a jaké prostředky jsou k jejich dosahování zvoleny), jak jsou řešena práva a povinnosti osob v prostituci, jaký je dopad veřejných politik a právních úprav na osoby v prostituci.

Historie ukazuje, že napříč časem se postoje společnosti vůči prostituujícím osobám různí, nelze však tvrdit, že by se vyvíjely určitým (a jediným) směrem. Dlouhá historie prostituce dokládá, že žádné zákazy a omezení této činnosti nevedly k jejímu vymýcení, prostituce se vždy jen přesunula do illegality, kde dále bujela, čímž se stala hůře kontrolovatelnou. Od Novověku, kdy se světem začaly šířit pohlavní choroby, byly navíc prostituující osoby spojovány s těmito nemocemi, přičemž zákazy měly sloužit jako prevence proti daným chorobám. Odsunutím do illegality se však pohlavní choroby šířily ještě rychleji. V souvislosti s historií prostituce jsem také zmínila zákonná opatření vztahující se na prostituci, která se v průběhu dějin objevila (za zdařilá lze považovat již některá opatření ze Středověku).

Při popisování teoretických přístupů k prostituci jsem se podrobněji věnovala vymezení teoretických pozic „pozice sexuální práce“ a „pozice proti sexuální dominanci“, které jsou často patrné v rámci českých i zahraničních debat. U zmíněných přístupů jsem zohlednila i to, že každý z nich zachází s odlišnou terminologií (ta je rovněž projevem přístupu k prostituci).

Osoby v prostituci v mnoha ohledech tvoří populaci, jejíž charakteristiky nám nejsou příliš známé. V souvislosti s prostitucí lze také pozorovat, jaké jsou důsledky toho, že stejné chování může být u různých jedinců vnímané jinak. Postava prostituující osoby patří k silně stereotypizovaným, mnohé osoby v prostituci se také potýkají se stigmatizací – ve vztahu k vlastní osobě je pak velmi důležité, zda si dané stigma internalizují či nikoliv. Prostituující osoby se také často setkávají s nepřímou diskriminací a kriminalizací (v případě, že je legální prostituce, bývají stíhány za jiné přestupky či trestné činy), velmi problematický je také často nerovný vztah mezi prostituujícími osobami a jejich klienty.

Co se týče současné situace v Evropě, podrobněji jsem se věnovala situaci v 11 evropských státech, které k prostituci zaujmuly reglementační přístup. Patří mezi ně:

Nizozemsko, Rakousko, Spolková republika Německo, Dánsko, Maďarsko, Švýcarsko, Rumunsko, Řecko, Švédsko (u něj však atypická právní úprava kriminalizuje klienta, přičemž prodej sexuálních služeb je legální), Francie a Česká republika.

Častým motivem k zavedení regulace prostituce byla snaha dostat tento jev více pod kontrolu, většinou ve snaze o rozlišování dobrovolné a nucené prostituce, velmi často také s úmyslem dostat legálně prostituující osoby do evidence úřadů. Zmiňována bývá i vyplývající povinnost danění příjmů pocházejících z tohoto odvětví (o možnost odvádět daně však často stojí samy prostituující osoby). Ve státech, jež se dlouhodobě potýkají s problémem, který představuje obchodování s lidmi (např. Rumunsko), snaha o řešení tohoto problému silně převládala nad dalšími problematickými aspekty prostituce (např. stigmatizace osob pracujících v daném odvětví). Ochrana zdraví a otázka bezpečnosti v odvětví prostituce je řešena jen některými státy – např. Nizozemsko poměrně dbá na osvětu týkající se pravidel bezpečného sexu, Švýcarsko pak zavedlo několik opatření, která mají chránit zdraví zákazníků i prostituujících osob.

Značná část výzkumů věnujících se tématu prostituce se zaměřuje pouze na pouliční prostituci - výsledky výzkumů přitom bývají nezdědka zobecňovány na celé odvětví prostituce. Prostituce je tak zatížena mnoha stereotypy (ke stigmatizaci celého odvětví přispívá právě i zviditelňování zejména pouliční formy prostituce, která však tvoří jen určitý segment prostituce jako celku). Přestože mezi deklarované cíle některých právních úprav (Nizozemsko, Rakousko) bývá řazena i destigmatizace osob pracujících v daném odvětví, ne vždy je na tento ohled pamatováno při nastavování konkrétních opatření (např. existuje jen málo zemí, které podporují programy pro osoby opouštějící odvětví sexuálního průmyslu), prostituující osoby často uvádějí, že nejvíce problematický je pro ně kontakt s úřady, bankami a policií. Na situaci prostituujících osob má také značný vliv to, zda je na jejich činnost nahlíženo jako na práci – v případě, že ano, dané osoby se méně potýkají se stigmatem.

Podobou regulace se od ostatních států výrazně liší Švédsko, které se v roce 1999 stalo první zemí, která legalizovala a regulovala prostituci, mimo zákon však postavila jednání zákazníků, kteří těchto služeb využívají. Švédsko prostituci považuje za násilí páchané na ženách, na prostituující osoby je tak vždy nahlíženo jako na oběti, čemuž se mnohé z prostitutek, které se prostituci věnují na základě své volby, snaží vymezit. Třebaže předmětem švédské právní úpravy není kriminalizace poskytování sexuálních služeb, cílem zvolené právní úpravy je vymýcení prostituce prostřednictvím eliminace poptávky.

Kriminalizování jsou tak klienti. Jak jsem v podkapitole věnující se situaci ve Švédsku, zvolená úprava se sice v mnoha ohledech ukazuje jako problematická, státem je však hodnocena kladně. Objevují se státy, které projevují zájem následovat švédský model, v poslední době se jedním z takových států stala Francie, kde nová právní úprava prostituce v platnost v dubnu 2016.

Ráda bych zdůraznila, že žádný ze států, kde k zákonné regulaci prostituce došlo, od regulace již neustoupil – v některých státech je příslušná legislativa v platnosti již více než 10 let. Průzkumy veřejného mínění, které byly provedeny v daných státech, navíc ukazují, že obyvatelé daných zemí jsou regulaci prostituce nakloněni a je pro ně přijatelné, aby na prostituci bylo nahlíženo jako na práci. Ne všechny podoby regulačních opatření, které byly zavedeny, lze však považovat za vhodně zvolené a v praxi fungující, domnívám se ale, že funkčnost či nefunkčnost daných opatření má své důvody, ze kterých můžete při nastavování legislativy v této oblasti čerpat i my.

V poslední kapitole jsem se věnovala situaci v ČR. Prostituci jsem zasadila do kontextu právního systému ČR, zmínila překážky v naší legislativě, které dosud brání tomu, aby legislativa regulující prostituci vešla v platnost. Dále jsem se věnovala vývoji dění v oblasti návrhů na regulaci, které se objevily během posledních 20 let. Řada z nich zahrnovala opatření, která lze na základě zahraničních zkušeností považovat za nevhodná. Žádný z návrhů dosud nevešel v platnost, při diskuzích týkajících se prostituce je patrná neznalost tohoto rozmanitého jevu (a neochota se o něj zajímat), u diskutujících je často znatelné silně předsudečné vnímání dané problematiky – prostituce je stavěna do role *problému, který má být řešen*. Přestože je v ČR nezisková organizace, která se zaměřuje na situaci osob v prostituci již více než 20 let, nebyla tato organizace dosud přizvána do příprav legislativy spojené s prostitucí, ačkoliv příklady ze zahraničí potvrzují, že tato spolupráce může být velmi přínosná. Při hledání vhodné právní úpravy je pak určitě třeba brát ohled na to, že prostituce je dlouhodobě považována za jev, který bude ve společnosti vždy přítomen a zákaz činnosti se nejeví jako vhodné opatření.

Anotace

Příjmení a jméno autora: Hrdličková Lucie, Bc.

Název fakulty: Filozofická fakulta

Název katedry: Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Název práce: Prostituce jako živnost

Počet znaků: 174 572

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 37

Klíčová slova: prostituce, regulace prostituce, prostituce v Evropě, stereotypy o prostituci, legalizace prostituce, stigmatizace prostitutek

Key words: prostitution, regulation of prostitution, prostitution in Europe, stereotypes about prostitution, legalization of prostitution, stigmatization of prostitutes

Anotace: V rámci této diplomové práce nahlížím na prostituci jako na specifický druh podnikání, jehož předmětem je poskytování sexuálních služeb. Cílem práce je popsat a porovnat veřejné politiky vybraných evropských států včetně ČR, které upravují práva a povinnosti osob poskytujících sexuální služby na komerční úrovni, a dopad těchto právních úprav na osoby v prostituci. Podrobněji se věnuji situaci v 11 evropských státech včetně ČR. Ve své práci se věnuji také tomu, jak dochází k označování či sebeoznačování ženy za prostitutku a jaký je dopad stereotypů spojených s prostitucí na prostituující osoby.

Annotation: In this thesis I observe prostitution as a specific type of business, the subject of which is the provision of sexual services. The aim of the thesis is to describe and compare public policy in selected European countries including the Czech Republic, which govern the rights and obligations of persons providing sexual services on a commercial level, and the

impact of these regulations on people delivering these services. In detail I present the situation in 11 European countries including the Czech Republic. I also dedicate my work how occurs labeling or self-labeling of a women as a prostitute and what the impact of stereotypes associated with prostitution on prostitutes.

Seznam literatury

BAIEROVÁ, Jana. *Etické a právní aspekty prostituce*. České Budějovice: 2011.

BERGER, Peter, LUCKMANN, Thomas. *Sociální konstrukce reality*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1999.

BLÁHA, Roman. *Trestněprávní aspekty prostituce v České republice*. Brno: 2011.

BOHATOVÁ, Lucie. *Prostituce z psychologického, sociologického a právního pohledu*. Brno: 2010.

CLINARD, Marshall B. a Robert F. MEIER *Sociology of Deviant Behavior*. WADSWORTH CENGAGE Learning, 2011.

ČECHOVÁ, Veronika. *Prostituce z pohledu poptávky (analýza webových stránek klientů prostitutek)*. České Budějovice: 2013.

DUFOUR, Pierre. *Dějiny prostituce*. Díl I. Praha: Fontána, 2003.

FILIPOVÁ, Hana. *Legalizace prostituce v České republice*, Brno. 2007.

FAFEJTA, Martin. *Úvod do sociologie pohlaví a sexuality*. 2004.

GEIST, Bohumil. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992.

HALTMANOVÁ, HUTAROVÁ, KEPRT, VÁCLAV, *Odhalování striptérek (sociální identita striptérek)*, Praha: Univerzita Karlova, 2009.

HAVELKOVÁ, Barbara, BELLAK-HANČILOVÁ, Blanka. *Co s prostitucí? Veřejné politiky a práva osob v prostituci*. Praha: SLON, 2014

HRČKA, Michal. *Sociální deviace*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2001.

HÝSEK, Václav. *Srovnávací studie legislativy a dopadů sociálně ekonomických faktorů v problematice prostituce v České republice a Rakousku*, České Budějovice: 2010.

- CHARVÁTOVÁ, L. Prostituce a správně právní aspekty. Brno: 2005.
- CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Mravnost, pornografie a mravnostní kriminalita*. Praha: Portál, 2003.
- JUNGOVÁ, Daniela. Prostituce jako akt násilí páchaného na ženách ve švédské legislativě, 2010.
- KABELE, Jiří. *Přerody. Principy sociálního konstruování*. Praha: Karolinum, 1998.
- KLIMENTOVÁ, Eva. KLIMENT, Pavel. *Sociální deviace*. Olomouc: Univerzita Palackého, 2002.
- KOUKALOVÁ, Marta. *Vliv prostituce na psychiku a sexualitu ženy*, Olomouc. 2014.
- LUKEŠ, Jana. *Dluhy - cesta do sexbyznysu?* Brno: 2014.
- MALINOVÁ, Hana; POLÁKOVÁ, Jana; Šídová, Lucie. *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno. 2014.
- MAŘÍKOVÁ, Hana. PETRUSEK, Miloslav. VODÁKOVÁ, Alena a kol. *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996.
- MATOUŠEK, Petr. *Šlapeme spolu. Instituce pouliční prostituce*. Praha, 2004.
- MUNKOVÁ, Gabriela. *Sociální deviace*. Praha: Karolinum, 2001.
- NOVOTNÝ, Petr. *Epidemie delikvence*. Liberec: Dialog, 2006.
- PRAŽÁK, Josef M., NOVOTNÝ, František, SEDLÁČEK, Josef. *Latinsko-český slovník*. Praha: KLP, 1999.
- RINGDAL, Nils Johan. *Nejtěžší povolání světa: kapitoly z dějin prostituce*. Brno: Doplněk, 2000.
- ROZUMOVÁ, Petra. *O prostituci a doprovodných souvisejících jevech*. České Budějovice: 2010.
- ŠÍDOVÁ, POLÁKOVÁ, MALINOVÁ a spol., *Ze sexbyznysu na trh práce*. Brno, 2013.

URBAN, Lukáš; DUBSKÝ, Josef; BAJURA, Jan. *Sociální deviace*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2012.

VANIČKOVÁ, Eva. *Dětská prostituce*. Praha: Grada. 2005.

VRÁNOVÁ, Tereza. *Ze dna české společnosti*. Praha: 2011.

WEITZER, Ronald, *Moral Crusade Against Prostitution, Society*, 2006.

WEITZER, Ronald, *New directions in research of Prostitution, Crime, Law & Social Change*: 2005, s. 223.

WEITZER, Ronald, *Prostitution as a Form of Work*, Sociology Compass, George Washington university: 2007.

ZATLOUKAL, Petr. *Prostituce – příčiny a prevence*. Olomouc: 2011.

Seznam internetových zdrojů

100 Countries and Their Prostitution Policies, 2015 [online]. [citováno 10. 2. 2016].
Dostupné z: <http://prostitution.procon.org/view.resource.php?resourceID=000772>

Amsterdam Red Light District Tours (2016), [online]. [citováno 21. 1. 2016]. Dostupné z:
<http://www.amsterdamredlightdistricttour.com/information/prostitution-in-holland/>

Austria May Build 'Drive-In Brothels' for Street Prostitutes (11. 9. 2014), [online]. [citováno 17. 10. 2016]. Dostupné zde: <https://news.vice.com/article/austria-may-build-drive-in-brothels-for-street-prostitutes>

BARTOŠ, L. (27. 9. 2014), *Legalizace prostitutek v Německu podpořila násilí na ženách. Expertka varuje politiky od dalších pokusů* [online]. [citováno 20. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Legalizace-prostitutek-v-Nemecku-podporila-nasili-na-zenach-Expertka-varuje-politiky-od-dalsich-pokusu-330978>

Berme prostitutky jako výkonné umělkyně, říká vážně poslanec od Peake (31. 7. 2013), [online]. [citováno 21. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Berme-prostitutky-jako-vykonne-umelkyne-rika-vazne-poslanec-od-Peake-280650>

BERNÝ, A. *Zlegalizujeme prostituci, navrhuje Praha. Taxikáře chce trestat zabavením auta* (9. 9. 2010), [online]. [citováno 20. 2. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zlegalizujeme-prostituci-navrhuje-praha-taxikare-chce-trestat-zabavenim-auta-18v-/domaci.aspx?c=A100909_161505_praha-zpravy_ab

Bohuslav Pytlík [online]. [citováno 20. 8. 2016]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bohuslav_Brouk

Danes overwhelmingly oppose prostitution ban (27. 8. 2012), [online]. [citováno 10. 2. 2016]. Dostupné z: <http://cphpost.dk/news14/national-news14/danes-overwhelmingly-oppose-prostitution-ban.html>

De Rode Draad (2016), [online]. [citováno 14. 10. 2016]. Dostupné zde: https://nl.wikipedia.org/wiki/De_Rode_Draad

Dominik – Professional Companion for Women, [online], [citováno 8. 2. 2015]. Dostupné z: <http://gigolo-prague.cz/escort-menu/>

Dostupné zde: <https://www.thelocal.ch/20150820/swiss-sex-boxes-feted-as-prostitutes-double>

Eurostat (2016), [online].: <http://ec.europa.eu/eurostat/web/main/home>

Evropa je k prostituci otevřená, ilegální je v USA (30. 4. 2014), [online]. [citováno 15. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1036293-evropa-je-k-prostituci-otvorena-ilegalni-je-v-usa>

Evropa je k prostituci otevřená, ilegální je v USA (30. 4. 2014), [online]. [citováno 15. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1036293-evropa-je-k-prostituci-otvorena-ilegalni-je-v-usa>

Francie vyhlašuje boj prostituci (7. 12. 2016), [online]. [citováno 10. 11. 2016]. Dostupné zde: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1205047-francie-vyhlasuje-boj-prostituci>

Francie zavádí tresty pro klienty prostitutek (6. 4. 2016), [online]. [citováno 20. 10. 2016]. Dostupné zde: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/399727-francie-zavadi-tresty-pro-klienty-prostitutek.html>

Greece (2016), [online]. [citováno 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.kinseyinstitute.org/ccies/gr.php>

Historie prostituce (2016), [online]. [citováno 29. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.portal.cz/scripts/detail.php?id=2076>

History of Prostitution from 2400 BC to the Present (2016), [online]. [citováni 10. 3. 2016]. Dostupné z: <http://prostitution.procon.org/view.timeline.php?timelineID=000028>

HORÁKOVÁ, M. (18. 4. 2010), *Prostituce bude v Holandsku legální až od 21 let* [online]. [citováno 18. 1. 2016]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/prostituce-bude-v-holandsku-legalni-az-od-21-let/r~i:article:666003/>

Horizontales Gewerbe noch lange nicht legal (21. 10. 2006), [online]. [citováno 14. 10. 2016]. Dostupné zde: <http://www.taz.de/!362134/>

Tvrký francouzský zákon dělá z prostitutek oběti – ty se dojí rizik (7. 4. 2006), [online]. [citováno 14. 10. 2016]. <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1748382-tvrdy-francouzsky-zakon-dela-z-prostitutek-obeti-ty-se-ale-boji-rizik>

Obecně závazné vyhlášky obcí (2016), [online]. [citováno 14. 10. 2016] <http://www.mvcr.cz/clanek/prostituce-a-obecne-zavazne-vyhlasiky-obci.aspx>

Austria May Build 'Drive-In Brothels' for Street Prostitutes (11. 9. 2014), [online]. [citováno 24. 10. 2016], dostupné zde: <https://news.vice.com/article/austria-may-build-drive-in-brothels-for-street-prostitutes>

JIŘIČKA, J. *Politici váhají s legalizací prostituce. Chtějí daně, ne roli pasáka* (4. 8. 2011), [online]. [citováno 21. 2. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/zakon-o-regulaci-prostituce-se-pozdrzel-na-prazskem-magistratu-pwv-/domaci.aspx?c=A110803_114953_domaci_ji

JOHNSON, C. (30. 8. 2012), *Denmark: Government Proposes Outlawing Prostitution* [online]. [citováno 5. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.loc.gov/law/foreign-news/article/denmark-government-proposes-outlawing-prostitution/>

KAŠPÁREK, M. *Prostituce – podnikání jako každé jiné. Jen s průkazkou a záznamem v databázi* (19. 7. 2013), [online]. [citováno 10. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.penize.cz/podnikani/257874-prostituce-podnikani-jako-kazde-jine-jen-s-prukazkou-a-zaznamem-v-databazi#element_9_8643

KEDROŇ, R. *Návrh na legalizaci prostituce jde do vlády* (20. 4. 2004), [online]. [citováno 15. 2. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/navrh-na-legalizaci-prostituce-jde-do-vlady-fkw-/domaci.aspx?c=A040419_214131_domaci_fri

Legalizace prostituce se v Německu mění v obchod s lidmi, píše Spiegel (19. 6. 2013), [online]. [citováno 22. 10. 2016]. Dostupné zde: <http://zahranicni.ihned.cz/evropa-slovensko/c1-60097950-legalizace-prostituce-se-v-nemecku-meni-v-obchod-s-lidmi-pise-spiegel>

Lidé chtějí podle průzkumu legalizovat prostituci, jak jste na tom vy? (28. 9. 2010), [online]. [citováno 7. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.nasepenize.cz/lide-chteji-podle-pruzkumu-legalizovat-prostituci-jak-jste-na-tom-vy-7625>

Maďarské prostitutky si pořizují živnostenský list (26. 9. 2007), [online]. [citováno 18. 2. 2016]. Dostupné z: <http://zpravy.aktualne.cz/zahranici/madarske-prostitutky-si-porizuji-zivnostensky-list/r~i:article:508979/>

MERKLOVÁ, N. (2009), *Pouliční mužská prostituce a důvody mladíků, které svoje tělo považují za zboží* [online]. [citováno 7. 2. 2015]. Dostupné zde: <http://www.ceskatelevize.cz/porady/10121061347-q/209562210900034/>

MORVAY, P. (6. 11. 2000), *Maďaři chtějí prostitutky zdaňovat* [online]. [citováno 15. 2. 2016]. Dostupné z: http://cestovani.idnes.cz/madari-chteji-prostitutky-zdanovat-dbb-/kolem-sveta.aspx?c=A001106_112821_igsvet_hop

NAGY, P. (9. 9. 2014), Seidl, Jan (ed.), *Teplá Praha. Průvodce po queer historii hlavního města 1380–2000*, [online]. [citováno 1. 9. 2016]. Dostupné zde: <http://www.iliteratura.cz/Clanek/33623/seidl-jan-ed-tepla-praha-pruvodce-po-queer-historii-hlavniho-mesta-13802000>

Návrh Zastupitelstva hlavního města Prahy na vydání zákona o regulaci prostituce a o změně některých zákonů (zákon o regulaci prostituce), [online]. [citováno 7. 2. 2015]. Dostupné z: <http://www.komora.cz/pro-podnikani/legislativa-a-normy/pripominkovani->

legislativy/nove-materialy-k-pripominkam/6-14-navrh-zakona-o-regulaci-prostituce-t-11-2-2014.aspx

PELCOVÁ, M. (21. 11. 2014), Dočkají se hendikepování sexuální asistence i u nás? [online]. [citováno 27. 1. 2015]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/radiowave/spolecnost/_zprava/1423125

PETRÁŠEK, R. (3. 11. 2015), Česko má první sexuální asistentky pro lidi s postižením [online]. [citováno 8. 1. 2016]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zdravi/vztahy/cesko-ma-prvni-sexualni-asistentky-pro-lidi-s-postizenim_361121.html

Praha připravila návrh zákona o regulaci prostituce (9. 9. 2010), [online]. [citováno 19. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.praha.eu/jnp/cz/o_meste/magistrat/tiskovy_servis/tiskove_zpravy/praha_prip_ravila_navrh_zakona_o_regulaci.html

Prostituce a drogy přidaly Maďarsku procento HDP (1. 10. 2009), [online]. [citováno 20. 2. 2016]. Dostupné z: http://byznys.lidovky.cz/prostituce-a-drogy-pridaly-madarsku-procento-hdp-f7k-/firmy-trhy.aspx?c=A091001_103742_firmy-trhy_nev

Prostituce a drogy vynášejí Nizozemsku stejně jako chleba (13. 3. 2016), [online]. [citováno 20. 3. 2016]. Dostupné z: http://relax.lidovky.cz/prostituce-a-drogy-prinaseji-ekonomice-nizozemska-0-4-pct-hdp-prt-/zajimavosti.aspx?c=A140625_223541_In-zajimavosti_sho

Prostituce by měla být uzákoněna, návrh Prahy podporuje i příhraničí (13. 9. 2010), [online]. [citováno 7. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/211227-prostituce-by-mela-byt-uzakonena-navrh-prahy-podporuje-i-prihranici.html>

Prostituce jako ukazatel změn ve světě (6. 12. 2015), [online]. [citováno 4. 3. 2016]. Dostupné z: <http://zpravy.tiscali.cz/prostituce-jako-ukazatel-zmen-ve-svete-269475>

Prostituce v Řecku kvůli vysoké nezaměstnanosti vzrostla o 150 % (28. 5. 2013), [online]. [citováno 1. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.investicniweb.cz/2013/5/28/prostituce-v-recku-kvuli-vysoke-nezamestnanosti-vzrostla-o-150/>

Prostituce, [online]. [citováno 28. 9. 2016] Dostupné zde: <https://cs.wikipedia.org/wiki/Prostituce>

Prostituci zajišťují v Evropě ženy z Východu, nejvíce Rumunky (28. 1. 2010), [online]. [citováno 28. 2. 2016]. Dostupné z: <http://denikreferendum.cz/clanek/1399-prostituci-zajistuji-v-evrope-zeny-z-vychodu-nejvice-rumunky>

Prostitution in Romania (2016), [online]. [citováno 27. 2. 2016]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Europe#Romania

Prostitution in Austria, [online]. [citováno 18. 10. 2016]. Dostupné zde: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Austria

Prostitution in Denmark (2016), [online]. Dostupné zde: http://www.worldlibrary.org/articles/prostitution_in_denmark

Prostitution in Europe (2016), [online], [citováno 12. 1. 2016]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Europe

Prostitution in France (2016), [online]. [citováno 1. 11. 2016]. Dostupné zde: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_France

Prostitution in Germany (2016), [online]. Dostupné zde: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Germany

Prostitution in Greece (2016), [online]. [citováno 1. 3. 2016]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Europe#Greece

Prostitution in Hungary, 2016, [online]. [citováno 20. 10. 2016]. Dostupné zde: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Hungary

Prostitution in Netherlands (2016), [online]. [citováno 16. 1. 2016]. Dostupné z: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_the_Netherlands#20th_century:_toleration_and_eventual_legalization

Prostitution in Sweden (2016), [online]. [citováno 13. 10. 2016] Dostupné zde: https://en.wikipedia.org/wiki/Prostitution_in_Sweden

Prostitution: The hidden cost of Greece's economic crisis (13. 11. 2015). [online]. [citováno 27. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/women/politics/prostitution-the-hidden-cost-of-greeces-economic-crisis/>

Prostitutky v Paříži demonstrovaly proti pokutám pro své klienty (28. 3. 2015), [online]. [citováno 20. 10. 2016]. Dostupné zde: http://zpravy.idnes.cz/prostitutky-v-parizi-demonstrovaly-proti-trestani-svych-klientu-1dn-/zahranicni.aspx?c=A150328_201007_zahranicni_kha

Prostitutky, pozor. V Curychu si musíte kupovat "sexenku" (3. 1. 2013), [online]. [citováno 22. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/prostitutky-pozor-v-curychu-si-musite-kupovat-sexenku_257061.html

Rakousko do dvou let otevře největší nevěstinec v Evropě (6. 11. 2012), [online]. [citováno 18. 2. 2016]. Dostupné z: <http://magazin.e15.cz/lifestyle/rakousko-do-dvou-let-otevre-nejvetsi-nevestinec-v-evrope-929758>

REID, R. (13. 11. 2013), *Prostitution: The hidden cost of Greece's economic crisis*. [online]. [citováno 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.telegraph.co.uk/women/politics/prostitution-the-hidden-cost-of-greeces-economic-crisis/>

ROZEHNAL, I. (24. 3. 2011), *Z historie prostituce* [online]. [citováno 28. 2. 2015]. Dostupné z: <http://procproto.cz/historie/z-historie-prostituce/>

Rozkoš bez Rizika, [online]. [citováno 28. 9. 2016]. Dostupné zde: <http://www.rozkosbezrizika.cz/o-nas/rozkos-bez-rizika>

SANEP: Prostituce, kterou podle většiny Čechů nelze vymýtít a je vnímána jako velký problém naší země, by měla být podle většiny domácí populace zlegalizována (14. 12. 2015), [online]. [citováno 7. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.protext.cz/zprava.php?id=20105>

SEJKORA, J. (19. 6. 2013), *Lidé z praxe chtějí destigmatizaci prostituce* [online]. [citováno 10. 2. 2016]. Dostupné z: http://www.denik.cz/z_domova/lide-z-praxe-chteji-destigmatizaci-prostitutek-20130619.html

Sex bez ochrany pod pokutou 20 tisíc. Poslanec navrhuje legalizovat prostituci (24. 4. 2013), [online]. [citováno 10. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/domaci/300111-sex-bez-ochrany-pod-pokutou-20-tisic-poslanec-navrhuje-legalizovat-prostituci.html>

Should the Government Collect Taxes from Prostitution? (2016). [online]. [citováno 2. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.debate.org/opinions/should-the-government-collect-taxes-from-prostitution>

SCHREIB, P. Sdružení Rozkoš bez rizika upozornilo na zákon o regulaci prostituce (18. 12. 2015), [online]. [citováno 1. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.denik.cz/praha/sdruzeni-rozkos-bez-rizika-upozornilo-na-zakon-o-regulaci-prostituce-20151218-a4n4.html>

Sněmovna shodila pod stůl plán na regulaci prostituce (13. 5. 2014), [online]. [citováno 23. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/domaci/1034304-snemovna-shodila-pod-stul-plan-na-regulaci-prostituce>

STEJSKALOVÁ, K. (12. 3. 2013), *Legalizace prostituce udělala z Německa 'bordel Evropy', zisky přinesla městům i podsvětí* [online]. [citováno 18. 2. 2016]. Dostupné zde: <http://www.rozhlas.cz/zpravy/evropa/zprava/legalizace-prostituce-udelala-z-nemecka-bordel-evropy-zisky-prinesla-mestum-i-podsveti--1186535?print=1>

Syfilis – příjice, 2016 [online]. [citováno 15. 3. 2015]. Dostupné z: <http://knihovna.lf2.cuni.cz/syfilis-prijice>

The Times claims "Greek students sell sex for a cheese pie, because they're hungry" (2015), [online]. [citováno 3. 3. 2016]. Dostupné z:

<http://www.keeptalkinggreece.com/2015/11/27/the-times-claims-greek-students-sell-sex-for-a-cheese-pie-because-theyre-hungry/>

TRACHTOVÁ, Z. (3. 11. 2015), *Česko má první sexuální asistentky. S pohlavním životem pomůžou postiženým* [online]. [citováno 8. 1. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/sexualni-asistence-0o3-/domaci.aspx?c=A151102_141206_domaci_zt

Tvrký francouzský zákon dělá z prostitutek oběti – ty se ale bojí rizik (7. 4. 2016), [online]. [citováno 22. 10. 2016]. Dostupné zde: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/1748382-tvrdy-francouzsky-zakon-dela-z-prostitutek-obeti-ty-se-ale-boji-rizik>

UČŇOVÁ, M. (3. 2. 2016), *V německých nevěstincích už jen s kondomem. Vláda chystá změnu zákona* [online]. [citováno 10. 2. 2016]. Dostupné z: <http://zahranicni.eurozpravy.cz/eu/144457-v-nemeckych-nevestincich-uz-jen-s-kondomem-vlada-chysta-zmenu-zakona/>

Ve Švédsku dokázali vyhnat prostitutky z ulic (31. 1. 2005), [online]. [citováno 23. 3. 2016]. Dostupné z: <http://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/48838-ve-svedsku-dokazali-vyhnat-prostitutky-z-ulic.html>

Vídeň s vyklízením prostituce neuspěla, chce nový přístup (6. 12. 2010), [online]. [citováno 20. 3. 2016]. Dostupné z: http://www.tyden.cz/rubriky/zahranici/evropa/viden-s-vyklizenim-prostituce-neuspela-chce-novy-pristup_187884.html

Vídeň věnuje dvě ulice prostitutkám. Razie ani sankce nepomohly (28. 10. 2010), [online]. [citováno 15. 2. 2016]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/viden-venuje-dve-ulice-prostitutkam-razie-ani-sankce-nepomohly-psn-/zahranicni.aspx?c=A100528_120843_zahranicni_aha

Vláda odmítla pražský návrh na regulaci prostituce (9. 8. 2013), [online]. [citováno 22. 2. 2016]. Dostupné z: <http://www.parlamentnilisty.cz/politika/vlada/Vlada-odmitla-prazsky-navrh-na-regulaci-prostituce-281733>

VONDRUŠKA, V. (11. 7. 2014), *Středověká prostituce v českých zemích* [online]. [citováno 18. 3. 2015]. Dostupné z: <http://www.filmavideo.cz/index.php/historie/767-prostituce-cechy>

Zdržet se pohlavního styku nebolí, 2015 [online]. [citováno 20. 3. 2015]. Dostupné z: <http://dejinyasoucasnost.cz/archiv/2007/3/-zdrzet-se-pohlavniho-styku-neboli/>

Zlatá éra nevěstinců (5. 10. 2013), [online]. [citováno 10. 1. 2016]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1054168-zlata-era-nevestincu>

Zlegalizovat prostituci není tak snadné (29. 10. 2009), [online]. [citováno 29. 2. 2016].
Dostupné z: <http://www.voxeurop.eu/cs/content/article/127441-zlegalizovat-prostituci-neni-tak-snadne>

Zurich prostitutes make move to 'sex boxes' (20. 8. 2015), [online]. [citováno 20. 10. 2016]
ZVĚŘINA, J. *Sexuolog Jaroslav Zvěřina: Recept na prostituci se hledá těžko* (20. 8. 2016),
[online]. [citováno 20. 10. 2016], dostupné zde: <https://www.novinky.cz/zena/vztahy-a-sex/411653-sexuolog-jaroslav-zverina-recept-na-prostituci-se-hleda-tezko.html>

Živnostenské právo (22. 5. 2011), [online] [citováno 25. 2. 2016]. Dostupné
zde: <http://mladypodnikatel.cz/zivnostenske-pravo-t14>

Právní předpisy

§ 190 odst. 1 zákona č. 40/2009 Sb.

ČR, Trestní zákoník, § 187.

Návrh zákona na regulaci prostituce z roku 2005

OSN, Úmluva o právech dítěte

Předpis č. 455/1991 Sb. Zákon o živnostenském podnikání (živnostenský zákon)

Trestní zákoník (zákon č. 40/2009 Sb.)

Zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník

Přílohy

Příloha č. 1: Otevřený dopis Rozkoše bez Rizika

Vážené poslankyně, vážení poslanci,

jménem nevládní organizace ROZKOŠ bez RIZIKA, která už 22 let pomáhá sexuálním pracovnícím, Vás žádáme, abyste **hlasoval/a proti přijetí návrhu zákona o regulaci prostitute** z dílny Zastupitelstva hlavního města Prahy, sněmovní tisk 115.

Návrh zákona ignoruje doporučení českých organizací, které se dlouhodobě zabývají problematikou prostitute (ROZKOŠ bez RIZIKA, Centrum Jana, Ulice – Agentura sociální práce) či obchodováním s lidmi (La Strada, o. p. s), a opomíjí zkušenosti evropských zemí, kde již byla prostituce zákonem upravena.

Přijetí návrhu by výrazně zhoršilo postavení sexuálních pracovníc a pracovníků, přitom řada z nich se už nyní nachází v problematické životní situaci, kdy čelí stigmatizaci, zadlužení – často se jedná o svobodné matky s dětmi – a zvýšenému riziku násilného napadení. Nezamýšleným, ale velmi vážným důsledkem návrhu je pravděpodobný nárůst pohlavně přenosných infekcí u sexuálních pracovníc/pracovníků a jejich klientů/klientek.

Naše hlavní výtky vůči návrhu zákona o regulaci prostitute jsou:

- Návrh je přísně regulační (vznik registru osob v prostituci, plošný zákaz pouliční prostitute, omezení tzv. privátů) a represivní (vysoké pokuty). **Podstatná část sexuálních pracovníc a pracovníků proto přejde do ilegální sféry**, což přinese řadu negativních jevů: pokles testování na pohlavně přenosné infekce, růst obchodu s lidmi a vykořisťování, větší riziko násilí, odklon od pomáhajících organizací, kdy bude velmi problematické tyto osoby kontaktovat a poskytnout jim preventivní služby, a v neposlední řadě i zatížení policie.
- Nesouhlasíme s povinnou registrací a vznikem registru sexuálních pracovníc a pracovníků. **Obava ze ztráty soukromí a stigmatizace bude dalším důvodem odchodu sexuálních pracovníc a pracovníků do ilegální sféry**. S povinnou registrací nesouhlasily dle našeho šetření dvě třetiny dotázaných klientek. Lze předpokládat, a dokládají to i zahraniční zkušenosti, že reálný počet registrovaných bude ještě nižší.
- **Povinné zdravotní prohlídky žen a mužů pracujících v sexbyznysu nefungují**, a to jak podle zkušeností ze zahraničí, tak podle studií renomovaných organizací jako UNAIDS (Společný program OSN pro HIV/AIDS) nebo WHO (Světová zdravotnická organizace). Způsobují menší zájem o testování a zákazníci častěji vyžadují sex bez kondomu. Proti vyzkoušené a funkční praxi je i zpoplatnění zdravotních prohlídek a nutnost navštívit praktického lékaře a jím určeného specialistu.
- **Návrh zcela opomíjí práva sexuálních pracovníc a pracovníků, neřeší jejich bezpečnost při práci nebo nárok na platbu za provedenou službu**. Nezabývá se pracovními podmínkami pro osoby v sexbyznysu, nutností jejich destigmatizace a

potřebou vytvořit programy zaměřené na odchod z tohoto odvětví, jako je tomu v případě zahraničních úprav.

- **Plošný zákaz pouliční prostituce postihuje nejzranitelnější skupinu osob v sexbyznysu**, například drogově závislé nebo lidi bez domova. Nezřídka se jedná o osoby k prostituci nucené, které čelí dvojímu tlaku – kořistění ze strany kuplířů a represi ze strany policie. Návrh nepočítá se zavedením **tippelzón**(bezpečných areálů se zázemím pro poskytování sexuálních služeb), které dobře fungují v Německu, Nizozemí, Švýcarsku i dalších evropských zemích.
- **Omezení pro privátní podniky (provozování na jednu osobu) nerespektuje charakter těchto podniků a zvýší pravděpodobnost násilných napadení sexuálních pracovníků a pracovníků.** Dle našich zkušeností obvykle pracují v bytě minimálně dvě ženy, které si vzájemně poskytují ochranu a kontrolují se po odchodu zákazníka. Řada z nich nechce pracovat v tzv. klubech, protože jim nevyhovují pracovní podmínky určované vedením podniku – dlouhá provozní doba, nemožnost vzít si volno v práci apod.

Předkladatele návrhu zákona jsme na závažné nedostatky zákona několikrát upozorňovali. Rozbor problematických částí návrhu jsme vydali i v roce 2013 v publikaci *Ze sexbyznysu na trh práce*, která je v elektronické podobě zdarma ke stažení na stránkách rozkosbezrizika.cz. K výraznějším změnám přes naše námítky i námítky dalších organizací, které jsou v pravidelném kontaktu se sexuálními pracovníci a pracovníky, ale nedošlo. **Návrh zákona bohužel obsahuje natolik zásadní nedostatky, že jej musíme jako celek odmítnout. Ve svých důsledcích by vedl k výraznému nárůstu problémů spojených s prostitucí.**

Celkový počet sexuálních pracovníků v ČR bývá odhadován na 10 až 13 tisíc, ROZKOŠ bez RIZIKA přitom ročně otestuje přes 3 tisíce z nich na HIV. Díky naší sociální a zdravotní práci velké množství sexuálních pracovníků dbá o své zdraví, což dokazují nízká čísla výskytu pohlavně přenosných infekcí u této skupiny. **Přijetí a uplatňování zákona o regulaci prostituce by tento pozitivní trend zvrátilo.**

Věříme, že při rozvažování o návrhu vezmete v potaz náš postoj. Neváhejte nás kontaktovat, pokud byste chtěl/a k problematice podrobnější vyjádření nebo schůzku.

PhDr. **Hana Malinová**, CSc.
generální ředitelka R-R
tel: 602181181
e-mail: Hana.Malinova@seznam.cz

Mgr. **Lucie Šídová**
výkonná ředitelka R-R
tel: 724760171
e-mail: sidova@rozkosbezrizika.cz

K dopisu a proti návrhu zákona o regulaci prostituce se připojují:

Mgr. **Lucie Černá**, předsedkyně **Network East-West** (česko-bavorský Projekt JANA),
Domažlice, www.centrumjana.cz

Mgr. **Martin Parula**, ředitel **Ulice – Agentura sociální práce**, Plzeň, www.ulice-plzen.com

Mgr. **Markéta Hronková**, ředitelka **La Strada ČR**, o. p. s, Praha, www.strada.cz